

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

DOPAD SOCIÁLNÍ REFORMY NA OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

doc. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Vypracovala: **Bc. Andrea Mílková**

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 10. 4. 2013

.....

Děkuji doc. Mgr. PaedDr. Janu Michalíkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

Obsah:

Úvod.....	7
1 Operacionalizace klíčových pojmů.....	9
1.1 Sociální.....	9
1.2 Reforma.....	10
1.3 Zdravotní postižení.....	13
2 Osoby se zdravotním postižením v ČR.....	15
2.1 Psychologická problematika zdravotně postižených	16
2.2 Faktory ovlivňující život osob se zdravotním znevýhodněním	17
3 Vývoj sociální politiky.....	20
3.1 První vývojová etapa.....	20
3.2 Druhá vývojová etapa	21
3.3 Přehled sociální politiky na území dnešní České republiky.....	23
4 Sociální reforma 2012.....	28
4.1 Dávky SSP	30
4.2 Příspěvek na péči.....	31
4.3 Příspěvek na mobilitu.....	36
4.4 Příspěvek na zvláštní pomůcku.....	37
4.4.1 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla	42
4.5 Průkaz osoby se zdravotním postižením	43
4.6 Karta sociálních systémů - sKarta.....	46
PRAKTICKÁ ČÁST	51
5 sKarta	51
5.1 Období leden – červen 2012	52
5.2 Období červenec- září 2012	59
5.3 Období říjen - prosinec 2012.....	67
5.4 Období leden - březen 2013	75

Závěr	83
Seznam literatury:	87
Internetové zdroje:	88
Časopisy:.....	94
Bakalářská práce:	94
Seznam grafů:	95
Použité zákony a vyhlášky:.....	96
Seznam příloh na datovém nosiči CD:	97
Použité zkratky:	98

ÚVOD

Lidé se zdravotním handicapem se ve svém životě častokrát potýkají s problémy a překážkami, kterými se „zdravá“ populace nemusí zabývat nebo má daleko širší rozsáhlejší prostor a rozmanitější možnosti při hledání jejich řešení. Vzhledem k míře svého postižení jsou tyto lidé vždy alespoň částečně závislí v zabezpečování svých základních životních potřeb na pomoci druhých, pokud mají zachovaný potenciál pracovat, nemohou najít odpovídající zaměstnání, kde by získali kromě ekonomického zázemí a dostatek sebevědomí. Nabyli pocit odpovědnosti a vlastní důležitosti, což je nezbytným předpokladem pro jejich úspěšné začlenění do společnosti. Pokud se podíváme blíže na jejich situaci, tak je kromě jiného zřejmé, že poměry osob se zdravotním handicapem nebo těch, kteří o ně pečují, nedosahují úrovně majoritní společnosti a jsou tedy do značné míry odkázáni na státní systém sociálního zabezpečení. Dle posledních výzkumů jsou až tři čtvrtiny z nich zásadním způsobem závislé na sociálních dávkách.

Vzhledem ke své profesní orientaci jsem již při výběru tématu diplomové práce důsledně směřovala k cílové skupině zdravotně handicapovaných. Jelikož jsem od roku 2006 pracovala na úřadu práce na pozici poradce - zprostředkovatele, přicházela jsem s touto skupinou spoluobčanů dennodenně do styku. Mou pracovní náplní bylo mimo jiné práce s osobami se zdravotním postižením. Díky sociální reformě současné vlády jsem změnila pracovní zaměření a nyní pracuji jako sociální pracovník se stejnou cílovou skupinou a vidím dopady sociální reformy na tyto osoby přímo v praxi. Protože jsem se dřívější legislativní úpravou dávek pro osoby zdravotně znevýhodněné nijak dopodrobna nezabývala, zajímalo mě, zda se skutečně jejich finanční a životní podmínky zásahem vládnoucí garnitury zhoršily o tolik, jak při našem vzájemném kontaktu masově deklarují a také, je-li možné najít na zmíněné reformě i něco pozitivního.

Cílem diplomové práce je analyzovat dopady sociální reformy na osoby se zdravotním postižením.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na definování stěžejních pojmů - sociální reforma, osoba se zdravotním postižením. Následně se věnujeme tématu osob se zdravotním postižením v České republice, konkrétně psychologické problematice těchto osob a faktorům ovlivňujícím jejich život, dále popisujeme vývoj sociální politiky ve světě a v ČR. V neposlední řadě vymezujeme již uvedenou sociální reformu 2012 a změny s ní související především v nepojistných sociálních dávkách. V praktické části definuji její cíl,

sledujeme vývoj událostí kolem zabezpečení výplaty příjemcům sociálních dávek přes kartu sociálních systémů – tzv. sKartu od ledna 2012 do března 2013 a to na základě dostupných periodik a internetových a televizních zdrojů. Následně jsou zjištěné skutečnosti vyhodnoceny v závěru. Cílem praktické části je analyzovat proces vzniku a zavedení karty sociálních systémů – tzv. sKarty do praxe, její smysl a dopady na osoby se zdravotním postižením, jakým způsobem reformu vnímají sami osoby s postižením a přispět tak k tomu, aby v důsledku zjištěných skutečností došlo k rozpoutání diskuze o nutnosti vnímat tuto problematiku nejenom z ekonomického hlediska, ale i z hlediska sociálního.

1 OPERACIONALIZACE KLÍČOVÝCH POJMŮ

Každá lidská bytost je formována dvěma základními vlivy – primárně rodinou a sekundárně socializačním prostředím. Působení těchto dvou faktorů na člověka s sebou přináší mimo jiné též individuální vnímání významu nejrůznějších pojmů. Ty klíčové proto definujeme hned na počátku práce.

1.1 Sociální

Kořeny slova **sociální** nalezneme v **latině**: Sequi – následovat, doprovázet; Societas – společnost, společenství, jednota; Socialis – společenský, spojenecký, manželský, družný, později společný; Socius – druh, společník, kamarád, manžel (Klimentová, 2004).

V reálném životě má výraz „sociální“ mnoho různých konotací, původně byl chápán ve smyslu „společenský“, pregnatněji „týkající se společnosti“; postupem času došlo k zúžení jeho významu na „týkající se vrstev hospodářsky slabých, závislých, vykořisťovaných.“ Ve všeobecném povědomí je pojem „sociální“ spojován s významem „chudý“, „nemajetný“, „potřebný.“ V jiném pojetí označuje živočichy žijící celý život pohromadě. V bývalých socialistických státech byl termín „sociální“ nesprávně zaměňován s termínem „hygienický“ (s vazbou na označení hygienických zařízení – WC, koupelny, umývárny). Toto nahlížení lze částečně zaznamenat i v současnosti. Termín „sociální“ charakterizuje také negativa, která se vztahují jak k jednotlivcům, tak i skupinám – např. sociální rizika, sociální choroby (Knausová, 2005).

U slova „sociální“ můžeme identifikovat **tři významové roviny**:

- **v nejširším slova smyslu** jako vztahující se ke společnosti – týkající se společnosti a vztahů mezi lidmi. V tomto významu chápeme přídavné jméno „sociální“ jako synonymum s pojmem „společenský“,
- **v užším slova smyslu** jako týkající se zlepšování společenských poměrů, podmínek lidí, tj. jako snahu o zlepšení a změnu společenských poměrů (např. sociální revoluce),
- **v nejužším slova smyslu** jako řešení nepříznivých sociálních situací - s vazbou na oblast péče společnosti o hmotné zabezpečení jednotlivců – např. o invalidní spoluobčany nebo o rodiny s dětmi.

V tomto případě zde nacházíme přímou spojitost s tzv. sociálními událostmi, kdy se člověk nemůže o sebe postarat sám prostřednictvím zdrojů získaných vlastní prací - ve stáří, v nemoci, při úrazu, v mateřství, po úmrtí živitele, při nezaměstnanosti apod. (Klimentová, 2004).

Ve slovníku cizích slov pod pojmem sociální najdeme:

- společenské jevy – sem patří např. sociální deviace, sociální dialekt, sociální inteligence, sociální kapitál, sociální mobilita, sociální nerovnost, sociální norma, sociální patologie, sociální role, sociální skupina, sociální status, sociální stratifikace, sociální struktura, sociální třída;
- **vědy a teorie** o lidské společnosti, mezi něž patří sociální antropologie, sociální darwinismus, sociální dějiny, sociální ekologie, sociální filosofie, sociální geografie, sociální psychologie, humanitní a společenské vědy;
- **doktríny**, zdůrazňující společenskou stránku člověka. Zde hovoříme např. o sociálním anarchismu, sociální demokracii, sociálním konzervatismu, sociálním liberalismu;
- praktické **postupy**, kam můžeme zařadit sociální inženýrství (bezpečnost), sociální marketing, sociální zabezpečení. ¹

1.2 Reforma

Slovo **reforma** označuje přeměnu, změnu, úpravu, zlepšení, systémový děj ve společnosti spojený s dlouhodobou změnou stavu. Můžeme jej chápat i jako přetvoření.²

Nejčastěji se pojí s ekonomickými a hospodářskými ději ve společnosti (např. měnová reforma) nebo se vztahuje k oblastem společenských dějů (školská reforma, sociální reforma). V této oblasti je úzce spjata s politikou. **Politikou** rozumíme aktivní a cílevědomou činnost, zabývající se správou určitých záležitostí. Lze ji charakterizovat jako soubor aktivit, jimiž je řízena společnost. Nedílnou součástí politiky tvoří boj o moc a snaha o dosažení konkrétního cíle. Jedná se o specifickou činnost, která se projevuje souborem nejrůznějších opatření (Krebs, 2010).

Sociální politika představuje nedílnou součást politického systému každé společnosti. Pro vymezení termínu sociální politika musíme v první řadě definovat pojem **sociální sféra**. Tu můžeme charakterizovat jako oblast **jevů a procesů působících bezprostředně na pozici člověka ve společenské struktuře a jeho životní uplatnění**. Zahrnuje především demografické charakteristiky obyvatelstva, zaměstnanost, pracovní a časové prostředí, sociální stratifikaci

¹ Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD>, [online]. [cit. 2012-12-02].

² Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/reforma>, [online]. [cit. 2012-12-10].

společnosti, hmotnou spotřebu jednotlivců, sociální zabezpečení, kulturu, zdravotní péči, školství, bydlení, množství a strukturu volného času (Knausová, 2005).

V širším slova smyslu hovoříme o konkrétním jednání státu i ostatních subjektů, ovlivňujícím sociální sféru, resp. sociální realitu společnosti. Je to tedy **aktivita směřující bezprostředně k životním podmínkám lidí**. V užším slova smyslu jde o záměrnou činnost státu, organizací a institucí, zaměřující se na eliminaci příčin sociální nerovnováhy a zajišťování podmínek pro vyrovnaný vývoj jedinců, skupin a společenských celků. Limituje ji politický řád, ekonomická úroveň společnosti, ale také filosofie, tradice a společenská kultura (Tomeš, 2010).

Cílem sociální politiky je reagovat na negativní důsledky sociálních rizik a minimalizovat dopad nepříznivých sociálních jevů, provázejících fungování tržního systému (např. nezaměstnanost, chudoba). **Sociální politiku** tedy považujeme za činnost společnosti směřující ke zlepšení nebo udržení základní životní úrovně lidí. Měla by řešit životní situace jedince, v nichž je nezbytné zajistit jeho zabezpečení. Může se jednat o situace, kdy jsou občané ohroženi poklesem příjmů, enormními finančními výdaji případně mimořádnými zdravotními a sociálními omezeními a je nutné přijmout sociální opatření ve prospěch potřebného. Pokud výše zmíněné situace přináší psychické, sociální či etické důsledky, ale nepojí-li se s ekonomickými dopady, nebývají předmětem zájmu veřejnosti, a nejsou považovány za tzv. sociální události (Knausová, 2005).

Termín „sociální událost“ označuje společensky uznané závažné riziko vyžadující společenskou ochranu, protože osoba nebo rodina ho nemusí zvládnout vlastními silami či jeho důsledky nejsou schopni odvrátit. Jako východisko se tu nabízí možnost poskytnutí hmotného zabezpečení z prostředků společnosti. Do elementární skupiny sociálních událostí patří ty vztahující se k zdravotnímu stavu, k úmrtí rodinného příslušníka, ke ztrátě zaměstnání, k mateřství a výchově dětí, ke stáří, k chudobě a k sociální dezintegraci občana či občanů. **Odpovědnost** za realizování sociální politiky má především **stát a obce, nestátní sdružení, nadace a zaměstnavatelé** (Krebs, 2010).

Sociálně-politická opatření se liší podle **přístupu, který** volí k řešení svých problémů. Z tohoto aspektu se jedná o:

- **aktivní** (perspektivní) sociální politiku primárně usilující o prevenci, tj. předcházení vzniku sociálních problémů přijímáním určitých sociálních opatření „ex ante“. Aktivní

sociální politika se pokouší ovlivňovat příčiny sociálních problémů – hovoříme o **kurativním přístupu**;

- pasivní (retrospektivní) sociální politiku – zaměřuje se na řešení již vzniklých sociálních problémů, tudíž reaguje „ex post.“ Pasivní sociální politika pouze zmírňuje následky sociálních problémů – jedná se o tzv. **paliativní přístup** (Knausová, 2005).

Smysl sociální politiky spočívá tedy v **zajišťování a udržování** sociální suverenity a sociálního bezpečí a omezování sociální závislosti a ohrožení občanů ve společnosti. **Základním cílem sociální politiky** je vytvoření lidsky důstojných podmínek života a garanci rovných příležitostí všem, což znamená zejména rovný přístup ke vzdělání a zdravotní péči; k pracovním příležitostem a k bydlení; záruce dostatečného minimálního příjmu. **Posláním sociální politiky** velí zabraňovat sociálním a ekonomickým ohrožením a rizikům, s nimiž se lidé v průběhu svého života setkávají, případně formovat příznivé podmínky pro rozvoj jednotlivců a sociálních skupin. V sociální politice jde vždy o sledování celé soustavy cílů, jimiž se naplňuje cíl obecný, blahobyt občanů. Sem můžeme zahrnout osobní bezpečí, důstojné bydlení, určitý stupeň vzdělání, pestrou a zdravou výživu, kvalitní odpočinek a možnost cestování všech občanů (Knausová, 2005).

Mezi klíčové principy v sociální politice patří **sociální spravedlnost, sociální solidarita, subsidiarita a participace**.

A) Princip sociální spravedlnosti – spravedlnost můžeme vnímat v **právním slova smyslu** – jako zákonodárství a právní normy; nebo jako spravedlnost **sociální** – pravidla, podle nichž jsou ve společnosti rozdělovány předpoklady a prostředky veřejného blahobytu mezi jednotlivé subjekty.

Model sociální spravedlnosti, typický pro vyspělé země, bývá označován za „**model pevného dna a otevřeného stropu**“. Sociální spravedlnost v současnosti vnímáme jako úsilí jedince, jenž využívá svých sil k uskutečňování vlastních zájmů, a současně jako ochota **pomoci** slabým a potřebným občanům, tzn., předpokládá i solidární celospolečenský akt.

B) Princip sociální solidarity - vzájemná podpora, sounáležitost, pojí se především s formováním a rozdělováním životních podmínek a prostředků jedinců a sociálních skupin v zájmu naplňování myšlenky sociální spravedlnosti. Rozlišujeme solidaritu mezinárodní, celostátní, místní, jednotlivců a skupin. Z jiného pohledu hovoříme o solidaritě mezigenerační a solidaritě bohatých s chudými. V moderních společnostech se solidarita uskutečňuje především pomocí **redistribuční politiky státu**. Vždy je však nutné zvažovat míru, aby přílišná

solidarita státu nevedla k útlumu aktivity jedinců a jejich odpovědnosti za vlastní životní podmínky.

C) Princip subsidiarity - princip, podle něhož se o jakýchkoli problémech rozhoduje na nejnižší možné úrovni v hierarchii společenských institucí. Pokud kompetence a zdroje nižší úrovně nedostačují, přenáší se rozhodování na vyšší úroveň (např. z obce na kraj, z kraje na ústřední orgány státu). V první řadě by měl každý občan pomoci sám sobě, než mu pomůžou jiní. Člověk je ovšem součástí celku, očekává se, že členové širšího společenství k sobě budou vzájemně solidární a pomohou si.

D) Princip participace - základní myšlenkou je uplatňování reálné možnosti lidí podílet se, participovat na společenském životě, resp. na všem, co bezprostředně ovlivňuje jejich život. Občané, jejichž život ovlivňují určitá opatření a rozhodnutí, musí mít rovněž možnost zúčastnit se procesu, který vede k jejich přijímání a realizaci (Tomeš, 2010).

Realizaci sociální politiky determinuje volba a použití odpovídajících nástrojů. Primárním nástrojem v demokratické společnosti je **právní řád** a v jeho intencích pak **sociálně právní legislativa a programová koncepce vlády, vyhlášky resortů, místních úřadů, organizační řády institucí** apod. Sociální politika musí pracovat se základními typy nástrojů – s dlouhodobým plánem, programem a nástroji zaměřenými krátkodobě (např. kolektivní vyjednávání). Využívá se též nátlakových akcí, masmédií, úlev a výhod, úvěrových nástrojů, cen spotřebitelského zboží a služeb. Pro doplnění lze zmínit i veřejné slyšení.

Nástroje sociální politiky mají konkrétní aplikační charakter. Realizují se prostřednictvím tzv. sociálních příjmů. Sem řadíme zejména dávky důchodového a nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, peněžité a věcné dávky sociální pomoci a podpory v nezaměstnanosti též **účelové půjčky a sociální služby** (Knausová, 2005).

1.3 Zdravotní postižení

Vašek (in Lechta, 2010, s.21) uvádí několik vymezení zdravotního postižení. Ze symptomatologického hlediska **postižení** chápe jako „*relativně trvalý, ireparabilní stav jedince v kognitivní, komunikační, motorické anebo emocionálně-volní oblasti, který se manifestuje signifikantními obtížemi při učení a sociálním chování.*“ Při **narušení**, na rozdíl od postižení, mohou mít „*patogenní faktory charakter limitovaného působení, to znamená, že jsou reparabilní.*“ **Ohrožením** se tu rozumí: „*dlouhodobé nepříznivé působení různých*

fyzikálních, biologických, chemických, psychických či sociálních faktorů, které v případě nepříznivých okolností mohou narušit integritu organismu a způsobit narušení.“

Zászkaliczky (in Lechta, 2010, s. 43, 52-53) definuje **postižení** jako „významnou kvantitativní a kvalitativní odchylku od normálního vývoje, která se projevuje primárními a sekundárními příznaky. Postižení není onemocnění, ale (zpravidla) onemocněním způsobený dlouhodobý, nevratný (ireverzibilní) stav, v důsledku kterého „zdraví“ není možné obnovit.“ Dále uvádí, že znevýhodnění vzniká v interpersonálních a sociálních vztazích, ovšem nové pojetí klade důraz na sociální dimenzi postižení a nevyklučuje osobě s postižením schopnost plnit normální sociální roli. Tudíž míra znevýhodnění je závislá na společenském postavení, materiálních podmínkách, možnosti přijímat a dostávat pomoc a podporu od ostatních lidí.

Zdravotní postižení i handicap Novosad (2009, s. 12-16) popisuje jako společenské pojmy, které se odvíjejí ze vztahu mezi tělesným, smyslovým nebo psychickým poškozením a společenským prostředím. Uvádí, že: „*pojmem se stále více jeví jako nevýstižný, jelikož lidské zdraví je více vztahováno k absenci či výskytu nemoci nebo poruchy, což je jedna věc, avšak komplex příčin i důsledků toho, že je něco poškozeno, tzn. je postižena určitá oblast lidské existence a jedinec může být kvůli tomu znevýhodněn, je věc druhá.*“ Novosad uvádí, že **Světová zdravotnická organizace** definuje postižení jako „*částečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat některou činnost či více činností, které je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu.*“ Postižení ale nemusí mít vliv na kvalitu života jedince nebo jeho neschopnost pracovat

V legislativní úpravě českého právního řádu se můžeme setkat s možnostmi označení jedinců se zdravotním postižením.

Pro účely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách se užívá k vymezení osob se zdravotním postižením těchto termínů:

Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav – tj. takový zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok a který omezuje duševní, smyslové nebo fyzické schopnosti a má vliv na péči o vlastní osobu a soběstačnost

Zdravotní postižení – tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.³

³ MÍLKOVÁ, Andrea. VYKOUKALOVÁ, Milena. *Přechod absolventů škol se zdravotním postižením na trh práce*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce (s. 10-13). Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav speciálněpedagogických studií.

2 OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM V ČR

Na základě průzkumu Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) z roku 2007 bylo zjišťováno zastoupení osob se zdravotním postižením v české populaci. Pro účely tohoto šetření se pracovalo s následující definicí osoby se zdravotním postižením:

„Osobou se zdravotním postižením je osoba, jejíž tělesné, smyslové anebo duševní schopnosti či duševní zdraví jsou odlišné od typického stavu pro odpovídající věk a lze oprávněně předpokládat, že tento stav potrvá déle než 1 rok. Odlišnost od typického stavu pro odpovídající věk musí být takového druhu či rozsahu, že obvykle způsobuje omezení nebo faktické znemožnění společenského uplatnění dané osoby.“⁴

Ze zveřejněných výsledků vyplývá, že z 10,287 miliónu obyvatel České republiky představují 9,87 % osoby se zdravotním postižením. Tento fakt odpovídá obdobným zjištěním v jiných zemích EU.

Průzkum odhalil i další zajímavé skutečnosti:

- Při šetření ČSÚ bylo rozlišeno šest základních typů zdravotního postižení, a to tělesné, zrakové, sluchové, mentální, duševní a vnitřní. Nejčastěji je zastoupeno vnitřní postižení (571 734), následuje tělesné (550 407), duševní (128 065), mentální (106 699), zrakové (87 439) a sluchové (74 700).
- Jak uvádíme výše, primátu dosáhlo postižení vnitřních orgánů - zde dominují zejména nemoci oběhové soustavy, zhoubné novotvary, nemoci endokrinní, choroby spojené s výživou a přeměnou látek. S minimálním rozdílem následují nemoci či postižení pohybového ústrojí.
- Z hlediska závažnosti postižení lze konstatovat, že nejčastější defekty spadají do kategorie středně těžkých postižení. Z 1 015 548 osob se zdravotním postižením se do této skupiny řadí 418 423 osob, následuje 301 500 osob s těžkým postižením, 188 756 s lehkým postižením a 103 955 s velmi těžkým postižením. U 2 904 nebyla míra postižení určena (Novosad, 2009, s. 17,18).
- Nejvíce postižených průzkum identifikoval ve věkové skupině nad 45 let. Většina osob s postižením byly ženy, což je zapříčiněno jejich statisticky vyšší průměrnou délkou života.

⁴ Dostupné z: http://www.nrzp.cz/dokumenty/Vybrane_statisticke_udaje_OZP_2007.pdf, s. 2, [online]. [cit. 2012-12-02]

- Úroveň vzdělání je u zdravotně postižených nižší, jelikož osoby se zdravotním postižením mají obtížnější přístup ke vzdělání. 39 % postižených starších 15 let má pouze základní vzdělání.
- Více než 60 % osob se zrakovým, tělesným či sluchovým postižením využívá technické kompenzační pomůcky.
- Ekonomicky aktivních je 60 % zdravotně postižených mužů a 40 % žen. Osob se zdravotním postižením pracuje skoro čtyřikrát méně než zdravých.⁵

2.1 Psychologická problematika zdravotně postižených

Zdraví ovlivňují nejrůznější činitelé, jejichž vlivy můžeme kvantifikovat takto:

- úroveň zdravotní péče ovlivňuje zdravotní stav v 15 – 20 %,
- životní prostředí v 20%,
- způsob života (strava, léky, pohyb, spánek, zlovyky),
- pracovní prostředí (50%), genetické předpoklady (15%) (Knausová, 2005).

Za zdravotní rizika můžeme považovat atributy životního a pracovního prostředí, které vyvolávají určitá onemocnění nebo k jejich vzniku přispívají. Některá rizika jsou **zjevná** (znečištění vzduchu nebo vody), jiná **skrytá**, zjistitelná jen pomocí přístrojů (radioaktivita). **Za hlavní typy zdravotních rizik** jmenujme např.: *infekční onemocnění; pracovní úrazy a nemoci z povolání; společenské prostředí* – resp. nehody, úrazy a škodlivé návyky (a jiná rizika) vycházející z rodinného, životního a sociálního prostředí; *globální životní prostředí* – resp. ohrožení slunečním zářením a znečištěním půdy, vody a vzduchu (Knausová, 2005).

Dlouhodobá nemoc či získané zdravotní postižení působí jako zátěžová situace negativně na psychiku postiženého jedince i na jeho nejbližší okolí. Změní nejenom aktuální chování a prožívání, ale i některé osobnostní vlastnosti jedince. Špatný psychický stav může zdravotní potíže postiženého zhoršovat a udržovat. Těžké onemocnění způsobuje u jedince strach a úzkost, vznikající jako odpověď na uvědomění si citelného rizika vlastního ohrožení. Zmíněné pocity vyjadřují negativní očekávání nemocného a ovlivňují jeho vnímání a adaptaci na zvládnutí projevů nemoci. Závažná choroba znamená ztrátu plného zdraví a omezení dřívějších aktivit jedince, na které postižený reaguje smutkem a pocitem méněcennosti. Na začátku převažuje záporný emoční náboj směrem k vzniklé situaci a o budoucnosti se příliš neuvažuje. Postupně se začne v úvahách o budoucnosti více projevovat rozum spojený s trpkostí, tento stav hrozí přejít až do deprese. Nelze ovšem paušalizovat, neboť prožívání každého člověka je zcela individuální. Adaptace na významné onemocnění nebo získané postižení může postupovat různým způsobem.

⁵ Dostupné z: http://www.nrzp.cz/dokumenty/Vybrane_statisticke_udaje_OZP_2007.pdf, [online]. [cit. 2012-12-02].

U někoho se zvyrazňuje pocit bezmoci a beznaděje, často provázený apatií a rezignací. Další možnou reakcí může být hněv, vztek až agresivita. Fáze postupné adaptace mají různou délku trvání. Smíření je obdobím, kdy nemocný přijme svou situaci. Uvědomí si, že jeho zdravotní stav nelze podstatným způsobem změnit a bere tuto skutečnost v úvahu. Akceptuje omezení, které jeho stav přináší, a přizpůsobuje jim svůj životní styl. Signálem adaptace se na situaci je hledání nového smyslu života. Někteří nemocní se však se svým stavem nesmíří nikdy. Podlehnuou situaci, nechtějí usilovat o zlepšení (Novosad, 2009).

Náhlá změna zdravotního stavu s sebou nese změnu v hierarchii hodnot. Osoba s postižením se chce orientovat ve své situaci, znát svůj zdravotní stav, co ho čeká a proč. Chce mít pocit jistoty a bezpečí, pocit podpory od svého okolí, být ve svém domácím prostředí a prožívat známé situacemi. Důležité je udržovat sociální kontakty s blízkými, kamarády a přáteli. Podstatným prvkem je také zažít pocit seberealizace, otevřené budoucnosti, vytvoření nového cíle, smysluplného a uskutečnitelného (Slowík, 2007).

2.2 Faktory ovlivňující život osob se zdravotním znevýhodněním

Faktory ovlivňující život osob se zdravotním postižením třídíme do několika skupin. Patří sem faktory:

- **biologické:** zdravotní stav, vrozené dispozice, aktuální tělesná kondice;
- **psychologické:** osobnostní rysy, sebehodnocení a sebepojetí, aktuální stav, schopnost řešit problémy;
- **sociální:** rodinné zázemí, společenské postoje, příležitosti k navazování sociálních vztahů, schopnost navazovat a udržovat vztahy;
- **sociální a veřejně politické:** dostupnost služeb, politika zaměstnanosti, vzdělávání, bytová politika, doprava;
- **noetické:** morální a etické přesvědčení, hodnoty, smysluplnost života, náboženské přesvědčení (Knausová, 2005).

Novosad (2009) uvádí, že zdravotní postižení může u některých osob vést k omezení sociální aktivity a příležitostí k seberealizaci. Řešením tohoto problému a podpora emancipace občanů se zdravotním postižením se odvíjí od minimalizace nejen architektonických, ale zejména **sociálních či psychosociálních bariér a předpojatosti veřejnosti**. Společnost se orientuje na výkon, image a úspěšnost. Kdo má nějaký znevýhodňující problém či odlišnost, je společností odsunutý na okraj společenského dění a může být diskriminován v přístupu k občanskému dění a sebeuplatnění.

Michalík (2011, s. 9 - 10) uvádí, že ve vztahu k minulosti není v České republice dostatečně přítomno „*vědomí dluhu*“, jenž majoritní společnost vůči zdravotně postiženým má. Toto konstatování však nelze brát jako názor autora či východiska různých ukazatelů, nýbrž se jedná o vyhodnocení historického vývoje vztahů majoritní společnosti a skupiny osob se zdravotním postižením. Postavení zdravotně postižených v dané společnosti ukazuje na skutečné zaměření a vnitřní život dané společnosti. „*Skutečnou úroveň vztahů uvnitř společnosti, vztahů majority k menšině, musíme posuzovat vždy důsledně horizontálně. Jen tak můžeme uspokojivě posuzovat tak často diskutované podmínky života osob se zdravotním postižením v té či oné společnosti.*“

Prevence a řešení diskriminace, sociální izolace i zlepšování podmínek pro osobní rozvoj osob se zdravotním postižením spočívá „*v zohlednění možného snížení jejich funkční gramotnosti a následně v průběžném zvyšování jejich sociální gramotnosti i rozvíjení potřebných sociálních dovedností tak, aby mohli přiměřeně participovat na společenském životě. Sociální participací rozumíme přiměřenou a bariérami neznevýhodněnou účast na společenském dění, respektive na životě společnosti včetně „výkonu“ aktivního občanství, tedy zájmu o trendy a problémy společnosti, účasti na politickém životě a zapojování se do řešení aktuálních otázek či nesnází v místní komunitě*“ (Novosad, 2009).

Sociální či funkční gramotnost je možné chápat jako dovednost nejen číst, psát a počítat, ale také schopnost orientace ve společnosti, institucích, schopnost mezilidského soužití, chápat legislativní rámec i sociální kontext občanství, např. vyplnit formulář, zformulovat písemnou žádost. To pak vytváří širší předpoklady pro sociální a ekonomickou integraci člověka do společnosti. Rysy snížené funkční gramotnosti mohou v různé míře vykazovat i osoby se zdravotním postižením a senioři (Novosad, 2008).

K zachování a obnově soběstačnosti jedince dopomáhá používání kompenzačních pomůcek, snížení nároků životního prostředí (chráněné bydlení, bezbariérová úprava, signalizace) a sociální služby, které mu poskytnou přístup ke stejným sociálním, politickým, ekonomickým a kulturním příležitostem jako většinové populaci. Sem můžeme zařadit služby:

- **sociální prevence**, jejichž cílem je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů;
- **služby sociální péče** zdravotně znevýhodněným a poradenství a to jak základní, tak i odborné. **Základní poradenství** je realizováno prostřednictvím rad a informací o právech, povinnostech, oprávněných zájmech, odkazování, aktivní pomoci při vyjednávání (zastupování nebo doprovázení) lidem se sníženou soběstačností, pomoc

při uplatňování jejich práv a nároků, používání veřejných míst a služeb, kontakt s komunitou a rodinou, atd. ***Odborné sociální poradenství*** obsahuje tři základní činnosti:

- zprostředkování kontaktu
se společenským prostředím,
- sociálně terapeutická činnost,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.⁶

⁶ ČESKO. Zákon č. 73/2011, o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ze dne 9. 2. 2011, [online].[cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast1>

3 VÝVOJ SOCIÁLNÍ POLITIKY

Poskytnout ucelený a systematický výklad vývoje sociální politiky je obtížné, jelikož ve světě neexistuje jednoznačně uznávané pojetí sociální politiky. Z tohoto důvodu nelze určit dobu jejího vzniku a sledovat její vývoj. Nesnází při výkladu vývoje sociální politiky je i výběr popisných či třídících kritérií. I přes uvedené problémy lze v historii sociální politiky vyspělých zemí vystopovat společné obecné tendence, které jsou pro ni určující: od nahodilého řešení nejpalčivějších sociálních problémů k cílevědomé činnosti; přechod od individuálních a lokálních aktivit k aktivitám, které organizuje a zajišťuje stát; vzájemná spolupráce států a národů; mezinárodní dohody a vzájemné doladování elementárních opatření v sociální oblasti tak, aby byla dosažitelná ve větších regionech, např. v rámci Evropské unie; vývoj od jednotlivých opatření nápravného charakteru k systémovému řešení sociálních problémů s důrazem na prevenci (Klimentová, Žáček, 2004).

Teoreticky můžeme rozvoj sociální politiky rozčlenit podle role státu na dvě základní vývojové etapy. Pro první etapu je typické, že stát nehrál zásadní úlohu na poli sociální politiky, ale postupně ji v omezeném měřítku získává. Přelom obou vývojových etap se datuje přibližně do 19. století. Druhou etapu charakterizuje role státu jako stěžejního aktéra a koordinátora sociální politiky. Bývá také nazývána obdobím „moderní sociální politiky“ (Klimentová, Žáček, 2004).

3.1 První vývojová etapa

V období vzniku lidské společnosti nenajdeme sociální politiku v pravém slova smyslu. Její kořeny objevíme především v potřebách zachování rodové či kmenové pospolitosti s ohledem na vzájemnou pomoc. Ta nebyla plánována nijak dopředu, vznikala jako reakce na mimořádnou situaci. Zárodky systematictější sociální politiky spojujeme s počátkem dělby práce, tedy se situací, kdy se začínají tvořit převážně ekonomické, ale i politické a právní rozdíly mezi lidmi. Za historicky nejstarší sociální instituci lze nazvat patriarchální paternalismus. Na společenském vrcholu stál „otec“ (náčelník, později despota, feudál, diktátor), který přiděloval prostředky všem, tedy i sociálně potřebným (Klimentová, Žáček, 2004).

První systémová sociálně politická opatření zaznamenáváme ve starověkých státech ve formě péče o válečné veterány, vdovy a sirotky, chudé svobodné občany a svobodné občany

se získaným zdravotním postižením. Tato opatření byla značně nahodilá a limitovaná, neposkytovala potřebným nezpochybnitelný nárok na pomoc. Představitelé moci se angažovali jen v mezních a pro ně nebezpečných situacích, zejména povstáních, a jejich zásahy byly často spíše represivní (Knausová, 2012).

Ve středověku se z objektivních důvodů zvyšuje potřeba péče o chudé, lidé získali rozpadem otrokářské společnosti určitou svobodu, ale současně se vytratila plná zodpovědnost vrchnosti za budoucnost poddaných. Stoupá počet osob bez prostředků k obživě, a proto bují kriminalita. **Sociální politika měla charakter zejména dobročinný** - realizovaný neorganizovaně a nahodile šlechtou, měšťanstvem, církví a později i obcemi, a **represivní** – vládnoucí vrstvy společnosti chránily soukromé vlastnictví proti kriminalitě chudiny, tuláctví a žebrotě (Knausová, 2012).

Hromadný výskyt chudoby v Evropě zmiňují historikové poprvé v Anglii na přelomu 15. a 16. století, kdy došlo k vyvlastňování půdy drobných řemeslníků. Ti se stěhovali do měst a snažili se najít uplatnění na rozvíjejícím se trhu práce. Nejhorší situace byla ve větších městech. V roce 1597 za vlády Alžběty I. vznikl z důvodu stabilizace nebezpečného sociálního napětí Kodex chudých, který představoval první ucelenou legislativu chudinské péče. K financování státní chudinské péče sloužily přímé všeobecné daně jakožto první historicky uznaný případ zavedení daně sloužící péči o chudé. Později převzaly systémy chudinské péče i další evropské země. S rozmachem řemesel a obchodu se začínají projevovat také první svépomocné aktivity **zájmových spolků**, především tovaryšů a cechů mistrů. Ty vytvářejí tzv. „pokladny“ sloužící práce neschopným členům k výplatě nezbytné podpory (Klimentová, Žáček, 2004).

Přechod společnosti v **novověku** od feudalismu ke kapitalismu s sebou nesl velké sociální problémy. Opatření sociální politiky se zaměřovala na pracovní a životní podmínky dělnictva, v nichž se stále častěji angažoval stát. Zásadním momentem byla možnost reálně formovat podobu sociální politiky dělnictvem prostřednictvím volených zástupců do parlamentů. Jednou z hlavních společenských změn je **první zákon na ochranu práce**, vydaný roku 1802 v Anglii, který svými ustanoveními zakázal zejména práci dětí delší než 12 hodin a jejich práci v noci. Na konci 19. století výrazněji roste úloha státu, jenž ze své pravomoci tvoří a koordinuje prvky sociální politiky (Knausová, 2012).

3.2 Druhá vývojová etapa

Koncem devatenáctého století vznikla první soustava povinného sociálního pojištění. Ta tvoří účinný nástroj prevence hromadné chudoby. Za otce této myšlenky je označován Daniel Defoe, jako první ji však zrealizoval za vlády Ludvíka XIV. francouzský ministr **Jean-Baptiste Colbert** pro francouzské námořníky na obchodních lodích jako pojistku pro stáří (Klimentová, Žáček, 2004).

Jedním z nejvýznamnějších sociálních reformátorů byl německý kancléř **Otto von Bismarck**. Bismarck sice zastával přísně konzervativní politická stanoviska, avšak k dalekosáhlé sociální reformě ho přivedlo vědomí silícího demokratického hnutí, které ohrožovalo pruské státní zřízení. V roce 1878 se přičinil o vznik první soustavy povinného sociálního pojištění na světě. Po náročném vyjednávání v říšském sněmu postupně prosadil v 80. letech povinné pojištění pro případ nemoci, pracovního úrazu, invalidity a stáří s účelem posílení loajality obyvatelstva k císaři, odcizení dělnictva sociálně demokratické straně, oslabení vlivu církve a zvýšení produktivity práce. Při zavedení sociálního pojištění bylo negativně veřejností vnímáno zestátnění fondů svépomocných nemocenských pokladen. Bismarck svůj krok zdůvodňoval zneužitím finančních prostředků fondů k organizování dělnických akcí a nepokojů. Reformní zákony podřídily dělnické spolky dohledu německého státu, který manipuloval se stále narůstajícími obnosy peněz, s nimiž spolky disponovaly. Výsledkem reformy bylo zavedení všech nejdůležitějších složek sociálního pojištění před vypuknutím první světové války. Kromě pojišťovacího systému se pozornost státu upírala na zlepšení pracovních a sociálních podmínek pracujících, bytové problémy a školství. V Rakousku – Uhersku následoval Bismarckův vzor předseda vlády Eduard Franc Josef **Taaffe**, který v letech 1888 a 1889 zavedl pojištění nemocenské, úrazové a hornické (Klimentová, Žáček, 2004).

Nákladná a prohlubující se sociální opatření v evropských zemích vedla k vytváření hnutí proti sociálním reformám, jež organizovaly zejména střední vrstvy, na nichž ležela největší finanční tíha. Na konci 19. století se zvyšuje mezinárodní spolupráce v oblasti sociální politiky.

Nadějný rozvoj sociální politiky narušila zejména v Evropě první světová válka. Válečné škody vyhrotily některé sociální problémy širokých skupin obyvatelstva. Řada rodin přišla o živitele, šířily se choroby, inflace stoupala do astronomické výšky, trh práce vykazoval nedostatek pracovních příležitostí, což byla jedna z hlavních příčin nárůstu významu státu v sociální politice v poválečném období. Ve dvacátých letech dvacátého století došlo k ratifikaci několika mezinárodních smluv na ochranu práce a pracovníků, v mnoha zemích se ustanovil osmihodinový pracovní den, zřídily se orgány péče o zdraví, zdůraznila se péče o nezaměstnané, prosadil se zákonný nárok na dovolenou, podporu v těhotenství a další. Rozvíjí

se vzdělávací systémy a veřejné zdravotnictví. Vývoj sociální politiky se v jednotlivých zemích liší podle jejich vyspělosti, možností a potřeb (Knausová, 2012).

Hluboká krize třicátých let s masivními negativními dopady na miliony lidí prokázala, že tržní mechanismus není schopen zabezpečit ani zaměstnané jedince a jejich rodiny, natož pak oslabené obyvatelstvo – neúplné rodiny, nemocné a seniory. S kulturním šokem provázeným vysokou nezaměstnaností se dlouhá léta vyrovnávaly jak ekonomiky, tak politické systémy všech vyspělých zemí. Do této doby se nezaměstnanost považovala jen za dílčí problém úspěšně se rozvíjející společnosti. V průběhu velké hospodářské krize se ztráta práce začala brát jako souhrn společenských faktorů, které se vymykají společenské nebo individuální kontrole, a ne jako důsledek osobnostních charakteristik jako je lenost, alkoholismus nebo nízký intelekt. Jako nutný důsledek hospodářské krize sílí od poloviny třicátých let redistribuční a koordinační úloha státu, který se vedle dobročinnosti a pojišťovacích systémů stává hlavním prvkem sociální politiky. Podle některých autorů se třicátá léta pokládají za mezník ve vývoji sociální politiky a začínáme mluvit o moderní sociální politice. Do dalšího rozvoje sociální politiky do značné míry zasáhla druhá světová válka. Její důsledky směřovaly v mnoha zemích k iniciaci celkových sociálních požadavků, na něž musely demokraticky zaměřené státy reagovat vznikem silného sociálního státu – wellfarestate (státu blahobytu), jenž garantuje minimální hladinu uspokojení potřeb všech obyvatel (Klimentová, Žáček, 2004).

V posledních letech můžeme vysledovat v trendech sociální politiky důležitý jev a to přesah sociálních politik jednotlivých zemí přes rámec státu. Náhle si všichni uvědomují potřebu nadnárodního vyjednávání a shody v řadě podstatných sociálních problémů. Tato tendence bude v budoucnosti s pokračujícím rozšiřováním Evropské unie a integračními procesy nabývat na intenzitě. V postkomunistických zemích je vývoj sociální politiky do značné míry zpožděn a v některých se objevují vážné potíže při zabezpečování základních sociálních jistot pro občany způsobené nedostatečnými finančními zdroji. Tyto obtíže lze částečně kompenzovat pomocí prostředků získaných od jiných států, což se ukazuje být v souladu se zájmy všech zúčastněných stran. Tak se některé sociálně politické problémy stávají do určité míry záležitostmi globálního charakteru (Knausová, 2012).

3.3 Přehled sociální politiky na území dnešní České republiky

Na našem území představovala první instanci mezilidské pomoci a solidarity církve. Ta poskytovala ve středověku často pomoc potřebným, neboť dar chudým se pokládal za projev křesťanských ctností. Od roku 1785 přešla povinnost postarat se o chudé na vrchnost. Vznikají

ratejny, jež zajišťovaly společné ubytování a stravování chudých na statečích spravovaných vrchností. V roce 1854 byla péče o potřebné a chudé přesunuta prostřednictvím domovského práva na obce. Zákon upravuje pomoc chudým s domovským právem až v roce 1862, kdy byla chudinská správa deklarována jako povinná část veřejné obecní správy (Klimentová, Žáček, 2004).

K evoluci sociálního zabezpečení docházelo postupně. Na začátku byly výnosem císaře ustanovené speciální penze vybraným důstojníkům císařské armády a státním úředníkům, později se vyčlenila zaměstnání ve státní správě, jež spadala tzv. „pod penzi.“ Od poloviny 18. století se zvyšoval počet příjemců penzí a dávek, později se ke starobním důchodům přidávaly penze pozůstalostní, dávky v nemoci a pro invalidní osoby. Do systému sociálního zabezpečení se zapojují i svépomocné podpůrné spolky, nejprogresivněji revírní bratrstva.

Politicko-správní dění v Rakousku – Uhersku koncem devatenáctého století reflektovalo i Bismarckovy reformy. Vedly se debaty o zavedení povinného starobního pojištění jako doplňku úrazového a nemocenského pojištění. Podnikatelé a příslušníci závislých zaměstnání či jejich zaměstnavatelé mohli pojistku uzavřít dobrovolně (Knausová, 2012).

Nově vznikající Československo buduje svou sociální politiku na bázi rakousko – uherské tradice, na základech nových sociálních institucí a humanistické sociální filozofie T. G. Masaryka. Masaryk se snažil změnit podmínky chudých tak, aby obnovili své schopnosti postarat se o sebe a svou rodinu. Kromě posílení systému sociálního zabezpečení zdůrazňoval zvýšení vzdělanosti národa. V tomto období patřila československá sociální politika mezi elitní ve světě a to jak na úrovni teoretické, tak i praktické, což se odrazilo i ve vysoké úrovni zákonodárství v sociální oblasti, které bylo vzorem celé tehdejší Evropy. Mimo zákonů přijatých bezprostředně po první světové válce o podpoře v nezaměstnanosti, osmihodinové pracovní době, vyplácení důchodů válečným invalidům a pozůstalým po padlých, se připravovaly sociální reformy zásadního charakteru. Po skončení první světové války vzniklo Ministerstvo sociální péče a byla založena Ústřední sociální pojišťovna. V roce 1924 došlo k reformě nemocenského pojištění a v platnost vstoupilo invalidní a starobní pojištění pro další skupiny zaměstnanců. V roce 1925 zákon stanovuje nárok na dovolenou pro všechny závislé pracovníky. Sociální reforma, která rozšířila povinné sociální pojištění mezi nejširší vrstvy obyvatelstva, byla zbrzděna hospodářskou krizí 30. let. Vláda se snažila kompenzovat důsledky hospodářské krize státními zakázkami, dotacemi na veřejné práce, rozšířením sítě zprostředkovatelen práce a středisek pro rekvalifikaci nezaměstnané mládeže.

Krise 30. let tvrdě zasáhla celou československou ekonomiku. Čtyřnásobně vzrostl počet nezaměstnaných, bez práce bylo v roce 1933 cca 700 000 lidí. Těm, kteří si zaměstnání udrželi, klesaly mzdy, a současně rostly spotřebitelské ceny (Klimentová, Žáček, 2004).

V průběhu druhé světové války odborníci a členové exilové vlády pracovali na pojetí sjednoceného komplexního systému sociálního zabezpečení, které bylo včleněno do Košického vládního programu z roku 1945. Cílem měla být souhrnná sociální ochrana občanů proti nouzi, nezaměstnanosti, negramotnosti, nemoci a sociální inkluzi prostřednictvím široce dostupné sítě sociálních, zdravotnických a vzdělávacích institucí. Nové pojetí zdůrazňovalo preventivní roli sociálního zabezpečení na úkor role kompenzační. Po skončení druhé světové války se Československo dostalo do mocenského vlivu Sovětského svazu. Proklamované ideály šlo jen velmi obtížně zrealizovat ve válkou rozvrácené zemi, kde chyběly cenné pracovní síly. V obrovských problémech se ocitlo i zdravotnictví, které nestačilo pokrýt potřeby válečných veteránů, lidí vracejících se z koncentračních táborů, vězení a nucených prací. Nejtěživější situace byla v pohraničí. V roce 1946 zákon stanovil povinnost pracovat a současně vláda realizovala v praxi koncept centralizovaného rozmístování pracovních sil. Následoval komunistický převrat přinášející radikální změny politického a hospodářského systému promítající se i do pojetí a nástrojů sociální politiky. V roce 1948 byl schválen zákon o sociálním pojištění, který sjednocoval různé pojišťovací soustavy a pojištění rizik. Vznikla Ústřední národní pojišťovna operující na fondovém principu, kdy příspěvky hradili společně pracující, zaměstnavatelé a stát. Počátkem 50. let byla tato pojišťovna zrušena a její majetek zestátněn. Finanční prostředky určené na sociální zabezpečení se přerozdělovaly přes státní rozpočet. Došlo k založení Úřadu důchodového zabezpečení, soustavy státního zdravotnictví a správy nemocenského pojištění. Po dobu čtyřiceti let vlády komunistické strany došlo k drobným úpravám výše uvedeného systému, na principech takto koncipované soustavy se však nic radikálně nezměnilo. Sociální dávky se nevalorizovaly, ale čas od času je jednorázově navýšilo mimořádné rozhodnutí vlády (Knausová, 2012).

Sociální politika se odvíjela od principu plné zaměstnanosti, vynucované zákonem. Povinnost pracovat je v této době nerozlučně spjata s pozorností věnované rodinám s malými dětmi – zejména máme na mysli síť jeslí a mateřských škol, které pečovaly o děti zaměstnaných rodičů. Stát opanoval všechny funkce sociální politiky, občané byli pasováni do role pasivních příjemců služeb, o jejichž úrovni neměli šanci spolurozhodovat. Od 60. let se prosazovala obecná schémata, odvozující nároky na dávky a služby od postavení občana. Preferování odvětví výroby s komplexní ekonomickou neefektivností a ztenčováním se finančních zdrojů vedlo k obrovské vnitřní regresi služeb, a to jak v oblasti elementárních prostředků, tak i v motivaci,

schopnostech a dovednostech pracovní síly. Zejména v 70. a 80. letech se existovaly zvláštní služby pro zaměstnance, podniková sféra se jejich prostřednictvím do značné míry snažila o kompenzaci nedostatků v činnosti státních institucí (Klimentová, Žáček, 2004).

Vůdčí trend polistopadového vývoje sociální politiky se nesl v duchu snahy o budování občanské společnosti a realizaci volby společnosti. Inspiraci pro budování demokratického právního státu jsme hledali v západní Evropě. Prostředkem k dosažení stanovených cílů s podporou veřejnosti bylo posilování demokratických institucí, zásadní změna vlastnictví s preferencí soukromého vlastnictví, a podpora volného trhu. Orientaci na výkon akceptovaly s uspokojením vzdělanější vrstvy obyvatelstva. Na straně druhé existovali občané, kteří probíhající změny nepřijímali s nadšením a považovali je za nespravedlivé. Jednalo se zejména o lidi s nižší životní úrovní a osoby nejvíce postižené změnami v ekonomické sféře. Na počátku 90. let občané převážně preferovali liberální hodnoty a převzetí odpovědnosti za vlastní osud. Předpokládalo se, že přerod společnosti s sebou přinese i negativní sociální důsledky, a bylo potřeba nalézt preventivní nástroje a mechanismy, jak je řešit. Jako základní prvky sociální reformy v první polovině devadesátých let můžeme jmenovat aktivní politiku zaměstnanosti, liberalizaci a pluralizaci systému sociálního zabezpečení o třech pilířích a založení záchranné sociální sítě. Místo plošného typu sociální politiky vláda plánovala zavedení modelu zaměřeného na adresnost poskytování sociální podpory a pomoci lidem, kteří potřebovali skutečně pomocnou ruku. Sociální politika měla fungovat na bázi solidarity a subsidiarity budováním vlastní soustavy hierarchickým způsobem - vyšší článek v řetězci začne zasahovat až v situaci, kdy existující problém nevyřešila instituce na nižší úrovni. Mezi nejpodstatnější změny patří zrušení povinnosti pracovat, zřízení úřadů práce v roce 1990, uzákonění minimální mzdy a schválení zákona o zaměstnanosti v roce 1991, odbourání státního monopolu na poli sociálních služeb, reforma sociálního zabezpečení v roce 1990, která obsahovala například pravidla valorizace důchodů, unifikace podmínek vdovského a vdoveckého důchodu, v roce 1992 uzákonění zákonů, umožňující přechod na systém tří pilířů či budování systému péče o zdraví na základě povinného pojištění.

S postupující přeměnou ekonomiky se sociální politika musela operativně vyrovnat se snižováním životní úrovně širších vrstev obyvatelstva, což pro početnější sociální skupiny představovalo akutní ohrožení chudobou a vytváření skupin obyvatelstva sociálně vyloučeného (Potůček, Radičová, 1999).

Jelikož i v rámci členských států EU jsou dosud patrné rozdíly v rámci sociálního zabezpečení a sociální ochrany, byla vydána tzv. **Společná ustanovení o sociálním zabezpečení, platná pro všechny země EU**. Tato ustanovení se vztahují na všechny státní zákony v relevanci k:

onemocnění a mateřství, pracovním úrazům, chorobám z povolání, podporám při pracovní neschopnosti, starobním důchodům, podporám pro pozůstalé, pohřebnému, podpoře v nezaměstnanosti a rodinným dávkám.

Prioritu v naší koncepci dalšího rozvoje sociální politiky představuje rozvíjení jejích stránek, které působí jako stimuly k aktivitě obyvatelstva a adaptabilitě české ekonomiky na nové, změněné podmínky (Klimentová, Žáček, 2004).

4 SOCIÁLNÍ REFORMA 2012

K 1. 1. 2012 došlo v sociální oblasti k několika zásadním změnám, majícím přímý dopad na příjemce sociálních dávek. Vzhledem k zaměření této práce, se budeme zabývat změnami, které se dotýkají pouze osob se zdravotním postižením. Byl přijat nový právní předpis, zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, a k tomu prováděcí vyhláška. Některé existující zákony prošly významnou novelizací: zákon o sociálních službách, zákon o zaměstnanosti, zákon o pomoci v hmotné nouzi. Sociální reforma ovšem postihla i předpisy podzákonné, byla zrušena vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) č. 182/1991 Sb., výrazně novelizována pak prováděcí vyhláška k zákonu o sociálních službách (č. 505/2006, Sb.).

Výsledkem sociální reformy MPSV mělo být dle deklarace ministra práce a sociálních věcí Jaromíra Drábka zvýšení komfortu pro uživatele dávkových systémů, zjednodušení a efektivnější fungování sociálního systému. Ministr též prosazoval principiální zagregování dávky pro zdravotně postižené do dvou dávek - jedné pravidelně se měsíčně opakující a druhé jednorázové. Smysl změn je dle ministra v tom, aby finanční pomoc byla zacílena k okruhu osob pomoc skutečně potřebných, protože zdravotní hendikep jako takový sám o sobě nepředstavuje důvod pro státní finanční kompenzaci. Tím pravým důvodem je ztížené uplatnění člověka, ztížené sociální zařazení, ztížené pracovní uplatnění. Pokud je někdo schopen výborné pracovní realizace i přes svůj zdravotní hendikep, potřebuje pomoc od státu, nikoliv však v oblasti finanční. Cílem reformy však v žádném případě není omezit objem finančních prostředků od státu plynoucích ke zdravotně handicapovaným.⁷

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR (dále jen NRZP) naopak uvádí, že reforma finanční situaci zdravotně postižených ve skutečnosti zhoršuje, přičemž nejvíc ohrožuje zaměstnávání zdravotně postižených, rodiny s postiženými dětmi do tří let a rodiny se staršími dětmi trpícími například onkologickými chorobami. Tyto skupiny se kvůli výraznému poklesu příjmů ocitají v kritické situaci.

„Cítíme enormní snahu maximálně snížit výdaje státu v sociální oblasti,“ prohlásil Václav Krása, předseda NRZP. *„Je dobré, aby veřejné rozpočty byly v dobré kondici, ale není nutné, aby vláda činila tak razantní opatření“*, míní. Zároveň chce resort uspořít další dvě miliardy

⁷ Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2011/12/06/socialni-reforma-prehled-zmen/>, [online]. [cit. 2012-12-12].

zrušením sociálního příplatku. Podle Krásky však kompenzace rodinám nenahradí finanční ztráty způsobené zrušením příplatku.⁸

Toto popírá ministr s tím, že změny byly s NRZP důsledně diskutovány a výsledkem jednání má být stav, kdy jsou sociální dávky vypláceny efektivněji, adresněji a účelněji. Objem prostředků pro zdravotně postižené se dle jeho slov nesnížil, ba naopak došlo k jeho mírnému zvýšení.⁹

Od 1. ledna 2012 se také sjednotil proces výplaty nepojistných dávek, kdy rozhodování a zpracování těchto dávek provádí jediný orgán, Úřad práce České republiky (dále jen ÚP ČR). Důvodem pro tento krok je dle předkladatelů předmětné sociální reformy „možnost efektivnějšího řízení a administrace dávek i lepší kontrolovatelnost využití prostředků státu.“

ÚP ČR byl zřízen s účinností od 1. dubna 2011 zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů¹⁰ (dále jen Zákon), kterým je vymezena jeho působnost. Dnem účinnosti tohoto zákona se úřady práce zřízené podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, považují za kontaktní pracoviště krajských poboček Úřadu práce České republiky (dále jen KoP ÚP ČR). ÚP ČR je správním úřadem s celostátní působností, řízeným MPSV jako nadřízeným správním úřadem.¹¹

Záležitosti v oblasti zaměstnanosti, státní sociální podpory, dávek v hmotné nouzi a dávek pro osoby se zdravotním postižením je možné vyřídit na 423 kontaktních pracovištích ÚP ČR a 26 detašovaných, resp. výjezdních pracovištích ÚP ČR. Nepojistné sociální dávky do této doby vyplácely na 415 pracovištích obecní úřady. ÚP ČR převzal od obcí asi 1 600 zaměstnanců, kteří zpracovávají všechny dávkové agendy. Dávkové systémy obsluhuje celkem 3 700 osob.¹²

V důsledku snah o úspory finančních prostředků za každou cenu se nyní početní stav zaměstnanců na úřadech práce ukazuje jako hluboce poddimenzovaný. Úředníci nápor klientů nestíhají, práce přesčas je pro drtivou většinu zaměstnanců denní realitou. Stres a špatné prostředí na pobočkách ÚP ČR vede k obrovské fluktuaci personálu, což znamená pro ÚP ČR další výrazný problém, neboť narychlo zaškolení pracovníci musí školit ty nově příchozí.¹³

Další potíže vyvstaly po zavedení nového software, jenž je stále přetížený a velmi pomalý, což zaměstnancům podstatně ztěžuje práci. Po léta vyvíjený program společnosti OKsystém

⁸ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/neruste-socialni-priplatek-postizeni-budou-muset-do-ustavu-varuje-krasa-114-/domaci.aspx?c=A100916_155045_domaci_taj, [online]. [cit. 2012-12-12].

⁹ Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2011/12/06/socialni-reforma-prehled-zmen/>, [online]. [cit. 2012-12-13].

¹⁰ Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73>, [online]. [cit. 2012-12-12].

¹¹ Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3459>, [online]. [cit. 2012-12-13].

¹² Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11956>, [online]. [cit. 2012-12-13].

¹³ Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/293743-na-uradech-prace-panuje-chaos-frustrace-i-nasili.html>, [online]. [cit. 2012-12-13].

nahrady aplikace firmy Fujitsu, která získala státní zakázku, aniž prošla výběrovým řízením. Software se často mění a zaměstnanci se jej učí ovládat za plného provozu úřadu. Technické chyby v aplikaci vedou např. k duplicitním výplatám, zpoždování plateb, k možnosti provádět kýmkoli úpravy v databázi klienta bez možnosti pozdější identifikace původce změn. Ukazuje se, že výše nákladů na provoz stávajícího systému je výrazně vyšší. Z aplikací nelze získat potřebné statistiky, jsou špatně provázány, programy často vypadávají a jsou nedostupné. Aplikace vykazují zbytečnou složitost, zpětné operace u nich nefungují, někdy se dokonce program chová svévolně, protože s některými variantami jednání mezi úředníkem a klientem nepočítá. Uživatel nemá možnost podívat se na výsledky své práce a zkontrolovat ji.¹⁴

4.1 Dávky SSP

Od 1. ledna 2012 vstoupil v platnost zákon č. 366/2011 Sb., kterým se změnil zákon o pomoci v hmotné nouzi, zákon o sociálních službách a zákon o státní sociální podpoře. Tak došlo ke zrušení souběhu výplaty rodičovského příspěvku a příspěvku na péči u dětí se zdravotním postižením do 7 let věku. Rodiče postiženého dítěte si museli po dovršení jednoho roku věku zvolit buď příspěvek na péči, jenž je dítěti na základě přechodných ustanovení poskytován v I. nebo II. stupni, nebo rodičovský příspěvek. Rodičovský příspěvek stát poskytuje na nejmladší dítě v rodině, které má nárok na příspěvek na péči, a to nejdéle do čtyř let věku dítěte, respektive do vyčerpání sumy 220.000,- Kč. Pokud si rodič nezvolil jednu z výše uvedených variant, bude mu automaticky vyplácen příspěvek na péči. Dítě dlouhodobě zdravotně postižené dle posudku pro rodičovský příspěvek mělo nárok na příspěvek na péči v I. stupni, zatímco dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené na II. stupeň příspěvku na péči. Nejpozději do 31. 12. 2012 u všech takto posouzených dětí muselo dojít k přehodnocení jejich zdravotního stavu pro účely příspěvku na péči. Od 1. 12. 2012 došlo ke změně pravidel a je opět možný na základě písemné žádosti souběh obou příspěvků.

Změnou legislativy se od 1. 1. 2012 zrušil sociální příplatek. Jako možná náhrada bylo koncipováno zvýšení příspěvku na péči o 2.000,- Kč měsíčně. Toto zvýšení však není vypláceno plošně, ale testuje se příjem rodiny, který musí být nižší než dvojnásobek životního minima. Každé tři měsíce je nutné dokládat příjem společně posuzovaných osob, stejně jako tomu bylo u sociálního příplatku.

¹⁴ Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/293743-na-uradech-prace-panuje-chaos-frustrace-i-nasili.html>, [online]. [cit. 2012-12-13].

Zdravotně handicapovaní jsou částečně zvýhodněni i u příspěvku na bydlení, který se vyplácí nejdéle po dobu 84 kalendářních měsíců v časovém horizontu deseti let. Toto pravidlo neplatí pro osoby se zdravotním postižením, které bydlí v pro ně upravených bytech a pro osoby starší 70. let, které žijí v domácnosti výlučně těchto osob.

Dopady reformy na osoby se zdravotním postižením:

- ✓ výrazné snížení finanční podpory u rodin s postiženým dítětem

4.2 Příspěvek na péči

Příspěvek na péči je zakotven v § 7- 30 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Subsidiárním předpisem je vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Jedná se o pravidelnou, opakující se dávku, poskytovanou osobám starším jednoho roku závislým na pomoci jiné fyzické osoby z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Je určena na úhradu za pomoc, která je osobě se zdravotním postižením poskytována osobou blízkou, asistentem sociální péče, registrovaným poskytovatelem sociálních služeb, dětským domovem nebo speciálním lůžkovým zdravotnickým zařízením hospicového typu. Řízení o přiznání příspěvku na péči se zahajuje na základě písemné žádosti podané na ministerstvem předepsaném tiskopise na krajské pobočce ÚP ČR, kam žadatel přísluší dle místa trvalého pobytu.

Sociální pracovník provede sociální šetření, při němž zjišťuje schopnost samostatného života osoby v jejím přirozeném sociálním prostředí. Poté KoP ÚP ČR požádá lékařskou posudkovou službu Okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ) o posouzení stupně závislosti žadatele. Při posuzování stupně závislosti vychází posudkový lékař ze zdravotního stavu osoby, z výsledku sociálního šetření, z výsledků funkčního vyšetření a z vlastního vyšetření posuzujícího lékaře. Na základě tohoto posudku správní orgán rozhodne o nároku na příspěvek. O odvolání rozhoduje MPSV.

Žadatel o příspěvek je povinen podrobit se sociálnímu šetření pro účely přiznání příspěvku na péči. Dále má příjemce příspěvku povinnost prokázat na vyžádání poskytovatele příspěvku, že dávka byla použita k zajištění pomoci, a to dokladem o vyplacení příspěvku fyzickým nebo právnickým osobám, které poskytují pomoc při zvládnutí životních potřeb, anebo využitím platební funkce karty sociálních systémů. V případě nesplnění povinnosti může být výplata příspěvku po předchozím upozornění zastavena.

Od 1. ledna 2012 došlo k několika změnám, které měly vliv na výplatu a rozhodování o příspěvku na péči:

- **děti** se zdravotním postižením byly **zajištěny jednotným způsobem**, tj. tak, aby po **dovršení 1 roku** věku byly zabezpečeny buď rodičovským příspěvkem, nebo příspěvkem na péči. Následkem legislativní změny od 01. 12. 2012 je možné opětovně vyplácet souběžně rodičovský příspěvek a příspěvek na péči;
- **zaveden institut tzv. asistenta sociální péče;**
- **možnost zvýšení příspěvku** na základě podané žádosti o 2.000,- Kč;
- **změna způsobu posuzování** stupně závislosti;
- zvýšení příspěvku na péči pro osoby od 1 do 18 let ve II. stupni závislosti z 5000 Kč na 6000 Kč;
- od 1. 4. 2012 do 15. 11. 2012 se provádělo sociální šetření i po úmrtí žadatele, nyní se na základě legislativní změny řízení zastavuje.

Zvýšení příspěvku na péči o 2.000,- Kč náleží:

a) na základě testování příjmu

- nezaopatřenému dítěti ve věku do 18 let, které má nárok na příspěvek na péči (zvýšení nenáleží dítěti, jemuž náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, dítěti, jemuž příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží, protože požívá důchod z důchodového pojištění vyšší nebo stejný než příspěvek na úhradu potřeb dítěte, dítěti, které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež
- rodiči náleží příspěvek na péči, pokud pečuje o nezaopatřené dítě do 18 let věku, jestliže rozhodný **příjem** oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných je **nižší než dvojnásobek částky životního minima** oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných podle zákona o životním a existenčním minimu. Tato úprava má kompenzovat zrušení sociálního příplatku.

b) bez testování příjmu dítěti ve věku od 4 do 7 let v případě, že má nárok na příspěvek na péči ve III. nebo IV. stupni (výjimkou je dítě, kterému náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle zákona o státní sociální podpoře; dítě, jemuž nenáleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, protože požívá důchod z důchodového pojištění, který je stejný nebo vyšší než tento příspěvek, a dítě, které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež). Toto zvýšení je možné přiznat od 1. 12. 2012. Pokud již rodina zvýšený příspěvek pobírá, není možné zvýšení přiznat podruhé.

Výplata příspěvku probíhá měsíčně, a to v kalendářním měsíci, za nějž náleží, v české měně, prostřednictvím karty sociálních systémů, a to využitím platební funkce karty nebo převodem na účet příjemcem příspěvku, anebo v hotovosti.

Způsob posuzování nároku na příspěvek na péči

Při posuzování stupně závislosti do 31. 12. 2011 podle § 9 odst. 1 a 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, se hodnotila schopnost zvládnout 18 úkonů péče o vlastní osobu a 18 úkonů soběstačnosti prostřednictvím posouzení funkčního dopadu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu na schopnost zvládat zákonem vymezené úkony. Šlo o úkony, z nichž každý obsahuje určité množství činností vymezených v příloze č. 1 vyhlášky č. 505/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V rámci 36 úkonů se hodnotilo celkem 129 činností – tj. 71 činností v rámci úkonů péče o vlastní osobu a 58 činností v rámci úkonů soběstačnosti. Při hodnocení stupně závislosti bylo zohledňováno velké množství skutečností, často se překrývajících. V případě dětí do 18ti let docházelo v průběhu času k opakovanému posuzování, neboť se s věkem proměňovalo množství hodnocených skutečností s ohledem na eventualitu uznání jiného stupně závislosti.

Po zhodnocení zavedeného systémů bylo shledáno, že stávající způsob hodnocení dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, respektive jeho dopadů na soběstačnost a schopnost pečovat o vlastní osobu, vede v řadě případů k paušálnímu zhodnocení potřeb a současně neumožňuje komplexní posouzení všech potřeb člověka. **Návrh změny zavedeného způsobu posuzování si kladl za cíl zefektivnit, zjednodušit a zpřesnit posudkové hodnocení při zachování individuálního přístupu, a dále možnost využít posudek pro účely dávek pro osoby se zdravotním postižením.** Dosavadní **model čtyř stupňů závislosti zůstal zachován**, pouze se stanovily **nové podmínky pro zařazení** osoby s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem do jednotlivých stupňů závislosti, přičemž platí, že s **počtem stupňů klesá samostatnost** klienta a **stoupá jeho závislost** na systému.

Při posuzování stupně závislosti se nově posuzuje funkční dopad dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu na schopnost zvládat deset základních životních potřeb:

- mobilitu,
- orientaci,
- komunikaci,
- stravování,
- oblékání
- obouvání,

- tělesnou hygienu,
- výkon fyziologické potřeby,
- péči o zdraví,
- osobní aktivity,
- péči o domácnost.

U osob do 18ti let věku se péče o domácnost nehodnotí. Do těchto základních životních potřeb se prakticky promítají všechny dosavadní úkony. Nový systém využívá systém MKF/ICF a mezinárodně používaný systém ADL, který člení nezbytné životní aktivity na základní, sebeobslužné, instrumentální a vyjadřující soběstačnost. Problémem může spočívat v nekompatibilitě podkladových nálezů ošetřujících lékařů. Klasifikace MKF/ICF byla od 1. 7. 2010 zavedena jako paralelní klasifikace k dosavadní Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN/ICD).

Změna v rozhodných skutečnostech pro hodnocení stupně závislosti s sebou nese nutnost nového vymezení stupňů závislosti vazbou na základní životní potřeby i počty jejich nezvládnutí jako podmínku uznání příslušného stupně závislosti.

Věková hranice pro možnost přiznání příspěvku na péči byla ponechána na 1 rok věku, i přestože v řadě případů u dětí nelze lékařskými prostředky spolehlivě objektivizovat rozsah a tíži poruchy nebo je ošetřujícím lékařem vyjádřeno podezření na poruchu nebo zpomalení vývoje bez bližších důsledků na poruchy funkčních schopností. Rovněž přesné rozlišení péče o dítě do tří let věku bez zdravotního postižení a případné nadstandardní péče a její rozsahu pro stejně staré dítě se zdravotním postižením je velmi obtížné, a to i z důvodu velmi rozdílného vývoje dítěte bez zdravotního postižení.

Právní úpravu dále doplňuje nový hodnotící princip, kdy schopnost zvládat základní životní potřeby je hodnocena v souladu s dostupnými schopnostmi a kompetencemi posuzované osoby a s užitím kompenzačních prostředků – využití jiných stereotypů, schopnost efektivní manipulace a práce s prostředky v domácnosti (např. sedák na vaně, upravený otvírák, lžice na obouvání), jednoduché úpravy předmětů denní potřeby nebo v bytě (např. odstranění prahů, instalace madel na WC nebo v koupelně), zdravotnické prostředky (protéza, ortéza, sluchadlo, brýle, hůl). Zvládnutí základních životních potřeb vychází také z toho, co je v daném sociokulturním prostředí považováno za běžné.¹⁵ Specifikaci těchto potřeb najdeme v příloze č. 1 k vyhlášce č. 505/2006 Sb.

¹⁵ ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13366/zprava_1_2012.pdf

U osob do 18 let věku

- I. stupeň** (lehká závislost), pokud z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna osoba zvládat tři základní životní potřeby;
- II. stupeň** (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nezvládá čtyři nebo pět základních životních potřeb;
- III. stupeň** (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nezvládá šest nebo sedm základních životních potřeb;
- IV. stupeň** (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nezvládá **osm a devět** základních životních potřeb.

U osob starších 18 let věku

- I. stupeň** (lehká závislost) – osoba není z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu schopna zvládat **tři nebo čtyři** základní životní potřeby;
- II. stupeň** (středně těžká závislost) – osoba není z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu schopna zvládat **pět nebo šest** základních životních potřeb;
- III. stupeň** (těžká závislost) – osoba není z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu schopna zvládat **sedm nebo osm** základních životních potřeb;
- IV. stupeň** (úplná závislost) – osoba není z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu schopna zvládat **devět nebo deset** základních životních potřeb.

Asistent sociální péče

Podle zákona o sociálních službách platí, že práci **asistenta sociální péče** může vykonávat pouze fyzická osoba je starší 18 let věku a zdravotně způsobilá (zdravotní způsobilost se posuzuje podle § 29 odst. 1 písm. e) zákona o sociálních službách). Jedná se o fyzickou osobu jinou než osobu blízkou, která není registrovaným poskytovatelem sociálních služeb. Asistent sociální péče je povinen s osobou, jíž poskytuje pomoc, uzavřít formální písemnou smlouvu o poskytnutí pomoci.

Mezi náležitosti smlouvy patří: označení smluvních stran; rozsah pomoci; místo a čas poskytování pomoci; výše úhrady za pomoc.

Úhradu za poskytnutou pomoc hradí asistentu sociální péče závislá osoba ze svého příspěvku na péči a zároveň je povinna uvést tuto skutečnost o poskytování osobní asistence do formuláře „Oznámení o poskytovateli pomoci“. Výhodou pro asistenta je to, že z příjmu nedosahujícího výše 12 tisíc korun měsíčně nemusí odvádět daň.

Dopady sociální reformy se projevily u rodin s dětmi prudkým poklesem jejich příjmů.

Tento pokles byl způsoben nejvíce:

- ✓ **omezením nároku na rodičovský příspěvek ze 7 maximálně na 4 roky;**
- ✓ **stanovením maximální výše vyplacené částky rodičovského příspěvku na 220 000 Kč celkem;**
- ✓ **zrušením sociálního příplatku, jehož výše činila v závislosti na věku dítěte a výši příjmů od 3000 Kč do cca 5 200 Kč na jedno dítě. S ohledem na konstrukci příplatku je nejtěžší dopad u rodin s nejnižšími příjmy;**
- ✓ **zrušení možnosti souběhu rodičovského příspěvku a příspěvku na péči u rodin s dětmi do 7 let.**

4.3 Příspěvek na mobilitu

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů ve znění od 01. 01. 2012 v ustanovení § 6 odst. 1 definuje osoby, které mají na tento příspěvek nárok takto:

„Nárok na příspěvek na mobilitu má osoba starší 1 roku, která není schopna zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace, opakovaně se v kalendářním měsíci dopravuje nebo je dopravována a nejsou jí poskytovány pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče.“

Podmínky nároku na příspěvek na mobilitu s výjimkou podmínky opakovaného dopravování, které se prokazuje čestným prohlášením, musí být splněny po celý kalendářní měsíc.

Příspěvek na mobilitu se vyplácí měsíčně ve výši 400,- Kč. Je ho možné přiznat od prvního dne v měsíci, kdy byla podána žádost, a vyplácí se měsíčně pozadu. Nový příspěvek **sloučil** tyto dřívější dávky: příspěvek na individuální dopravu a příspěvek na provoz motorového vozidla.

Schopnost osoby zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace se posuzuje podle zákona o sociálních službách stejným způsobem jako pro účely příspěvku na péči. Jestliže byl zdravotní stav žadatele již posouzen pro účely příspěvku na péči podle zákona o sociálních službách, vychází se při rozhodování z tohoto posudku. V ostatních případech požádá správní orgán okresní správy sociálního zabezpečení o posouzení schopnosti žadatele zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace.

Přechodné ustanovení zákona hovoří o tom, že stávající držitelé průkazů ZTP a ZTP/P podmínku nezvládání základních životních potřeb orientace nebo mobility splňují, a to do doby platnosti průkazů, nejpozději do 31. 12. 2015.

Příspěvek se vyplácí v české měně prostřednictvím karty sociálních systémů, a to převodem na platební účet určený příjemcem dávky, v hotovosti, nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů. Způsob výplaty si určuje příjemce dávky.

Od 1. 12. 2012 došlo i na základě interpelací ombudsmana ke změkčení pravidel a dle § 6 odst. 4 zákona lze přiznat příspěvek na mobilitu i těm osobám, kterým jsou poskytovány výše uvedené pobytové sociální služby, a to v těch případech, kdy pro to existují „důvody hodné zvláštního zřetele“. Poskytnutí příspěvku na mobilitu v tomto případě není nárokové, krajské pobočky ÚP ČR budou u žádostí uplatňovat individuální přístup, a to na základě prokázaných nákladů na dopravu osoby se zdravotním postižením. Opakovanou dopravu nebude osoba se zdravotním postižením prokazovat formou čestného prohlášení, nýbrž jiným věrohodným způsobem. O jaký způsob přesně má jít, zákon nevymezuje.

Dopady sociální reformy pro osoby s nárokem na příspěvek na mobilitu se projeví následovně:

- ✓ příspěvek se vyplácí **měsíčně a to zpětně**;
- ✓ došlo k podstatnému **snížení výše příspěvku** u osob, které mají III. stupeň průkazu mimořádných výhod nebo splňovaly nárok pro přiznání příspěvku na individuální dopravu;
- ✓ **změna hodnocení zdravotního stavu**;
- ✓ **prodloužení řízení** z důvodu nutnosti provádět sociální šetření u žadatele v domácnosti;
- ✓ problémy s aplikací - **zpoždování výplat**; duplicitní platby, potíže s poštovními poukázkami v situaci, kdy byl příjemcem dávky zákonný zástupce nebo opatrovník.
- ✓ Nutnost **přehodnocení zdravotního stavu** u držitelů průkazů mimořádných výhod ZTP a ZTP/P nejpozději koncem roku 2015.

4.4 Příspěvek na zvláštní pomůcku

Na příspěvek na zvláštní pomůcku má nárok osoba s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, těžkým sluchovým nebo zrakovým postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, jejíž zdravotní stav nevyklučuje přiznání tohoto příspěvku.

Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se považuje stav, který dle poznatků lékařské vědy trvá nebo bude trvat déle než rok. Zdravotní postižení odůvodňující a vylučující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku jsou uvedena v příloze č. 1 zákona. Věková hranice je stanovena na 3 roky u příspěvku na pořízení motorového vozidla nebo na úpravu bytu, 15 let u vodícího psa a 1 roku v ostatních případech.

Zvláštní pomůcka musí osobě umožnit sebeobsluhu nebo je pro ni potřebná z důvodu pracovní realizace, k přípravě na budoucí povolání, k získávání informací, vzdělávání anebo ke styku s okolím. Zohledňují se i jiné pomůcky a zdravotnické prostředky, úpravy a předměty, které osoba používá, a také to, zda může zvláštní pomůcku vzhledem ke svému zdravotnímu využívat nebo ji může používat ve svém sociálním prostředí.

Příspěvek na zvláštní pomůcku nelze poskytnout, jestliže je plně nebo částečně hrazena z veřejného zdravotního pojištění nebo ji zdravotní pojišťovna zapůjčuje. Dále také v případě, že pomůcka není hrazena nebo zapůjčena žadateli z důvodu nedostatečné zdravotní indikace. Příspěvek se poskytuje na pomůcku v základním provedení, které osobě vzhledem k jejímu typu handicapu plně vyhovuje a splňuje podmínku nejmenší ekonomické náročnosti. Tato podmínka nemusí být splněna u příspěvku na pořízení motorového vozidla a v případě, že je oprávněnou osobou dítě.

Příspěvek na opatření vodícího psa je možné přiznat jen za podmínky, že je pes vycvičený a předaný právníkem nebo fyzickou osobou, jež je členem mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy. Podmínka členství v této organizaci se považuje za splněnou, pokud výše uvedená osoba do ní podala přihlášku, nejdéle však po dobu 2 let od jejího podání. V prováděcím právním předpise jsou uvedené dovednosti vodícího psa, které musí splňovat. Kontraindikace pro nárok na příspěvek na vodícího psa představují hluchoněmost, těžká polyvalentní alergie a alergie na zvířecí srst.

Za kontraindikaci pro nárok na příspěvek na kteroukoliv zvláštní pomůcku můžeme považovat duševní poruchy, poruchy chování a poruchy intelektu závažného stupně s narušením rozpoznávacích a ovládacích schopností, stavy závislosti na návykové látce nebo návykových látkách, způsobují-li nemožnost užívání pomůcky.

Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek, na jejichž pořízení je možné poskytnout příspěvek, uvádí vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Pokud pomůcka není v tomto seznamu uvedená, posuzuje se její využitelnost pro srovnání s uvedenými druhy a typy pomůcek. Protože vývoj pomůcek jde velmi rychle dopředu a k dispozici je řada nových pomůcek, které v seznamu nejsou uvedeny,

umožňuje vyhláška poskytnout příspěvek i na pomůcku, jež v seznamu chybí, ale je s některou z uvedených pomůcek srovnatelná.

Příspěvek lze poskytnout i na již zakoupenou pomůcku, maximálně však 12 měsíců zpět před podáním žádosti.

Řízení je zahájeno podáním žádosti na tiskopise předepsaném MPSV. Žádost se podává na místně příslušném KoP ÚP ČR. Žádost musí obsahovat označení praktického lékaře žadatele, doklad o ceně či předpokládané ceně pomůcky a způsob výplaty příspěvku. **Novinkou je posuzování zdravotního stavu žadatele pro účely tohoto řízení Lékařskou posudkovou službou OSSZ.** Dříve stačilo potvrzení odborného lékaře. Odvolání proti nepravomocnému rozhodnutí řeší MPSV.

Na opatření pomůcky, jejíž cena činí do 24.000,- Kč, je možné poskytnout příspěvek na zvláštní pomůcku, je-li příjem žadatele a příjem společně posuzovaných osob podle zákona o životním a existenčním minimu nižší než osminásobek životního minima těchto osob. Výše spoluúčasti žadatele bude činit 10% z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky, nejméně však 1 000 Kč.

V případě, že je **cena pomůcky vyšší než 24.000,- Kč,** stanoví se výše příspěvku tak, aby činila 10% z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky. Maximální výše příspěvku činí 350.000,- Kč (od 1.12.2012 400.000,- Kč v případě, že se jedná o schodišťovou plošinu). Jestliže žadatel nemá dostatek finančních prostředků k úhradě spoluúčasti u pomůcek dražších než 24.000,- Kč, může si požádat o snížení své spoluúčasti. V tomto případě je přihlédnuto k míře využívání zvláštní pomůcky, k průměrnému příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných podle zákona o životním a existenčním minimu, a k celkovým sociálním a majetkovým poměrům dle zákona o hmotné nouzi. Minimální míra spoluúčasti musí činit tisíc korun. Rozhodným kalendářním obdobím, za které se zjišťuje příjem, je kalendářní čtvrtletí předcházející měsíci, kdy byla podána žádost o příspěvek.

Součet vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcky nesmí v období 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích přesáhnout částku 800.000,- Kč (850.000,- Kč v případě schodišťové plošiny). Od vyplacených částek se odečítají sumy, jež osoba v rozhodném období vrátila, nebo jejich vrácení bylo prominuto.

Příjemce příspěvku je povinen příspěvek nebo jeho poměrnou část vrátit, pokud příspěvek nepoužije do tří měsíců nebo ve lhůtě určené krajskou pobočkou ÚP od vyplacení příspěvku na nákup pomůcky nebo jej nevyužije celý. Dále též pokud v období před uplynutím 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku pozbyl vlastnické právo ke zvláštní pomůcce či ji přestal užívat, použil příspěvek v rozporu s rozhodnutím o jeho

přiznání nebo se prokázalo, že v žádosti uvedl nepravdivé nebo zkreslené údaje. Příspěvek ani poměrná část se nevrací, pokud příjemce přestal pomůcku užívat z důvodu změny zdravotního stavu. Tato výjimka platí též v případě příspěvku, pokud zemře vodící pes nebo ztratí dovednosti vodícího psa z důvodu onemocnění či úrazu, ke kterému došlo bez zavinění uživatele. Poslední výjimkou je situace, kdy příjemce příspěvku zemře. Povinnost vrátit přeplatek nevzniká, jestliže částka nepřesáhne 100,- Kč. Krajská pobočka ÚP ČR může z důvodů hodných zřetele prominout vrácení příspěvku na zvláštní pomůcku nebo jeho poměrné části.

Dávka sloučila dříve poskytované jednorázové příspěvky: **na opatření zvláštní pomůcky, na úpravu bytu, na zakoupení a zvláštní úpravu motorového vozidla.**

Výpůjčka zvláštní pomůcky

Příspěvek na zvláštní pomůcku se od 1. 1. 2012 do 30. 11. 2012 neposkytoval na pořízení stropního zvedacího systému, schodišťové plošiny a schodolezu. Tyto zvláštní pomůcky byly zapůjčovány osobám starším tří let s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí uvedenou v příloze k tomuto zákonu v bodě 1 písm. a), b) nebo d) až i) na základě písemně uzavřené smlouvy o výpůjčce podle Občanského zákoníku. Konkrétní zvláštní pomůcku určovala krajská pobočka ÚP ČR. Mimo obecných ustanovení uvedených v Občanském zákoníku smlouva musela obsahovat ujednání o povinnosti osoby zajistit řádnou instalaci a provoz zvláštní pomůcky v souladu s právními předpisy, a ujednání o povinnosti hradit náklady na údržbu, opravy a revize zvláštní pomůcky. Jestliže osoba neměla dostatek finančních prostředků na úhradu instalace zvláštní pomůcky, mohla jí krajská pobočka ÚP ČR poskytnout příspěvek na instalaci této zvláštní pomůcky. Spoluúčast osoby činí vždy minimálně 1 000 Kč.

Zavedení systému výpůjček odůvodňoval ministr MPSV tím, že považuje za nesprávné pokračování dřívějšího přístupu, kdy se takto drahé pomůcky, jejichž cena se pohybuje v řádu stovek tisíc korun, stávaly vlastnictvím jedné zdravotně postižené osoby, byly jí vlastně darovány státem, a tato osoba pak bránila, aby ji používala jiná zdravotně postižená osoba nebo ji z nějakého důvodu nevyužívala a nebylo jí možné poskytnout někomu jinému, kdo ji potřeboval.¹⁶

V praxi systém výpůjček totálně selhal, první prohlídky v místech bydliště zájemců se uskutečnily v průběhu května 2012 a první smlouvy o výpůjčkách byly uzavřeny koncem roku 2012. Za důvody nezdaru lze považovat nepřipravenost ÚP ČR na novou úlohu, legislativní nedotaženost institutu výpůjček, nedostatek informací zaměstnanců provádějících výpůjčky, o možnostech a zvláštностech využití zapůjčovaných pomůcek, a neochotu klientů nechat

¹⁶ Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskst.sqw?o=6&v=US&ct=839>, [online]. [cit. 2013-01-05].

si diktovat případného dodavatele pomůcky bez ohledu na jejich preference a individuální potřeby.

Vzhledem k výše uvedenému byly výpůjčky od 1. 12. 2012 zrušeny a schodolezy, schodišťové sedačky, plošiny a zvedací systémy byly zařazeny mezi pomůcky, na něž je možné poskytnout příspěvek. Žadatelé se stanoví povinnost doložit minimálně dva návrhy řešení na odstranění bariéry. V případě žádosti o příspěvek na schodišťovou plošinu je možné žadatelé vyhovět pouze v případě, že bariéru nelze překonat prostřednictvím schodolezu. U pomůcek, jež vyžadují instalaci, je nutné k žádosti doložit i souhlas vlastníka nemovitosti a dotčených pozemků s instalací této pomůcky.

Dopady sociální reformy pro osoby se zdravotním postižením v oblasti přiznání nároků příspěvků pro tyto osoby se projeví v těchto oblastech:

- ✓ **zkrácení lhůty** na pořízení pomůcky z šesti na **tři měsíce**;
- ✓ **snížení množství pomůcek**, na které je možné použít příspěvek;
- ✓ **zrušení příspěvku na opravu motorového vozidla**;
- ✓ **omezení množství úprav a nehrazení materiálu** u příspěvku na úpravu bytu;
- ✓ **stanovení diagnóz**, na které je možné poskytnout příspěvek, a určení kontraindikací pro jeho nepřiznání;
- ✓ **zdravotní stav posuzuje** místo odborného lékaře **posudkový lékař OSSZ**;
- ✓ **příspěvek na úpravu bytu není možné poskytnout na postižení zrakové a sluchové**;
- ✓ **eliminace příspěvku** na pomůcky levnější než tisíc korun;
- ✓ **zavedení maximální příjmové hranice** pro přiznání příspěvku;
- ✓ určení **minimální spoluúčasti** na financování pomůcky;
- ✓ **nehradí se náklady spojené se zácvikem** k užívání zvláštních pomůcek;
- ✓ v období od 1. 1. 2012 do 30. 11. 2012 se neposkytovaly příspěvky na schodišťové sedačky;
- ✓ zavedení a zrušení výpůjček zvláštních pomůcek;
- ✓ příspěvek není možné poskytnout na pomůcku, kterou částečně hradí zdravotní pojišťovna;
- ✓ změna příslušného pracoviště;
- ✓ **zrušen příspěvek na instalaci zvláštní pomůcky**;
- ✓ **zrušení zálohy** u příspěvku na úpravu bytu;
- ✓ **problémy s výplatou** příspěvků podle dřívější právní úpravy.

4.4.1 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Do příspěvku na zvláštní pomůcku byl začleněn i příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Obecně pro něj platí stejné podmínky jako pro příspěvek na zvláštní pomůcku, doplněné o některá zvláštní ustanovení.

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku poskytovaný na pořízení motorového vozidla má osoba s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí anebo těžkou či hlubokou mentální retardací charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, jejíž zdravotní stav nevyklučuje přiznání tohoto příspěvku.

Poskytnutí příspěvku nadále podmiňuje nutnost opakované dopravy osoby v kalendářním měsíci a schopnost řídit motorové vozidlo nebo jím být dopravován. Splnění podmínky opakovaného dopravování prokazuje čestné prohlášení. Příspěvek na pořízení motorového vozidla se opětovně poskytne při splnění zákonných podmínek nejdříve po uplynutí 120 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, počínaje od kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém nabylo právní moci předchozí rozhodnutí o tomto příspěvku; to neplatí, jestliže osoba tento příspěvek nebo jeho poměrnou část vrátila, popřípadě jí jeho vrácení bylo prominuto.

Výše příspěvku se stanoví s ohledem na četnost a důvod dopravy, s přihlédnutím k příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných podle zákona o životním a existenčním minimu, a k celkovým sociálním a majetkovým poměrům. Maximální výše příspěvku činí 200.000,- Kč.

Osoba, které byl vyplacen příspěvek na zvláštní pomůcku, je povinna tento příspěvek nebo jeho poměrnou část vrátit, jestliže v období před uplynutím 120 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla pozbyla vlastnické právo ke zvláštní pomůcce, v období před uplynutím 120 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla přestala zvláštní pomůcku užívat, přestala se opakovaně dopravovat nebo přestala být schopna převozu motorovým vozidlem.

Osoba není povinna vyplacený příspěvek na zvláštní pomůcku nebo jeho poměrnou část vrátit, jestliže v období před uplynutím 120 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla se z důvodu změny zdravotního stavu přestala opakovaně dopravovat nebo pozbyla schopnost být převážena motorovým vozidlem.

Dopady sociální reformy při poskytování příspěvku na zakoupení motorového vozidla:

- ✓ **příspěvek se neposkytuje** úplně nebo prakticky **nevidomým**;
- ✓ **zrušení příspěvku na opravu** motorového vozidla;
- ✓ zvýšení maximální výše příspěvku, **prodloužení lhůty na 10 let**;
- ✓ **zpřísnění stupně postižení** u mentálně postižených, na druhé straně možnost příspěvek poskytnout i mentálně postiženým osobám starším 18. let;
- ✓ možnost poskytnout **příspěvek i osobě umístěné v zařízení**;
- ✓ odpadla povinnost zbavit se původního automobilu;
- ✓ pokud je vlastníkem automobilu dítě nebo nesvéprávná osoba – komplikace v podobě nutnosti schvalovat kupní smlouvu a **přepis vozidla v registru soudem**.

4.5 Průkaz osoby se zdravotním postižením

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů mimo jiné upravuje v § 34-36 problematiku průkazu osoby se zdravotním postižením. Průkazy mimořádných výhod jsou postupně nahrazovány průkazy osob se zdravotním postižením a přebírají zažité zkratky TP (tělesné postižení), ZTP (zvlášť tělesné postižení), ZTP/P (zvlášť tělesné postižení s potřebou průvodce). Průkazy mimořádných výhod vydané podle předpisů účinných do konce roku 2011 zůstávají v platnosti až do uplynutí doby platnosti vyznačené v těchto průkazech, nejdéle však do 31. prosince 2015, kdy je plně nahradí průkazy osob se zdravotním postižením. Posouzení zdravotního stavu pro nárok na průkaz probíhá stejně jako u žádosti o příspěvek na péči. Výhody z těchto průkazů plynoucí se nemění.

Do 31. 12. 2011 představovala rozhodující podmínku pro nárok na mimořádné výhody podle ustanovení § 86 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k vyhlášce č. 182/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, prokázání zásadního omezení pohybové nebo orientační schopnosti. V sociální reformě bylo přikročeno k víceúčelovému využití posudku o stupni závislosti. Schopnost mobility a orientace má korespondovat s podstatným omezením pohybové nebo orientační schopnosti a uvedený mechanismus měl zajistit kontinuitu při posuzování zdravotního stavu.

Při využití posudku pro stupeň závislosti je možné osobám, které byly uznány závislými ve stupni I až IV, přiznat průkaz osoby se zdravotním postižením. Nárok na příslušný průkaz mají i osoby, neschopné zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace. V případě, že takový posudek nebyl vydán nebo došlo ke změně zdravotního stavu, musí proběhnout pro účely přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením (dále jen průkaz OZP)

nové posouzení zdravotního stavu žadatele a jeho schopnosti zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility a orientace, a posouzení stupně závislosti.

Uvedený zákon umožňuje vydání průkazu osoby se zdravotním postižením dvěma způsoby – automaticky v souvislosti s přiznáním příspěvku na mobilitu nebo příspěvku na péči, a samostatně. Průkaz osoby se zdravotním postižením může být samostatnou listinou (tzv. dočasný průkaz osoby se zdravotním postižením) nebo součástí karty sociálních systémů, která má vzhled standardní platební karty.

Vydávání dočasných průkazů osoby se zdravotním postižením upravuje vyhláška MPSV č. 424/2011 Sb., o vzoru, náležitostech a provedení karty sociálních systémů, vzoru, náležitostech a provedení potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty sociálních systémů a vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka, ve znění pozdějších předpisů. Bylo zahájeno 12. 3. 2012 a platnost průkazů je maximálně 365 dnů od vydání. Termín platnosti nejdříve stanovila vyhláška do 31. 12. 2012 a poté došlo k úpravě pokynem Generálního ředitelství ÚP ČR (dále jen GŘ ÚP ČR) s ohledem na aktuální situaci kolem „zavádění“ **karty sociálních systémů (dále jen sKarta)**.

V současnosti se připravuje novela právních předpisů upravujících sKartu, předpokládaná účinnost těchto novel je v polovině roku 2013. S ohledem na uvedené skutečnosti lze v současnosti vydat dočasný průkaz OZP také lidem programově odmítajícím sKartu. Průkaz je chráněn proti falzifikaci otiskem malého kulatého razítka ÚP ČR a podpisem odpovědného pracovníka. Dočasný průkaz OZP je plnohodnotnou náhradou karty sociálních systémů s funkcí průkazu osoby se zdravotním postižením.

Průkaz TP náleží osobám, jež jsou podle zákona o sociálních službách považovány pro účely příspěvku na péči za osoby závislé na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost). Pokud by však tyto osoby byly neschopné zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace, náleží jim průkaz ZTP/P. Výjimku tvoří osoby starší 18 let, neschopné zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace z důvodu úplné nebo praktické hluchoty (těm náleží průkaz ZTP).

Průkaz ZTP náleží osobám, které jsou podle zákona o sociálních službách považovány pro účely příspěvku na péči za osoby závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost), a osobám starším 18 let, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace z důvodu úplné nebo praktické hluchoty. Pokud osoba ve stupni závislosti II není schopná zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace, náleží jí průkaz ZTP/P (opětovně se nesmí jednat o zletilou osobu, která tuto schopnost nemá díky úplné nebo praktické hluchotě).

Průkaz ZTP/P náleží osobám, které jsou podle zákona o sociálních službách považovány pro účely příspěvku na péči za osoby závislé na pomoci jiné osoby ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost), a osobám, u nichž bylo pro účely příspěvku na mobilitu zjištěno, že nedokáží zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace (s výjimkou zletilých osob, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace kvůli sluchovému postižení).

Z uvedeného vyplývá, že v případě uznání neschopnosti zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace má klient nárok na průkaz ZTP/P (s výjimkou zletilých osob s úplnou nebo praktickou hluchotou), a to bez ohledu na přiznaný stupeň závislosti. O průkaz OZP se žádá na KoP ÚP ČR.

Nároky držitelů průkazu TP, ZTP nebo ZTP/P upravují právní předpisy. K těmto předpisům patří např. mimo výše uvedeného zákona zákon o daních z příjmů, zákon o místních poplatcích, zákon o správních poplatcích, zákon o pozemních komunikacích, zákon o dani z nemovitosti.

Ztráta nebo znehodnocení průkazu mimořádných výhod znamenají okamžité pozbytí jeho platnosti. Podle § 86 odst. 4 zákona č. 100/1988 Sb. platnost průkazu mimořádných výhod končí uplynutím doby v něm vyznačené, ohlášením jeho ztráty nebo krádeže, odnětím mimořádných výhod, smrtí občana nebo jeho prohlášením za mrtvého, anebo rozhodnutím příslušného orgánu. Právní předpisy účinné od 1. ledna 2012 neumožňují prodloužení platnosti průkazu mimořádných výhod, jimž skončila platnost, nebo vydání průkazu mimořádných výhod jako náhrady za průkaz mimořádných výhod, který byl ztracen, poškozen nebo odcizen.

Současně pokud osoba nebyla dosud zdravotně posouzena dle legislativy účinné po 1. 1. 2012 pro účely zhodnocení nároku na příspěvek na mobilitu či průkaz osoby se zdravotním postižením, nebo není-li příjemcem příspěvku na péči, není jí možno vydat průkaz osoby se zdravotním postižením, protože není známo, zda jí nárok na tento průkaz dle platné právní úpravy vznikne.

Doposud obdrželo GŘ ÚP velké množství stížností a podnětů ze stran klientů, kteří ztratili, nebo jim byl odcizen průkaz mimořádných výhod a žádali o vystavení nového náhradního průkazu. Jelikož se jim ze strany ÚP ČR nedostalo pomoci ve formě vystavení náhradního průkazu, ocitli se v nelehké situaci ze dne na den. Vzhledem k tomu, že platná legislativa na tyto případy nepamatuje, rozhodlo se GŘ ÚP přistoupit k úpravě jednotného postupu pro všechna příslušná pracoviště ÚP ČR tak, aby práva těchto klientů ÚP ČR byla co nejméně dotčena. Generální ředitel ÚP ČR vydal pro případy ztráty, odcizení či znehodnocení průkazu mimořádných výhod pokyn k vydávání dočasných průkazů osoby se zdravotním postižením

se shodným označením a platností jako měl původní průkaz, maximálně však s dobou platnosti 1 rok od vydání tohoto průkazu.

Dopady sociální reformy při nároku na průkaz pro osoby se zdravotním postižením:

- ✓ Zákonem o poskytování sociálních dávek osobám se zdravotním postižením **byl drasticky zúžen okruh osob, které mají nárok na získání průkazu**. Podle odhadů má do konce roku 2015 přijít o statut osoby ZTP až 150 tisíc osob.

4.6 Karta sociálních systémů - sKarta

V současnosti se v České republice poskytuje více než 20 druhů různých sociálních dávek. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) vyplácí pojistné dávky, ÚP ČR ty nepojistné. MPSV se zavedením karty sociálních systémů chce vzdát zastaralého systému hotovostního vyplácení peněz, kdy se dávky vyplácí pomocí různých institucí a výplatních kanálů. Od přechodu na bezhotovostní systém si kromě účinné kontroly slibovalo úsporu na poplatcích za převod – místo dosavadních více než 20 korun za každou poštovní poukázku bude transfer zdarma.¹⁷

Nepojistné sociální dávky a dávky z oblasti státní sociální politiky zaměstnanosti se dosud vyplácely třemi různými platebními způsoby (hotovostně, poštovní poukázkou a bezhotovostně). Nově mají být tyto dávky nově vypláceny prostřednictvím Karty sociálních systémů neboli tzv. **sKarty** (dále jen sKarta).

Vydávání a používání sKaret upravuje vyhláška č. 424/2011 Sb., o vzoru, náležitostech a provedení karty sociálních systémů, vzoru, náležitostech a provedení potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty sociálních systémů a vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka.

Výplatu nepojistných sociálních dávek určují § 43 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, § 18 odst. 3 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 58 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 19 odst. 3 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů. Způsob výplaty dávky poskytované dle výše uvedených zákonů si kromě dávek v hmotné nouzi určuje příjemce dávky. Podle přechodných ustanovení zákona č. 366/2011 Sb., platí pro všechny

¹⁷ Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/finance/socialni-karta-skarta/>, [online]. [cit. 2013-01-05].

nepojistné dávkové systémy, že do dne vydání karty sociálních systémů se dávky vyplácí dosavadním způsobem.

sKarty se vydávají dvěma variantách: základní a speciální, která zároveň slouží jako průkaz TP, ZTP či ZTP/ P.

Základní

Na sKartě je uvedeno jméno a příjmení, číslo karty, datum, kdy vyprší její platnost (nastavená je čtyřletá doba platnosti) a na zadní straně vlastnoruční podpis a identifikační číslo v systému ÚP ČR. **Držitelem základního typu karty** (karta s platební funkcí a funkcí autentizační) může být osoba od okamžiku dosažení 16 let věku.

Speciální

Kromě totožných údajů jako na základní kartě je na ní navíc zaznamenán i druh průkazu, černobílá fotografie držitele, symbol označení osoby se zdravotním postižením, případně piktogram a datum jejího narození. Jelikož sKarta obsahuje běžné identifikační údaje, které jsou obvyklé pro bankovní kartu, i ochrana podléhá stejným parametrům a principům. Držitelem speciálního typu karty (průkaz osoby se zdravotním postižením) je osoba od okamžiku dosažení 1 roku věku.¹⁸

Základní i speciální sKartu vydávají podle § 4b odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR, KoP ÚP ČR, která jsou místem pro sjednání a předání karty, přijímají veškeré změny

¹⁸ Dostupné z: http://www.skontakt.cz/sportal/menu/cs/main/nav02_charakteristika, [online]. [cit. 2013-01-05].

a přijímají požadavky na vydání náhradní karty. Vydáním sKarty se rozumí její předání a převzetí.

Pokud se držitel karty nemůže k převzetí sKarty dostavit osobně, může se nechat zastupovat zástupcem na základě plné moci. Zastoupení na základě plné moci upravuje ustanovení § 31 a násl. Občanského zákoníku, a pro oblast běžných a vkladových účtů obchodní zákoník, jenž výslovně požaduje, aby plná moc byla zvláštní (viz ustanovení § 709 obchodního zákoníku), na níž je podpis majitele účtu úředně ověřen.

sKarta je určena příjemcům následujících nepojistných sociálních dávek a dávek z oblasti státní politiky zaměstnanosti, které se vyplácejí buď jednorázově, nebo opakovaně: dávek státní sociální podpory; dávek pomoci v hmotné nouzi; příspěvku na péči; dávek pro osoby se zdravotním postižením; dávek v nezaměstnanosti.

V případě krádeže nebo ztráty karty je nutné ji zablokovat a ztrátu bezodkladně ohlásit na příslušném KoP ÚP ČR. Na základě zmíněného ohlášení vydá zaměstnanec klientovi potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty. Toto potvrzení nahrazuje kartu a slouží k identifikaci osob pro účely sociálního systému a pro účely průkazu osoby se zdravotním postižením.

sKarta má tři funkce: identifikační, autentizační a platební. Pomocí identifikační funkce se klient bude moci po vybavení úřadů čtečkami identifikovat na úřadech práce. Karta též slouží jako průkaz osoby zdravotně postižené. Autorizační funkce znamená, že příjemce dávek bude mít přes internet či bankomat přehled o svých sociálních dávkách. Navíc lze kartu využít k identifikaci při činnostech spojených s veřejnou správou. MPSV uvádí, že platební funkce umožní příjemci sKartou platit v obchodech nebo vybírat hotovost z bankomatů České spořitelny, a.s. (dále jen ČS) i všech dalších bank a směnáren nebo v obchodech poskytujících Cash Back. Kartu nelze použít v zahraničí a hradit zboží a služby na internetu ani vybírat hotovost na pobočkách. Prostředky je možné si také bezplatně převést na svůj vlastní účet. Stačí, když se na úřadu práce nebo v bankomatu ČS zadá jednorázový nebo trvalý příkaz. Na účet, zřízený ke kartě v ČS, není možné posílat peníze z jiných účtů, slouží jen pro příjem dávek a jejich čerpání. K účtu sKarty není možné zřídit ani internetové bankovníctví. Informace o zůstatku či provedených transakcích lze dohledat po přihlášení na portálu www.skontakt.cz, který byl zřízen 1. 5. 2012.

Držiteli karty je zdarma poskytováno:

- vydání karty (základní nebo speciální) 1x za 4 roky,
- vedení účtu,

- 1 výběr z bankomatu ČS nebo provedení 1 bezhotovostního převodu ke každé výplatě dávky,
- výběr hotovosti Cash Back (při nákupu nad 300 Kč),
- platby kartou v obchodech, dotaz na zůstatek v bankomatu ČS,
- dobítí kreditu mobilního telefonu v bankomatech,
- využití portálu www.skontakt.cz, využití kontaktního centra pro sKartu.

Držitelé karty jsou poskytovány za poplatek další služby dle Sazebníku ČS pro sKartu.

MPSV v rámci efektivity spravování státních prostředků hodlalo zavedením sKarty nastavit účinnou kontrolu vyplácených peněz, kdy přesunutí sociálních dávek do bezhotovostního platebního styku zajistí přehled státní správy o všech dávkách vyplácených konkrétnímu člověku v daném období. **U dávek v hmotné nouzi** se jedná o účelové dávky, jejichž využití není libovolné, ale je vázáno na § 43 odst. 5 zákona č. 111/2006 Sb. Způsob výplaty určuje plátce dávky s ohledem na schopnosti a možnosti osoby v hmotné nouzi hospodařit a využít dávku k účelu, k němuž je určena. Způsob výplaty příspěvku na živobytí může plátce určit tak, že nejméně 35 a nejvýše 65 procent přiznané dávky bude poskytnuto využitím platební funkce karty nebo poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě. U mimořádné okamžité pomoci může určit plátce dávky, že nejméně 35 a nejvýše 65 procent přiznané dávky bude poskytnuto využitím platební funkce karty nebo využitím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě.

Za povolené transakce se považují:

- výběr hotovosti kartou v bankomatech, ve vybraných pobočkách bank (označených logem Maestro) poskytujících službu Cash Advance, v obchodní síti nabízející službu Cash Back (označené speciální samolepkou Maestro Cash Back);
- bezhotovostní platby u obchodníků (označených logem Maestro);
- bezhotovostní převody na účty v ČR zadané výhradně prostřednictvím KoP ÚP nebo bankomatu ČS.

Za nepovolené transakce se považují:

- platby bez přítomnosti karty, např. na internetu;
- výplata hotovosti na přepážkách ČS (výjimkou jsou výběry spojené pouze s exekucí – např. 1 x dvojnásobek životního minima a nárok z dědického řízení);
- vkládání finančních prostředků na účet bezhotovostním převodem;

- vkládání hotovosti na účet, vyjma případů dorovnání vzniklého debetu účtu na pokladně ČS (účet je v mínusu z důvodu nezaplacených poplatků).

Do nového systému se mohou zapojit všichni obchodníci s autorizovaným terminálem. Autorizace provádí MPSV, neudělí ji duty free obchodům, barům, diskotékám, nočním klubům, tavernám, výčepům, prodejnám s balenými nápoji, pivem, vínem a destiláty, prodejnám s cigaretami a stánky, seznamovacím kancelářím a eskortním službám, videohernám, loteriím a sázkovým kancelářím.

Dopady sociální reformy v oblasti zavedení výplaty dávek přes sKartu:

- ✓ porušení ochrany osobních údajů;
- ✓ zpomalení plateb;
- ✓ zrušení či zpoplatnění poštovních poukázek;
- ✓ zřízení zbytečného technického účtu;
- ✓ nedostupnost, nedostatečné množství vhodných bankomatů;
- ✓ zbytečná administrativa;
- ✓ duplicita dokladů;
- ✓ delší čekací doby na ÚP ČR.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 sKarta

Cílem praktické části diplomové práce je analyzovat proces vzniku a zavedení sKarty do praxe, její smysl a dopad na osoby se zdravotním postižením. S výplatou sociálních dávek prostřednictvím sKarty vyvstalo nemalé množství problémů, na které se v práci zaměříme.

Hlavním cílem MPSV při zahájení projektu sKarty uvedeno, že bude mít přínos jak pro klienty v podobě **zvýšeného komfortu** při zasílání sociálních dávek, tak hlavně pro stát ve formě nemalých **úspor pro státní pokladnu v řádu stovek milionů korun**. Dalším cílem práce tedy bude zjistit, k jak velkým úsporám dochází k úspoře státních prostředků při zasílání sociálních dávek převodem na účty přes sKarty a jak vnímají osoby se zdravotním postižením zavedení tohoto nového systému výplaty.

Vývoj událostí kolem zabezpečení výplaty příjemcům sociálních dávek přes sKartu je analyzován za období od počátku platnosti zákona č. 73/2011, o Úřadu práce ČR, ve znění pozdějších předpisů, a to od ledna 2012 do dubna 2013. Sled událostí v kalendářních měsících je vymezen v samostatných kapitolách práce dle eskalace vývoje situace. V práci budou zaznamenány postoje a názory zúčastněných stran v projektu sKarta. Zaměřuji se na postoje MPSV při zavádění tak rozsáhlého projektu, jakým výplaty sociálních dávek přes sKartu je, v konfrontaci s postoji a názory osob se zdravotním postižením či jejich zástupců.

5.1 Období leden – červen 2012

Od 1. ledna 2012 se sjednotil proces výplaty nepojistných dávek sociální ochrany. Na základě schválení Zákona¹⁹ je rozhodování a administrace těchto dávek od 1. 1. 2012 prováděno jediným orgánem, kterým je ÚP ČR.²⁰ MPSV uvádí na svém internetovém portále k sociální reformě následující:

„Sjednocením dávkových agend v rámci Sociální reformy I. dochází ke zvýšení komfortu klientů z hlediska územní dostupnosti. Tento krok přináší možnost efektivnějšího řízení a administrace dávek i lepší kontrolovatelnost využití prostředků státu. Sjednocení výplaty dávek přináší pozitivní změny jak pro klienty tak i správce systému.“²¹

Dostupnost služeb státu, administrovaných MPSV, se sjednocením výplaty dávek zvyšuje tím, že od 1. 1. 2012 lze vyřídit veškeré služby. V oblasti zaměstnanosti, státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi i dávek pro osoby se zdravotním postižením se poskytují na 423 KoP ÚP ČR a 26 detašovaných, resp. výjezdních pracovištích ÚP ČR.²²

Dle § 4b Zákona v rámci Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí (dále jen JIS PSV) náleží oprávněným osobám a příjemcům dávek vedeným v tomto systému sKarta. Dle tohoto Zákona krajská pobočka ÚP ČR, místně příslušná podle místa bydliště osoby, zabezpečí vydání sKarty.²³

Aby mohlo dojít k výše avizovanému sjednocení výplaty dávek, rozhodlo MPSV zajistit administraci těchto dávek dodavatelem na základě výběru obchodní veřejnou soutěží. MPSV vyhlásilo dne 30. června 2011 obchodní veřejnou soutěž o nejvhodnější návrh na uzavření smlouvy o zajištění administrace výplaty nepojistných dávek, dávek z oblasti státní politiky zaměstnanosti a provozování karty sociálních systémů.

K vyhlášené obchodní veřejné soutěži se ve zprávě o činnosti ÚP ČR se uvádí:

„V souladu se záměrem vlády snižovat výdaje státu a omezovat deficit veřejných rozpočtů a probíhající reformou sociálního systému v České republice stanovilo MPSV podmínky soutěže

¹⁹ČESKO. Zákon č. 73/2011, o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ze dne 9. 2. 2011. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73#cast1>, [cit. 2012-12-10].

²⁰ČESKO. Zákon č. 73/2011, o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ze dne 9. 2. 2011. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73#cast1>, [cit. 2012-12-10].

²¹ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/2>

²²ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/2>

²³ČESKO. Zákon č. 73/2011, o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ze dne 9. 2. 2011. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73#cast1>, [cit. 2013-02-12]

*tak, aby zavedení nové formy administrace výplaty dávek nezatěžovalo veřejné rozpočty. Současně, aby byl pro příjemce dávek zachován alespoň takový **standard a komfort** při výplatě dávek, jaký poskytoval dosavadní systém jejich výplaty, a také, aby se zvýšila kontrola, zda jsou účelové dávky čerpány v souladu s účelem, na něž jsou z veřejných rozpočtů vypláceny.*²⁴

Cílem MPSV bylo při výběru nejvýhodnějšího kandidáta co nejvíce **snížit výdaje spojené s výplatou dávek**. Podmínky obchodní soutěže výslovně a jednoznačně stanovily, že v souvislosti s plněním závazků vůči MPSV, podle smlouvy uzavřené na základě v soutěži vybraného návrhu, nepřísluší takovému navrhovateli vůči MPSV žádná odměna ani náhrada nákladů.

Za administraci výplaty dávek a provozování karty sociálních systémů není poskytována ze strany MPSV přímo či nepřímo žádná úplata. Nejedná se o veřejnou zakázku ve smyslu zákona o veřejných zakázkách. MPSV nicméně v průběhu celé soutěže usilovalo o maximální možnou míru transparentnosti, rovného zacházení a nediskriminace.

MPSV se rozhodlo postupovat při výběru nejvhodnějšího návrhu v souladu s ustanoveními obchodního zákoníku, jenž upravuje obchodní veřejnou soutěž. Významným prvkem veřejné kontroly bylo v celém průběhu obchodní veřejné soutěže striktní dodržování zásady transparentnosti, a to nejen vůči případným účastníkům soutěže, ale i vůči veřejnosti a médiím. Podmínky soutěže byly od okamžiku jejího vyhlášení, stejně jako následně veškeré další dokumenty z průběhu soutěže (vč. smlouvy), zveřejněny na internetových stránkách MPSV.²⁵

MPSV uspořádalo pro potenciální navrhovatele dva workshopy. Byly prezentovány podmínky soutěže a zamýšlený systém administrace dávek a provozování karty. Potenciální navrhovatelé mohli veškeré své dotazy vznést na těchto workshopech nebo prostřednictvím žádosti o dodatečné informace zaslané MPSV.

Ve lhůtě pro podání návrhů obdrželo MPSV celkem 3 návrhy - České spořitelny, a.s., Komerční banky, a.s. a společný návrh Československé obchodní banky, a.s. a Česká pošty, s. p. Hodnocení návrhů probíhalo dle předem daných hodnotících kritérií (počet tzv. povinných bankomatů, poplatková politika při bezhotovostní platbě, způsob, jímž další ustanovení smlouvy naplňovaly cíle vyhlášovatele, výše úplaty za nadstandardní služby, způsob řešení současného a budoucího pokrytí bankovními terminály).

Hodnotící komise (jmenovaná ministrem práce a sociálních věcí) při posouzení a hodnocení podaných návrhů využila v rámci své činnosti služeb externích odborných poradců (Deloitte

²⁴ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13365>, Zpráva o činnosti ÚP ČR

²⁵ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13365>, Zpráva o činnosti ÚP ČR

Advisory, s.r.o., Grant Thornton Advisory s.r.o. a Pricewaterhouse Coopers Česká republika, s.r.o.). Tito vybraní odborní poradci poskytli hodnotící komisi svá písemná nezávislá odborná posouzení a hodnocení jednotlivých návrhů. Na základě detailního posouzení byl dne 24. října 2011 vybrán vítězný návrh. V soutěži uspěl návrh České spořitelny, a.s. (dále jen ČS).²⁶

Na základě výše uvedené soutěže a výběrového řízení podepsal první náměstek ministra práce a sociálních věcí Bc. Vladimír Šiška dne **24. 1. 2012** s ČS Smlouvu na administraci nepojistných dávek a provozování karty sociálních systémů (dále jen Smlouva), (viz příloha č. 1).

V preambuli v bodě 1. Smlouvy je uvedeno:

„V souvislosti se sjednocením výplaty dávek plní Ministerstvo funkce správce JIS PSV (Jednotný informační systém). Cílem vytvoření JIS PSV je snížení nákladů administrace systému dávek a její zjednodušení, zajištění vyšší efektivity při správě a distribuci dávek, vytvoření systému auditovatelného sledování účelovosti čerpání dávek a zajištění efektivního způsobu čerpání dávek oprávněnými osobami. Jedním z prostředků k dosažení uvedených cílů je v rámci JIS PSV i zajištění administrace dávek prostřednictvím Karty, jakož i využívání platebních funkcí karty, které mají přispět ke zvýšení komfortu pro klienty sociálního systému.“²⁷

Pokud cílem MPSV je při sociální reformě zvýšit komfort pro klienty při výplatě sociálních dávek, je nutné uvést, že **možnost výběru zasílaných sociálních dávek je pouze přes bankomat**. Ve Smlouvě je uvedeno, že ČS zabezpečí provoz alespoň 1288 bankomatů a zabezpečí v přiměřené lhůtě provoz těchto bankomatů. ČS může, ve výjimečných a řádně odůvodněných případech, namísto některého z bankomatů na území správního obvodu některé z obcí, s pověřeným obecním úřadem nebo městských částí či obvodů, zajistit provoz bankomatu jiným bankomatem umístěným v bezprostřední blízkosti na území správního obvodu **jiné obce nebo městské části či obvodu statutárního města**, pokud vzdálenost takového bankomatu od požadovaného místa umístění bankomatu zpravidla **nepřekročí 5 km** od hranice příslušného obvodu nebo městské části v případě bankomatů, jež mají být umístěny v obvodech nebo městských částech statutárních měst **a 20 km od hranice příslušné obce** v ostatních případech.²⁸

²⁶ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13366/zprava_1_2012.pdf

²⁷ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12022/Smlouva_o_administraci_nepojistnych_davek_a_provozovani_karty_sociálních_systemu.pdf

²⁸ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-02-15]. Dostupné

Ve zprávě o činnosti ÚP ČR je uveden počet bankomatů, kterými ČS disponuje. Celkový počet je 1 306 bankomatů pro celou Českou republiku. Pro srovnání se stávající situací lze uvést, že ČP působí v 3 385 místech, včetně míst Partner a výdejních míst, ze kterých je 3 322 pošt.²⁹

Lenka Petrášová, reportérka MF DNES, ve svém článku „sKarta na skartování“, ze dne 19. 3. 2013 píše: „Představa mé dvaadevadesátileté babičky, která má začít dojíždět čtyřicet kilometrů do města k bankomatu, aby se dostala k penězům, a má se naučit zacházet s bankovní kartou a kódem PIN, byla tak neuvěřitelná, že jsem si své závěry musela ověřit přímo u ministra. A Jaromír Drábek to potvrdil.“³⁰

K dostupnosti bankomatů se vyjádřila i NRZP. Zástupci osob zdravotně postižených upozorňovali na nepřístupnost bankomatů jak z hlediska vzdálenosti, tak i nemožnosti bezbariérovosti přístupu k bankomatům. Své připomínky adresovali ministru práce a sociálních věcí i ostatním zástupcům MPSV. Na argumenty předkládané při jednáních na MPSV nebyl brán ze strany ministerstva zřetel.³¹

z:http://www.mpsv.cz/files/clanky/12022/Smlouva_o_administraci_nepojistnych_davek_a_provozovani_karty_sociálních_systemu.pdf

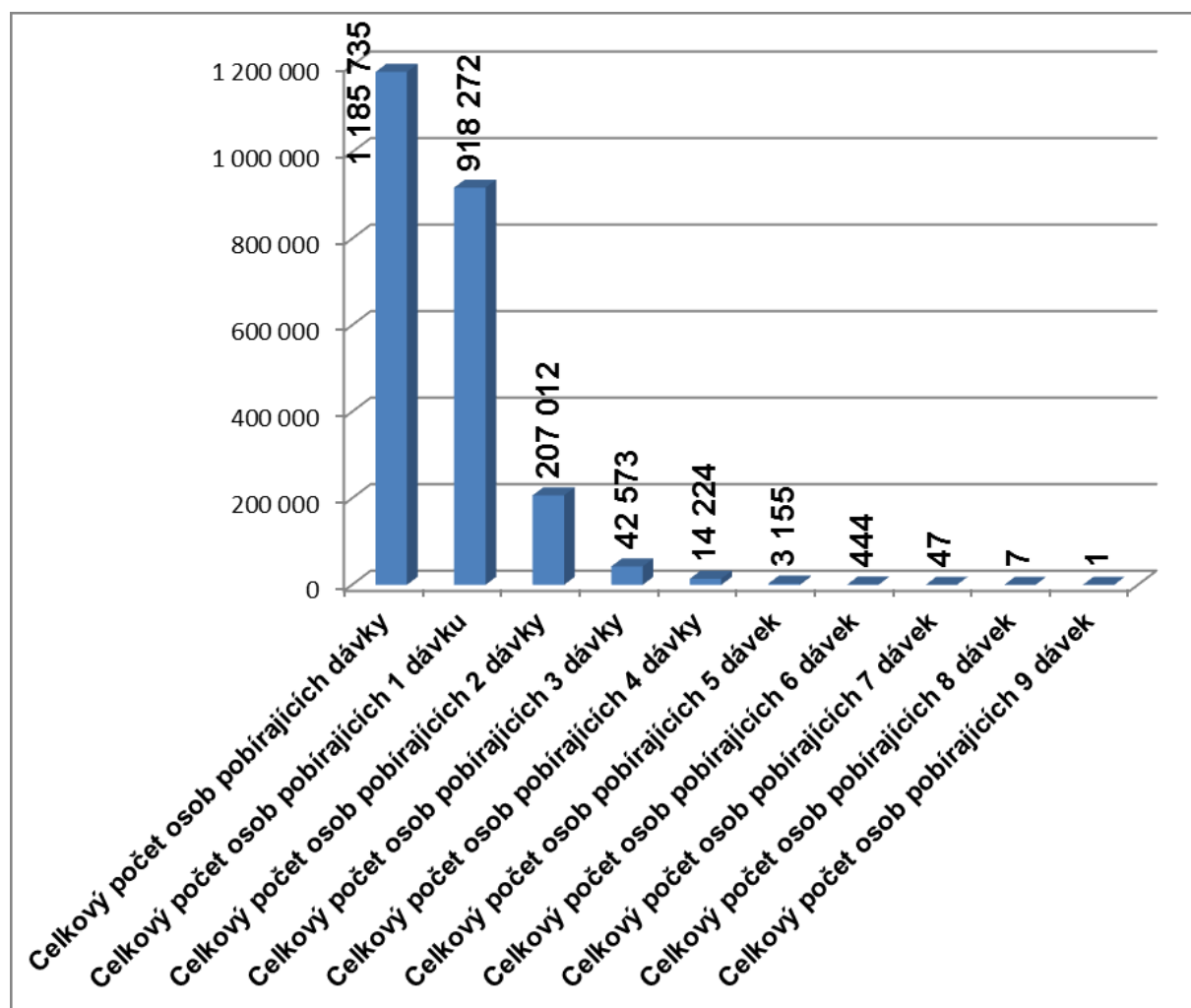
²⁹ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13366/zprava_1_2012.pdf.

³⁰PETRÁŠOVÁ, Lenka. sKarta na skartování. *MF DNES*. 2013, s. 10. ISSN 1210-9940.

³¹Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15]

MPSV uvádí, že celkový počet osob, které obdrží k 30. 6. 2012 sKarty, je cca 1,2 mil. Přehled počtu příjemců sociálních dávek je uveden v následujícím grafu.

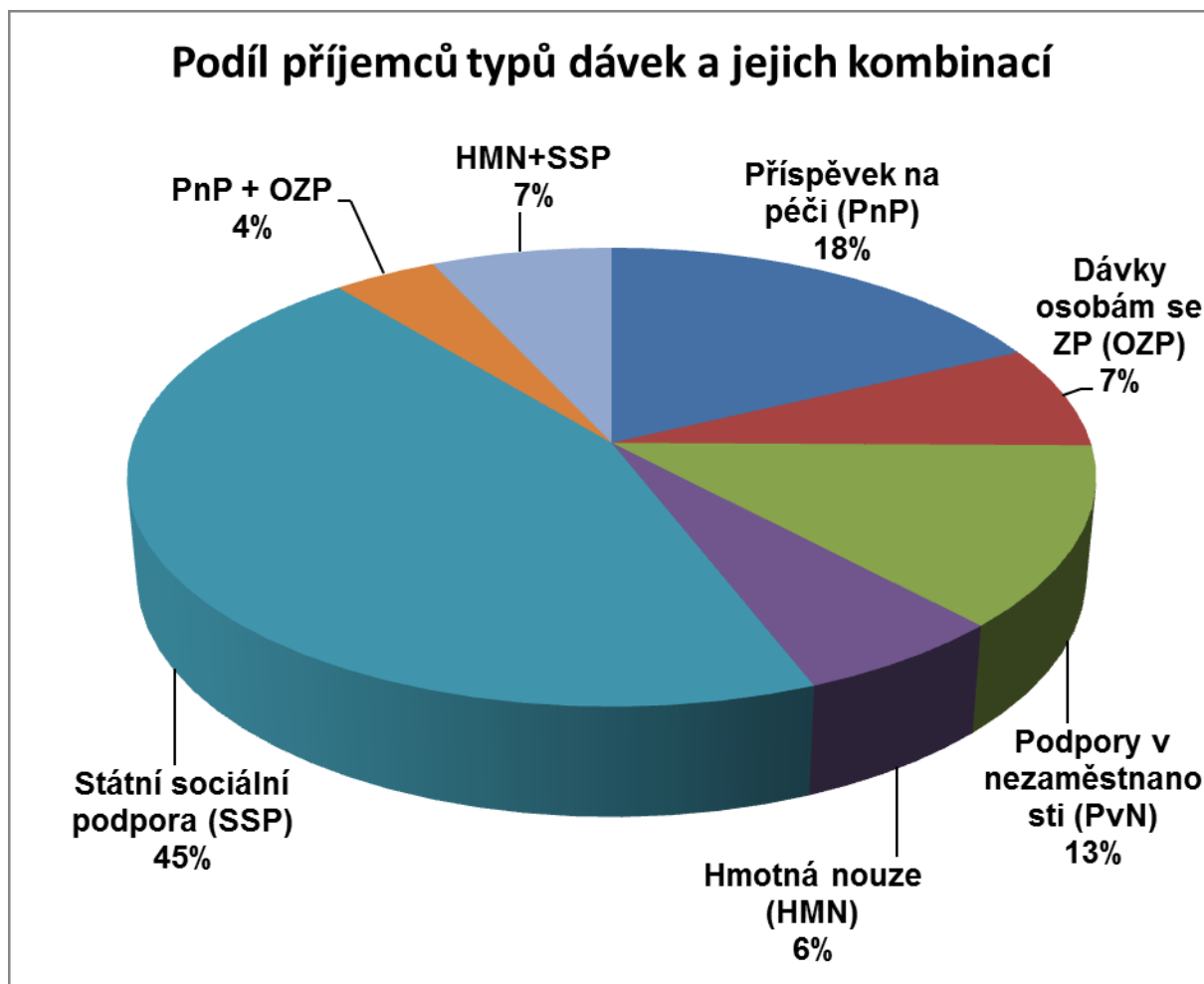
Graf č. 1 – Počet všech příjemců dávek přes sKartu

Zd

roj: Zpráva o činnosti ÚP ČR za období leden – červen 2012

Graf č. 2 – Podíl příjemců typů dávek a jejich kombinací

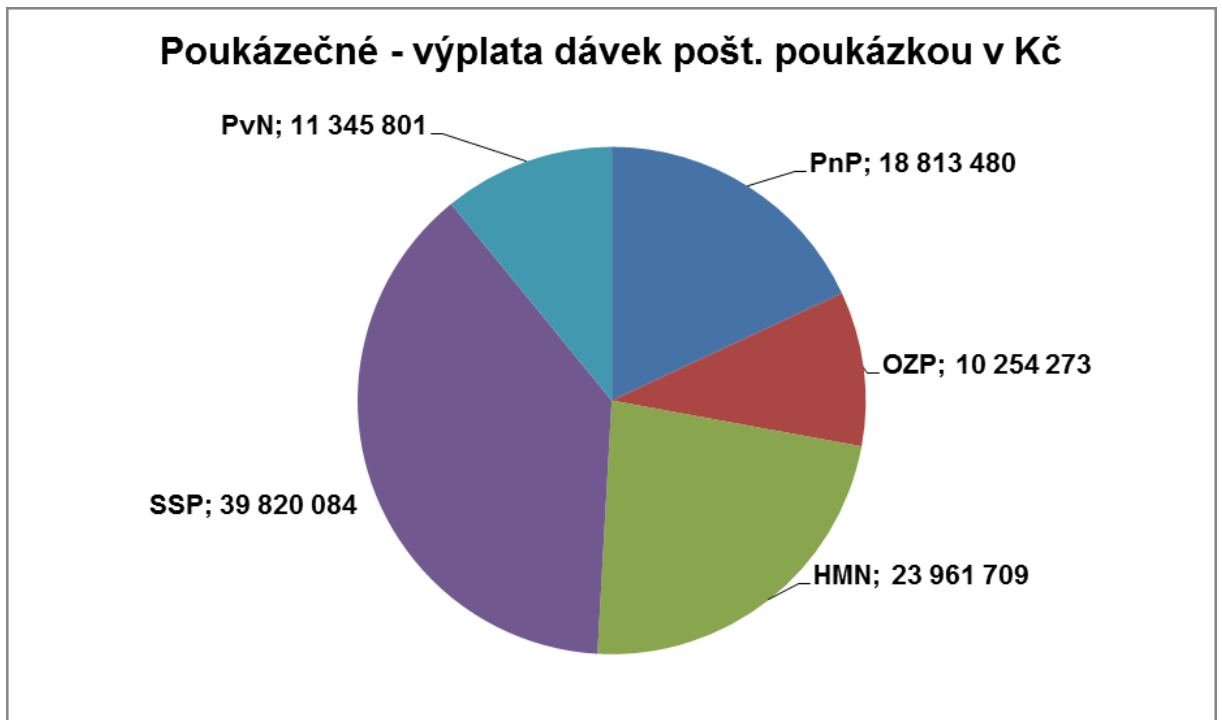

Zdroj: Zpráva o činnosti ÚP ČR za období leden – červen 2012

MPSV uvedlo, že dojde k podstatnému snížení nákladů na výplatu dávek. Celkové náklady na poukázecné by v roce 2012 činily více než **200 mil. Kč**. Se zavedením sKarty, jako nástroje výplat nepojistných sociálních dávek, by došlo v roce 2012 k úspoře až 70 mil. Kč. Od roku 2013 se úspora projeví v celém rozsahu.³²

³²ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13366/zprava_1_2012.pdf

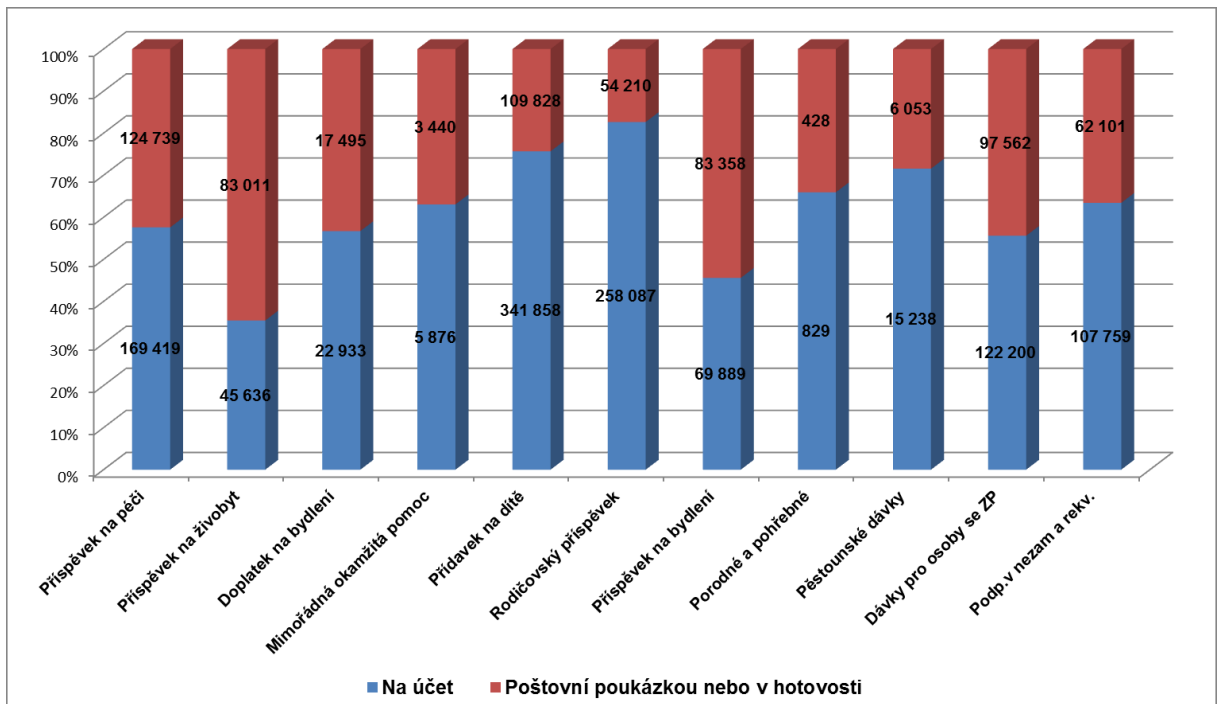
Graf č. 3 – Výplata dávek poštovní poukázkou v Kč

Zdroj: Zpráva o činnosti ÚP ČR za období leden – červen 2012

Výše uvedené grafy prezentují objem nákladů na „poukázečné“, tj. úhrad za poštovní poukázky. Jedná se o stav čerpání rozpočtu ÚP ČR k 30. 6. 2012.

Graf č. 4 – Struktura výplaty dávek

Zdroj: Zpráva o činnosti ÚP ČR za období leden – červen 2012

5.2 Období červenec- září 2012

Do července 2012 nedocházelo k žádným změnám v rámci výplaty nepojistných sociálních dávek. ÚP ČR vyplácí všechny dávky dosud stejným způsobem, tj. výplaty docházely klientům poštovní poukázkou nebo převodem na jimi uvedený bankovní účet. Ministr práce a sociálních věcí Dr. Ing. Jaromír Drábek (dále jen ministr práce a sociálních věcí) v červnu 2012 oznámil, že **sKarty** budou postupně vydávány od července 2012 všem klientům, kteří pobírají dávky sociálního systému, s vyloučením sociálních dávek hmotné nouze.

V rozhovoru pro časopis *Pražský deník* dne 7. 6. 2012 ministr práce a sociálních věcí uvedl: „*Důvodem je kromě lepší kontroly státu (zda nejsou některé dávky zneužívané) hlavně sjednocení způsobu výplaty. To je dosud značně nákladné a komplikované, protože se peníze dostávají k příjemcům celkem třemi různými způsoby. Sjednocení výplaty prostředků prostřednictvím sKarty ušetří daňovými poplatníky víc než 200 milionů korun ročně*“.³³

NRZP, na základě tohoto prohlášení, zaslala své stanovisko MPSV k vydávání sKarty: „*NRZP nesouhlasí a nebude souhlasit se zavedením sKaret. Nepřináší žádnou hodnotu navíc pro lidi se zdravotním postižením, naopak jim mohou řadu věcí zneprůjemnit. Považují kartu sociálních systémů pouze za peněžní produkt, který má přinést zisk bankám a případně těm, kteří prosadili tuto myšlenku*“.³⁴

Zákon jednoznačně stanoví, že každý občan, který bude mít nárok na sociální dávku, musí zároveň být držitelem této sKarty. To znamená, že v případě nevyzvednutí **sKarty, nemohou být sociální dávky vypláceny**.³⁵

NRZR ve svém prohlášení doporučila všem osobám se zdravotním postižením, kterým bude přiznána sociální dávka a poté vydána sKarta, aby ji nevyužívali jako bankovní kartu. Dále, aby při převzetí sKarty na ÚP ČR zároveň odevzdali následující prohlášení:

„*Žádám, na základě § 19, odst. 3, zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a odst. 3, § 58, zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, aby*

³³ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13045>

³⁴Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

³⁵ČESKO. Zákon č. 73/2011, o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ze dne 9.2.2011. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73#cast1>, [cit. 2013-01-10].

dávky pro osoby se zdravotním postižením, které pobírám a dávky státní sociální podpory, které pobírám, byly trvale odesílány poštovní poukázkou na moji adresu.“ Předseda NRZP k tomuto prohlášení dále uvedl: „Na základě tohoto prohlášení vám musí být peníze poskytovány stejně jako doposud. To znamená buďto poštovní poukázkou nebo na váš bankovní účet“.³⁶

NRZP zastává názor, že MPSV a ÚP ČR se rozhodli otočit výkladem dikci zákona, která se týká výplaty sociálních dávek pro osoby se zdravotním postižením. Po setkání s náměstkem MPSV Martinem Žárským, na kterém se NRZP se snažila předložit své negativní stanovisko k vydávání sKaret osobám se zdravotním postižením, uvedla tento závěr z jednání:

„...pan náměstek generálního ředitele ÚP ČR M. Žárský prakticky popřel možnost posílání peněz poštovní poukázkou, přičemž charakterizuje jako výplatu v hotovosti výběr peněz z bankomatu.“³⁷

NRZP k tomuto stanovisku sdělila, že je to absolutní popření toho, co bylo dohodnuto a také argumentace, kterou představitelé MPSV říkali při projednávání zákonů sociální reformy v Poslanecké sněmovně. Kdyby neumožnili výplatu dávek poštovní poukázkou, tak by pravděpodobně sKarta Parlamentem neprošla.³⁸

Zásadní výhrady vůči výplatě dávek prostřednictvím sKarty. **NRZP** uvádí následující:

- **nedostupnost k bankomatu**
- **nemožnost nakupovat bankovní kartou**
- **ČS obdrží informace o klientech**, jejich zdravotním stavu apod.
- pokud má klient zřízen účet u jiné banky, tak ČS o tom získá informace
- **duplicitní využití sKarty**, platební funkce a průkaz pro osobu se zdravotním.³⁹

Další jednání NRZP se uskutečnilo **dne 20. 6. 2012** s Bc. Vladimírem Šiškou, prvním náměstkem ministra MPSV, opět ve věci volby způsobu doručování dávek pro osoby se zdravotním postižením. NRZP po tomto jednání uvedla závěr z jednání:

„Diskuse s panem náměstkem V. Šiškou byla vlastně o ničem. Pan náměstek nás pořád přesvědčoval o tom, jak to bude pro všechny výhodné, když si budou moci lidé vybírat peníze

³⁶ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/818-informace-c-46-2012-karty-socialnich-systemu.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

³⁷ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

³⁸ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

³⁹ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

prostřednictvím sKarty. Vůbec si nepřipouští skutečnost, že desetitisíce lidí budou mít obrovský problém se k dávkám dostat, a že se jim obrovsky zkomplikuje jejich život. Diskusi jsme z naší strany po hodině ukončili, protože vůbec neměla žádný smysl.“⁴⁰

Z iniciace NRZP došlo k dalšímu jednání na MPSV **dne 22. 6. 2012** přímo s ministrem práce a sociálních věcí a zástupci NRZP. I po tomto jednání nedospěla k žádnému kompromisu, který by byl pro zástupce osob se zdravotním postižením přijatelný. Ministr práce a sociálních věcí připustil posílání dávek formou poštovní poukázky, ale pouze v individuálních případech. NRZP však trvá na tom, že lidé, kteří dnes pobírají dávky prostřednictvím poštovní poukázky, a vyhovuje jim to, je budou pobírat touto formou i po převzetí tzv. sKarty. Vzhledem k tomu, že nedokázali najít kompromis, NRZP prohlásila, že se pokusí změnit Zákon.⁴¹

Dalším krokem, kterým se NRZP rozhodla v souvislosti s výplatou dávek hájit práva osob se zdravotním postižením, je **podání návrhu na vydání předběžného opatření k zastavení vydávání Karet sociálních systémů**. Tento návrh na předběžné opatření podali zástupci NRZP dne 25. 6. 2012 u Obvodního soudu pro Prahu 2 (viz příloha č. 2).

Cílem tohoto podání návrhu bylo zabránit distribuci sKaret do doby, než bude legislativně ošetřeno, že občané mají právo zvolit si způsob výplaty dávek, a to včetně výplaty v hotovosti formou poštovních poukázek. Pokud by soud vydal předběžné opatření, bude NRZP vyzvána, aby do určitého času předložila řádnou žalobu. Pokud soud toto předběžné opatření nevydá, NRZP ČR je přesto rozhodnuta tuto žalobu podat.

Uvedla, že: „...zavedení tzv. sKaret a zrušení výplaty dávek prostřednictvím poštovních poukázek je zcela učebnicovým příkladem tzv. nepřímé diskriminace, jak ji charakterizuje zákon 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon. Jedná se totiž o to, že opatření obecné povahy dopadá diskriminačně na nějakou skupinu osob. Podle našeho zjištění, které máme potvrzené, pobírají dávky prostřednictvím poštovních poukázek více přibližně 40 % příjemců dávek. To je nepochybně více než 200 tisíc osob. Tudiž se jedná o nepřímou diskriminaci velkého počtu osob.“⁴²

⁴⁰Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/823-informace-c-50-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

⁴¹Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/823-informace-c-50-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

⁴²Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/824-informace-c-51-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

Jelikož nedošlo k žádné dohodě mezi MPSV a NRZP k výplatě dávek poštovní poukázkou, NRZP zveřejnila informaci o **předběžném opatření** (viz příloha č. 3), které podala k Obvodnímu soudu pro Prahu 2, v souvislosti s distribucí sKaret. Obvodní soud návrh na předběžné opatření vrátil, a to z formálních důvodů. To znamená, že se návrhem vůbec nezabýval. NRZP opomněla při podání návrhu na předběžné opatření složit kauci 10 000,- Kč pro případné náklady soudu, pokud by se ukázalo, že podání nebylo důvodné. NRZP stáhla původní návrh na předběžné opatření ve věci sKaret a rozhodla se dne **25. 6. 2012** podat nový **návrh na vydání předběžného opatření**, jehož cílem bude pozastavit vydávání sKaret do doby, než bude legislativně ošetřeno, že občané mají právo zvolit si způsob výplaty dávek, a to včetně výplaty v hotovosti nebo formou poštovních poukázek.⁴³

Na návrh místopředsedy Senátu ČR Zdeňka Škromacha a dalších senátorů, Senát ČR na své poslední schůzi projednal v prvním čtení návrh na změnu Zákona (viz příloha č. 4), kterým se mění zákony související se zavedením sKarty. Tento návrh zákona byl připraven na základě iniciace NRZP. Navrhovanou právní úpravou se omezuje platební funkce karty sociálních systémů pouze na oblast dávek pomoci v hmotné nouzi. To znamená, že platební funkce karty by se zrušila v oblasti dávek státní sociální podpory, příspěvku na péči a dávek pro osoby se zdravotním postižením. Pokud by se podařilo tuto změnu prosadit, nebyl by žádný problém se zasíláním dávek pro osoby se zdravotním postižením prostřednictvím poštovních poukázek, či přímo na bankovní účty jednotlivých příjemců dávek.⁴⁴

NRZP se rozhodla obrátit i na **Úřad pro ochranu hospodářské soutěže** (dále jen ÚOHS) se žádostí o prošetření, zda uzavření smlouvy o kartě sociálních systémů mezi ČS a MPSV, bez předchozího uveřejnění koncesního/zadávacího řízení, není v rozporu s ustanoveními právních předpisů, jako jsou zákon o veřejných zakázkách, koncesní zákon či obchodní zákoník. NRZP si nechala vypracovat právní rozbor této situace a na základě tohoto právního rozboru přistoupili k tomuto kroku.⁴⁵

⁴³ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/831-informace-c-55-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

⁴⁴ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/824-informace-c-51-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

⁴⁵ Dostupné z: <http://nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/845-informace-c-58-2012.html>, [online]. [cit. 2012-11-15].

NRZP se obrátila na **Veřejného ochránce práv** – JUDr. Pavla Varvařovského, vzhledem k nastalé situaci ve věci sKarty. Veřejný ochránce práv upozorňuje na protiprávní aspekty sKarty. Vydává stanovisko k právní úpravě Zákona v tomto znění:

„Stávající právní úprava tzv. karty sociálních systémů má řadu nedostatků a přináší závažné problémy, které Ministerstvo práce a sociálních věcí zatím odmítá řešit.“⁴⁶

Již před schválením Zákona vyslovil své výhrady vůči sKartě, jak v připomínkovém řízení k návrhu Zákona, jímž se zaváděla sociální reforma, tak následně při opakovaných jednáních s MPSV.⁴⁷

MPSV vydalo stanovisko k předání sKarty v tomto znění:

„Jakmile bude klientovi sKarta předána, dle zákona mu nebude možné vyplácet dávky poštovní poukázkou, jak tomu bylo doposud. Každému držiteli sKarty zřídí Česká spořitelna účet, na nějž mu bude Úřad práce ČR dávky zasílat. Výplata a využití dávek pak budou možné pouze převodem na jiný účet, výběrem v hotovosti na přepážce České spořitelny nebo výběrem z bankomatu České spořitelny, příp. ve formě věcného plnění.“⁴⁸

K výroku MPSV uvádí veřejný ochránce práv několik výhrad:

- **Omezení možnosti výplaty dávek** prostřednictvím poštovní poukázky bude pro některé klienty znamenat obtíže při vybírání dávek a zhorší tak dostupnost přiznané sociální pomoci.
- **Poskytování sociální pomoci** prostřednictvím sKarty **je zpoplatněno.**
- Není vyřešen problém s možným uvalením **exekucí na účty k sKartám.**
- Klienti budou nuceni souhlasit s tím, že Česká spořitelna bude předávat MPSV **informace o všech jednotlivých platebních transakcích**, které na účtu k sKartě provedou.
- **sKarta slouží k několika účelům** (identifikační doklad, průkaz osoby se zdravotním postižením a platební karta), což vede k **nepřiměřenému sdružování osobních údajů.**
- sKarta je veřejnou listinou, přesto jsou její náležitosti zakotveny pouze v **prováděcím právním předpise.**

⁴⁶ Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/ochrance-upozornuje-na-protipravni-aspekty-tzv-karty-socialnich-systemu-skarty/>, [online]. [cit. 2012-11-15].

⁴⁷ Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/ochrance-upozornuje-na-protipravni-aspekty-tzv-karty-socialnich-systemu-skarty/>, [online]. [cit. 2012-12-05].

⁴⁸ Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/ochrance-upozornuje-na-protipravni-aspekty-tzv-karty-socialnich-systemu-skarty/>, [online]. [cit. 2012-12-05].

- Rozsah osobních údajů, které jsou zpracovány v souvislosti s vydáním a administrací sKarty, je stanoven prováděcím předpisem. Tato skutečnost představuje **rozpor s požadavky na ochranu práva na soukromí klientů**.⁴⁹

Veřejný ochránce práv proto **informoval o nejproblematictějších aspektech sKarty Poslaneckou sněmovnu a vyzval poslance či senátory, aby zvážili možnost obrátit se na Ústavní soud.**

Oproti stanovisku veřejného ochránce práv a předkládanými negativními aspekty NRZP, se mluvčí ÚP ČR vyjadřuje v rozhovoru v deníku *Lidové noviny*, který byl uveřejněn **dne 9. 8. 2012**. Mluvčí ÚP ČR k zahájení výplat sociálních dávek přes sKartu uvádí:

*„Stát již vyplatil první peníze přes platební karty. Dávky byly připsány držitelům prvních zhruba 200 sociálních karet v západočeských Rokycanech a také v Praze 2, kde od počátku července spustil úřad práce testovací provoz. Přestože zavádění sKaret čelí kritice ze strany opozice a výhrady k projektu vyjádřil i ombudsman Pavel Varvařovský, úřady práce se zatím se stížnostmi ze strany prvních držitelů sKaret neseťkaly. Naopak, v Rokycanech jsme zaznamenali případ, kdy na úřad přišel pán a byl nadšený, že konečně bude mít platební kartu jako většina ostatních.“*⁵⁰

Ve věci podání návrhu na předběžné opatření ve věci vydávání sKaret, ÚOHS oznámil (viz příloha č. 5), že na podnět NRZP zahájil řízení **ve věci uzavření smlouvy o Kartě sociálních systémů mezi MPSV ČR a Českou spořitelnou a.s.** Snahou NRZP je zpochybnit skutečnost, že smlouva byla uzavřena, aniž by byly dodrženy podmínky koncesního zákona a zákona o veřejných zakázkách.⁵¹

Na protest proti provádějícím se změnám výplaty sociálních dávek pro osoby se zdravotním postižením NRZP pořádá happening před MPSV ČR **dne 30. srpna 2012**. Happening je

⁴⁹Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/ochrance-upozornuje-na-protipravni-aspekty-tzv-karty-socialnich-systemu-skarty/>, [online]. [cit. 2012-12-05].

⁵⁰ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: http://www.skontakt.cz/sportal/content/inet/sportal/cs/news_ie_1653.xml?archivePage=archiv_clanky&navid

⁵¹ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/845-informace-c-58-2012.html>, [cit. 2012-12-05].

uspořádán ve spolupráci s některými představiteli KDU-ČSL, kteří jsou dlouhodobě proti zavedení sKarty, tak jako NRZP. Hlavním mottem happeningu NRZP: „... lidé odmítají být nástrojem podivného obchodu, který se tu děje na úkor těch, kteří se mohou nejméně bránit.“⁵²

Základní argumenty NRZP předkládané MPSV, proč nelze přijmout sKartu jsou:

- Přibližně 40 % seniorů a osob se zdravotním postižením pobírá dávky prostřednictvím poštovních poukázek. Tato služba je poskytována bezplatně.
- **Všichni držitelé sKarty si budou muset otevřít účet u ČS**, který bude určen pouze k transakcím s těmito dávkami.
- Zavedení tohoto systému je ukázkovým **příkladem nepřímé diskriminace** tak, jak ji charakterizuje zákon č. 189/2009 Sb., tzv. antidiskriminační zákon (obecné ustanovení diskriminuje určitou skupinu občanů k přístupu ke službám). Ztotožňujeme se se stanoviskem ombudsmana, který **odmítá propojení veřejné listiny (průkazka ZTP) s platební kartou**. Ombudsman vyzval zákonodárce, aby podali ústavní stížnost, neboť tento princip je nepřijatelný.
- Je lživé tvrzení ČS i MPSV, že v zahraničí jsou funkční projekty distribuce dávek prostřednictvím platebních karet (jsou uvedeny státy Itálie, Holandsko, Polsko, Španělsko, Rusko a další). NRZP provedl průzkum užívání platebních karet při distribuci dávek. Ve všech těchto zemích je tento systém používán pouze u tzv. chudinských dávek, kde hrozí, že tyto dávky nebudou použity k nákupu potravin.
- Většina bankomatů je pro různé osoby **nepřístupná jak z hlediska vzdálenosti, tak i z důvodu bezbariérovosti**. Tudíž je zřejmé, že desítky tisíc lidí si nebudou moci vybrat finanční prostředky.
- MPSV neustále uvádí, že držitelé sKaret si budou moci nakupovat jejich prostřednictvím v obchodních řetězcích, prodejnách a podobně. Je to zcela účelová a nepravdivá argumentace. **Příspěvek na péči je určen na nákup služeb a nikoliv na nákup potravin**, na což MPSV neustále upozorňuje.
- ČS sdělila, že na každém bankovním účtu sKarty **musí zůstat minimální zůstatek 200,- Kč**. Což, například u příspěvku na mobilitu, který činí 400,- Kč, je zcela nesmyslné.
- Výběry z bankomatů jsou dále limitovány tím, že bankomaty umí vydávat bankovky pouze se sudými čísly. Takže například, když příjemce dávky bude mít na speciálním účtu k sKartě zůstatek 380,- Kč, tak si z bankomatu nebude moci vybrat již ani korunu, a to

⁵² Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/852-informace-c-62-2012.html>, [online]. [cit. 2012-12-05].

proto, že minimální výběr je 200,- Kč, ale zůstatek na tomto účtu musí zůstat také 200,- Kč.

- NRZP odmítá současný stav, kdy smlouvy o založení speciálního bankovního účtu se uzavírají na pobočkách ÚP ČR. Stát tak prostřednictvím ÚP ČR „*dělá dealera*“ privátnímu subjektu ČS. Domnívá se, že tím došlo k porušení všech principů, které jasně definují úlohu státu a úlohu privátních subjektů. Věří, že tuto skutečnost posoudí také zákonodárci, a že připraví ústavní stížnost směřovanou právě k problémům diskriminace, ke spojení veřejné listiny s bankovní kartou a úlohou státu jako dealera privátního subjektu.⁵³

⁵³ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/852-informace-c-62-2012.html>, [online]. [cit. 2012-02-05].

5.3 Období říjen - prosinec 2012

V tomto sledovaném období dochází k velkým změnám na MPSV. **Dne 2. 10. 2012** ministr práce a sociálních věcí odvolal svého prvního náměstka Bc. Vladimíra Šišku. Reagoval tak na dění na ministerstvu, kdy náměstka MPSV a šéfa odboru informatiky Milana Hojera zatkla protikorupční policie. Byli obviněni z uplácení při zadávání státních zakázek IT systémů na výplatu sociálních dávek. Údajně firmě OKsystém nabídli přidělení nejméně stamilionové zakázky za stažení stížnosti u ÚOHS.⁵⁴

Premiér Petr Nečas k tomu uvedl:

„... , že Šiškovy projekty v resortu, kolem nichž panují pochybnosti, by měly být prověřeny. Slova pana ministra Drábka o vyvození osobní odpovědnosti v případě potvrzení vznesených obvinění jsou logická, jediná možná a beru je vážně.“⁵⁵

Podle premiéra je náměstkově odvolání z funkce jediný možný krok. Následovat by mělo prověření a vyvrácení pochybností kolem některých projektů realizovaných prvním náměstkem v resortu.

Ministr práce a sociálních věcí k tomuto prohlásil:

„Pokud by byla jednoznačně prokázána jeho vina, jsem v takovou chvíli připraven opustit post ministra práce a sociálních věcí.“⁵⁶

Na výše uvedené prohlášení reaguje **dne 3. 10. 2012** ministr práce a sociálních věcí oznámením, že k 31. 10. 2012 rezignuje na svůj post. Odcházející ministr práce a sociálních věcí považuje elektronizaci výplat sociálních dávek za jednu z priorit, kterou by měl jeho nástupce v úřadu dokončit. Při svém odchodu z MPSV uvedl: *„Podařilo se mi konsolidovat ministerstvo po odchodu prvního náměstka.“⁵⁷*

⁵⁴ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201604-drabek-jako-ministr-definitivne-skoncil/>, [online]. [cit. 2012-12-05].

⁵⁵ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/198089-drabek-odvolal-namestka-sisku-nahradil-ho-sefem-sveho-kabinetu/>, [cit. 2012-12-05].

⁵⁶ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/198089-drabek-odvolal-namestka-sisku-nahradil-ho-sefem-sveho-kabinetu/>, [cit. 2012-12-05].

⁵⁷ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201604-drabek-jako-ministr-definitivne-skoncil/>, [online]. [cit. 2012-12-05].

To nejpodstatnější, co se mu podle jeho slov na ministerstvu povedlo, byla změna systému sociálních dávek. „... výběrové řízení proběhlo v pořádku, detaily z jeho průběhu jsou veřejné a projekt ušetří čtvrt miliardy korun ročně.“⁵⁸

Představitelé politických stran se vyjádřili k projektu sKarty v politickém pořadu *Otázky Václava Moravce*:

- **Lubomír Zaorálek, místopředseda ČSSD:** „Pravicové strany mluvily o svobodě, a tady vtrháváte do soukromí lidí a nutíte je dělat něco, co oni nechtějí. Je to znásilňování lidí.“
- **Milan Štěch, předseda Senátu:** „Zákon, který má omezit sKarty pouze na dávky v hmotné nouzi, je schválen. Co se týká úplného zrušení sKaret, tak tam je zákon připraven a na nejbližší pracovní schůzi Senátu bude projednán. Ústavní stížnost je také připravena, bude ale trvat, než bude projednána - rychlejší bude asi cesta zrušení zákonem.“⁵⁹
- **Lenka Kohoutová, poslankyně ODS:** „ODS vždy podporovala rozšiřování bezhotovostních výplat dávek v sociální oblasti. Zavádění tohoto způsobu výplat ale musí probíhat postupně a citlivě a musí brát ohled na jednotlivé skupiny příjemců. Opakovaně jsme zástupce ministerstva žádali o vyjasnění podmínek, za nichž bude sKarta používána, a nyní se s konečnou platností ukazuje, že naše obavy byly oprávněné. Je nepřijatelné, aby ministerští úředníci ohýbali zákon a dříve učiněné politické dohody a nutili lidem kartu, kterou nechtějí používat. V zákoně je jasně zmíněna dobrovolnost výběru způsobu výplaty dávek a zákon je nutné číst.“⁶⁰

Z výše uvedených názorů vyplývá jasná rozpolcenost a nejednotnost v postojích politiků k projektu sKarta. Návrh na zavedení bezhotovostní výplaty dávek byl schválen, ale je otázkou, zda byly přesně stanovené podmínky, jak budou tyto dávky vypláceny.

NRZP podala v listopadu 2012 trestní oznámení společně s občanským sdružením Iuridicum Remedium na bývalého ministra práce a sociálních věcí a bývalého prvního náměstka Vladimíra Šišku a další neznámé osoby v souvislosti s předáním databáze JIS PSV České spořitelně, a.s. (viz příloha č. 6). S trestním oznámením seznámili média na mimořádné tiskové konferenci. NRZP ve svém prohlášení uvedla:

„Domníváme se, že zákon o Úřadu práce ČR takovou možnost neumožňuje. Druhá část trestního oznámení je koncipována jako vydírání, neboť představitelé MPSV opakovaně tvrdili, že občan

⁵⁸ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201312-proklinana-karticka-od-skarty-davaji-vsichni-ruce-pryc/>, [online]. [cit. 2012-12-05].

⁵⁹ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201312-proklinana-karticka-od-skarty-davaji-vsichni-ruce-pryc/>, [online]. [cit. 2012-12-05].

⁶⁰ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/204214-mullerova-lidem-bez-skarty-bude-pozastavena-vyplata-davek/>, [online]. [cit. 2013-01-05].

*je povinen převzít sKartu a pokud ji nepřevzme, tak mu bude zastavena výplata sociálních dávek. Přitom žádný zákon nestanoví povinnost převzít sKartu ani možnost zastavení výplaty dávek.*⁶¹

NRZP následně obdržela **rozhodnutí** ÚHOS (viz příloha č. 7), který zamítl podání návrhu na předběžné opatření ve věci způsobu výběru ČS, jako banky určené k výplatě sociálních dávek, neboť dle stanoviska ÚHOS návrh nebyl podán oprávněnou osobou. NRZP považuje toto rozhodnutí po 4 měsících za poněkud zvláštní.

*„Úřad mohl v této věci rozhodnout rychleji. Je zvláštní, že každý úřad se drží především formální stránky věci, ale vůbec se nezabývá věcnou stránkou podání. Dokonce v této věci by měl úřad sám konat.“*⁶²

Na MPSV, po podané demisi ministra práce a sociálních věcí, dochází ke změně ve vedení ministerstva. **Dne 16. 11. 2012** byla jmenovaná nová ministryně práce a sociálních věcí Ing. Ludmila Müllerová. Paní ministryně před svým jmenováním v prohlášení sdělila, že se bude zabývat tématem diskutovaného projektu sKarty a slíbila, že **její snahou bude právě zrušení tohoto projektu**. Před svým jmenováním uvedla dne **13. 11. 2012** budoucí ministryně Ing. Ludmila Müllerová: *„Stabilizovat a vést do jistoty chci i naše klienty, třeba i příjemce sKaret. To je pro mě to nejdůležitější.“*⁶³

Prvním závažným tématem, jak sdělila při první tiskové konferenci po svém jmenování prezidentem republiky, kterým se chce zabývat, je projekt sKarta. Na otázku dobrovolnosti sKarty odpověděla, že bude jednat se všemi zástupci, kterých se dotýká tento projekt, a to jak se zástupci osob zdravotně postižených, zástupců seniorů, zástupců ČS, tak i politiků, protože se jedná politické rozhodnutí, které povede ke změně využívání sKarty.⁶⁴

Premiér Nečas k tomu sdělil:

„..., že si nedovede tento projekt představit jinak, než na bázi dobrovolnosti a trvá na implementaci projektu karty sociálních systémů. Pouze v případě, že jsou oprávněné důvodu

⁶¹ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/922-informace-c-91-2012.html>, [online]. [cit. 2013-01-05].

⁶² Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/922-informace-c-91-2012.html>, [online]. [cit. 2013-01-15].

⁶³ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/203375-nastavajici-sefka-mpsv-mullerova-chci-stabilizaci/>, [online]. [cit. 2013-01-15].

⁶⁴ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/zive-vysilani/videozaznam-413827-vedeni-ludmily-mullerove-do-cela-mpsv/>, [online]. [cit. 2013-01-15].

*k tomu, že dochází ke zneužívání sociálního systému, zůstává výplata dávek přes kartu sociálních systému, což se týká převážně dávek hmotné nouze. Je to otázka citlivého přístupu.*⁶⁵

Dále uvedl, že: *„smlouva byla dělána bez vědomí politické reprezentace, aniž by byla o konkrétním znění informována vláda a jednoduše řečeno, byla „podfouknutá“.*⁶⁶

Po tomto prohlášení premiéra Nečase i ministryně práce a sociálních věcí byli očekávány změny ve výplatách sociálních dávek. Po svém jmenování **dne 19. 11. 2012** nová ministryně práce a sociálních věcí změnila názor a prohlásila, že sKarta musí být povinná. Kdo by si podle ní sKartu na ÚP ČR nevyzvedl, tomu **budou dávky zastaveny**.⁶⁷ Ve svém sdělení dále sdělila: *„Pokud se rozhodneme, že budeme chtít mít systém dobrovolný, bude to znamenat, že celý systém sociálních karet může být ohrožen. Dnes na základě smluvních ujednání zákonů, kde je psáno, že výplaty budou prováděny prostřednictvím sociálních karet, tak nemáme jinou možnost než se tímto řídit. Je tak nastaven zákon, budu usilovat o změnu zákona,*“⁶⁸ uvedla ministryně práce a sociálních věcí.

V době, kdy ministryně práce a sociálních věcí čekala na své jmenování, tvrdila, že karta sociálního systému **povinná nebude**. *„Jsem rozhodnuta bojovat za zachování identifikační funkce a částečně platební funkce. To znamená, že by karta nebyla povinná.*“⁶⁹

Na tiskové konferenci **dne 20. 11. 2012** premiér Petr Nečas s ministryní práce a sociálních věcí oznámil, že vyjádření ministryně o povinném využívání sKaret je v pořádku. Ministryně práce a sociálních věcí podle něj hovořila o stavu, kdy by nedošlo k úpravě smluv, na čemž již však vláda pracuje. I ona se přiklání k nepovinnému modelu. Premiér Petr Nečas dále uvedl, že již jednal s ředitelem ČS Pavlem Kysilkou o úpravách, které umožní dobrovolné využívání sKaret. ČS se prý k návrhům staví vstřícně. Premiér Petr Nečas to ocenil a uvedl, že: *„...model povinných sKaret je možné považovat za mrtvý“.*⁷⁰

⁶⁵Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/zive-vysilani/videozaznam-413827-uvedeni-ludmily-mullerove-do-cela-mpsv/>, [online]. [cit. 2013-01-15].

⁶⁶Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/zive-vysilani/videozaznam-413827-uvedeni-ludmily-mullerove-do-cela-mpsv/>, [cit. 2013-01-15].

⁶⁷Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/285237-skarta-musi-byt-povinna-uplne-otocila-nova-ministryne.html>, [online]. [cit. 2013-01-18].

⁶⁸Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/204214-mullerova-lidem-bez-skarty-bude-pozastavena-vyplata-davek/>, [online]. [cit. 2013-01-18].

⁶⁹Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/203375-nastavajici-sefka-mpsv-mullerova-chci-stabilizaci/>, [online]. [cit. 2013-01-15].

⁷⁰Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/285327-model-povinnych-skaret-je-mrtvy-rekl-necas.html>, [online]. [cit. 2013-01-18].

Povinné využívání sKaret opět kritizoval i veřejný ochránce práv. Podle něj by šlo o nezákonný postup. Žádný zákon nestanoví povinnost přijmout sKartu, případně pozastavit výplatu dávek, pokud ji občan nepřevzme.⁷¹

„V demokratickém právním státě lze povinnosti ukládat pouze na základě zákona. Povinnost příjemce jakékoli sociální dávky převzít sKartu žádným zákonem stanovena nebyla. Rovněž není zákonem stanovena ani sankce zastavení výplaty dávky pro případ, že klient sKartu nepřevzme.“⁷²

Na základě sepsané smlouvy mezi ČS a MPSV se podle něj nemůže ministerstvo MPSV dovolávat při postupu vůči příjemcům dávek.

„Vůči příjemcům dávek je smlouva mezi ministerstvem a Českou spořitelnou zcela nerozhodná. Nárok na výplatu dávky je upraven předpisy veřejného práva, které nelze měnit soukromoprávním ujednáním.“⁷³

Podle ombudsmana vzniká jakýsi spletenec soukromého a veřejného práva, v němž se občan obtížně orientuje a není schopen rozeznat, jaké povinnosti mu stanoví stát předpisy veřejného práva (Zákonem) a jaká práva a povinnosti mu vyplývají ze smluvního vztahu s ČS. *„Jako veřejnému ochránci práv mi nepřísluší hodnotit technologické aspekty či ekonomické přínosy sKarty. Jsem však přesvědčen, že by stát měl respektovat zákony. Pokud se příjemce dávky z jakéhokoli lidsky pochopitelného důvodu rozhodne sKartu odmítnout, není možné, aby mu stát svévolně výplatu dávky zastavil.“⁷⁴*

Na základě tohoto prohlášení NRZP doporučuje občanům zaslat toto sdělení na ÚP ČR, v případě, že nesouhlasí s převzetím sKarty:

„Vážení, sděluji Vám, že v souladu s § 5, odst. 4 a odst. 8 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů vyslovuji svůj nesouhlas s tím, aby moje osobní údaje byly z databáze Úřadu práce ČR poskytnuty dalšímu komerčnímu subjektu, například České spořitelně a.s. k dalšímu zpracování.“⁷⁵

⁷¹Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/stanovisko-ombudsmana-k-tvrzeni-nove-ministryne-prace-a-socialnich-veci-o-povinnosti-vyuzi/>, [online]. [cit. 2013-01-18].

⁷²Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/stanovisko-ombudsmana-k-tvrzeni-nove-ministryne-prace-a-socialnich-veci-o-povinnosti-vyuzi/>, [online]. [cit. 2013-01-18].

⁷³Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/285327-model-povinnych-skaret-je-mrtvy-rekl-necas.html>, [online]. [cit. 2013-01-18].

⁷⁴Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/stanovisko-ombudsmana-k-tvrzeni-nove-ministryne-prace-a-socialnich-veci-o-povinnosti-vyuzi/>, [online]. [cit. 2013-01-18].

⁷⁵Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/928-informace-c-97-2012.html>, [online]. [cit. 2013-01-22].

NRZP i nadále pokračuje ve snahách o změnu Zákona. Pro osoby se zdravotním postižením je **výběr dávek přes bankomat velice složitý, někdy dokonce i nemožný.**

Na návrh NRZP se **dne 22. 11. 2012** uskutečnilo jednání s ministryní práce a sociálních věcí. Hlavním tématem byla sKarta. NRZP k tomuto jednání uvedla:

„Sdělil jsem paní ministryni náš zásadní nesouhlas s vyjádřením generálního ředitele České spořitelny a.s. P. Kysilky. Generální ředitel České spořitelny a.s. v zásadě prohlásil, že vše zůstává při starém a navíc si Česká spořitelna najme agenturu, která bude doručovat peníze poštovní poukázkou či přímo v hotovosti, přičemž tuto službu si lidé budou muset zaplatit. Uvedl jsem důvody, proč jsme tak zásadně proti sKartám. Paní ministryně vyslechla naše výhrady. Uvedla, že je vázána prozatím smlouvou MPSV ČR s ČS a.s.“⁷⁶

Z toho plyne zásadní informace. Není možné jakkoliv, i přes prokazatelné argumenty, dojít k možným řešením a změnám. Prohlášení ministryně práce a sociálních věcí během jednání vede pouze k dohadům, že pokud je smlouva, není možné dělat jakékoliv změny.

V prosinci 2012 už dochází k velkému počtu vydávání sKaret, ale přesto se stále jedná o tomto projektu na všech úrovních politické sféry. NRZP stále trvá na svých požadavcích na zrušení sKarty, několik politických činitelů se vyjadřuje, na popud nespokojených občanů, k problémům výplat sociálních dávek a masivní nespokojenost občanů pobírajících sociální dávky roste.

Na začátku prosince 2012 se uskutečnila tisková konference premiéra, ministryně práce a sociálních věcí, generálního ředitele ČS P. Kysilky a generálního ředitele ČP, P. Zatloukala.

Z tiskové konference vyplynulo, že budou změněny zákony, které se týkají sKarty. Celé fungování sKarty bude v zákonech upřesněno, to však neznamená, že by mělo dojít k nějakému výraznému zlepšení. Převzetí sKarty na ÚP ČR a její používání, jako identifikační průkaz osoby pobírající sociální dávky, bude nezměněn. Tím by došlo vlastně k zpřísnění současného stavu. Z tohoto jednání vyplynulo, že nebude povinná platební funkce sKarty. Občan si bude moci zvolit i způsob výplaty jednotlivých dávek, přičemž za posílání dávek poštovní poukázkou by musel zaplatit. Legislativa by měla být upravena do konce měsíce května 2013.⁷⁷

V souvislosti s tiskovou konferencí vzniká určitý zmatek a nedorozumění ve věci sKarty. Generální ředitel ČS uvedl:

⁷⁶Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/923-informace-c-92-2012.html>, [online]. [cit. 2013-01-22].

⁷⁷Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/287139-sef-cs-k-skartam-chceme-prinest-vysoky-uzitek-a-pohodli-prijemcum-davek.html>, [online]. [cit. 2013-02-10].

„Chceme udělat maximum pro to, aby projekt byl přínosem pro stát a současně přinesl vysoký užitek a pohodlí příjemcům dávek. Naše vstřícnost spočívá zejména v tom, že rozšiřujeme výhody, které jsou se sociální kartou spojené. Tak například od nyní budou moci držitelé sKarty vybírat hotovost ze všech bankomatů ČS kdykoli zdarma. Doposud byl zdarma jen první výběr. Dále umožňujeme lidem se zdravotním postižením, kteří si z různých důvodů nemohou vybrat peníze z bankomatu, aby si hotovost mohli bezplatně vybírat na přepážkách našich poboček. Chceme udělat maximum, aby projekt byl jak přínosem pro Českou republiku, tak aby přinesl vysoký užitek a pohodlí příjemcům dávek, z nichž mnozí jsou našimi klienty.“⁷⁸

Premiér Petr Nečas po jednání s ČS i nadále uvádí:

„Sociální karty budou fungovat jen jako průkazy lidí, kteří využívají pomoc od státu. Jejich platební funkce bude až na výjimku dobrovolná. Povinná platební funkce sKarty zůstane pouze pro dávky v hmotné nouzi, kde je podezření, že by je příjemci mohli zneužívat – například na gamblerství. Celý systém se rozeběhne až ve chvíli, kdy bude legislativně vyjasněn, vláda počítá s květnem 2013. Do té doby zůstanou úřady práce u stávajícího systému.“⁷⁹

Po tomto jednání se shodli na následujícím řešení negativních dopadů při výplatě sociálních dávek:

- ✓ sKarta je průkazka, její používání pro platby je dobrovolné.
- ✓ I držitelé sKarty **budou moci čerpat sociální dávky na základě poštovní poukázky**
- ✓ **Lidé se zdravotním postižením mohou zdarma vybírat peníze za použití sKarty v hotovosti u přepážek na pobočkách ČS.**
- ✓ Od ledna 2013 budou všechny výběry sKartou z bankomatů ČS zdarma.
- ✓ sKarty jsou **chráněny proti exekucím.**
- ✓ Neplánuje se žádná povinná výplata důchodů přes sKarty.
- ✓ Od 2. pololetí 2013 **bude možné čerpat sociální dávky také poštovní poukázkou ČP.**
- ✓ Změny si vyžádají úpravu legislativy a modifikaci smlouvy mezi ČS a MPSV.

K těmto dohodnutým změnám se vyjadřuje dále premiér následovně: *„sKartu je třeba vnímat jako průkazku, kterou se příjemci sociálních dávek budou prokazovat Úřadu práce. Už dnes je na pouze na zvážení každého klienta, zda využije platební funkci sKarty. Vše přitom podléhá*

⁷⁸Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/287139-sef-cs-k-skartam-chceme-prinest-vysoky-uzitek-a-pohodli-prijemcum-davek.html>, [online]. [cit. 2013-02-10].

⁷⁹ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/206604-z-skarty-se-stane-prukazka-povinne-jen-pro-davky-hmotne-nouze/>, [online]. [cit. 2013-02-10].

zákonným ustanovením, která upravují bankovní styk a ochranu před praním špinavých peněz. ⁸⁰

Vyjádření představitelů politické scény k projektu sKarty:

- **Předseda Senátu Milan Štěch** (ČSSD) je považuje za „*nebezpečný pokus o další privatizaci veřejného prostoru, veřejných služeb.*“
- **Božena Sekaninová** (ČSSD) je označila: „*za další nehoráznost z dílny ministerstva práce a sociálních věcí, která byla dobře naplánovaná.*“
- **Eliška Wagnerová** (za SZ) uvedla, že: „*institut sKaret je, řečeno politicky, nemravný, řečeno právně, protiústavní.*“
- **Zdeněk Škromach** (ČSSD) uvedl: „*že sKarty jsou drahá hračka a jejich projekt je třeba změnit nebo zrušit.*“
- **Gabriela Filipiová** (ODS) konstatovala, že „*sKarty mají nějak své problémy, ale obecně je systém sKaret správný.*“ ⁸¹
- **Vladimír Špidla**, eurokomisař: „*sKarta vyžadovala náklady a vyžaduje další, znamená smlouvu s Českou spořitelnou, velmi ztěžuje nejslabším lidem jejich situaci, není schopná bránit žádnému zneužívání, a proto je třeba ji zrušit. Celý systém je potřeba udělat jinak a lépe.*“ ⁸²

⁸⁰ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14087>

⁸¹ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/206402-senat-shodil-skarty-ze-stolu-jsou-nemravne-a-protiustavni/>, [online]. [cit. 2013-02-10].

⁸² Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/205874-mullerova-platebni-funkce-skaret-bude-nejspis-dobrovolna/>, [online]. [cit. 2013-02-10].

5.4 Období leden - březen 2013

Úřad pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ) dne **30. 1. 2013** zveřejnil závěry z kontroly, kterou provedl na MPSV ve věci sKarty. Konstatoval, že v souvislosti s projektem sKarta **došlo k neoprávněnému předávání osobních údajů příjemců sociálních dávek soukromému subjektu, a to konkrétně České spořitelně a.s.**

ÚOOÚ dále konstatoval, že neoprávněné předávání těchto údajů nadále pokračuje. **Nařídil MPSV ČR odstranit závadný stav do konce června.** Podle předsedy ÚOOÚ Igora Němce může ministerstvo postupovat dvojím způsobem. Buď **projekt sKaret úplně zastaví, anebo připraví novou legislativu, která by přesně popsala způsob nakládání s osobními údaji.**⁸³

Na základě závěrů z výše uvedené kontroly vydává dne **30. 1. 2013** MPSV následující prohlášení:

„Ministerstvo práce a sociálních věcí respektuje dnes zveřejněné závěry kontrol Úřadu pro ochranu osobních údajů, které se týkají sKarty.“

MPSV už má připravené návrhy na změnu legislativy, o kterých bude ministryně práce a sociálních věcí jednat s premiérem. **Zásadní nápravou přitom bude, aby vše, co s sKartou souvisí, bylo v souladu s platnými zákony.** *„Dnešní rozhodnutí Úřadu na ochranu osobních údajů je samozřejmě nepřijemné. Na ministerstvu už nějakou dobu usilujeme o to, abychom změnili sKartu v lepší službu pro občany a vyhověli také námitkám dohlížejících úřadů. Brzy zveřejníme zásadní změny zákona, díky kterým se nová sKarta stane nejen vstřícnější vůči klientům, ale vyřešíme také problémy, na které nás úřad upozornil.“* (viz příloha č. 8)

Za zásadní považuje prosazení změn zákonů a odstranění kritizovaných nedostatků, které se dotýkají právě ochrany osobních údajů. Všechny kroky bude MPSV s ÚOOÚ průběžně konzultovat. MPSV chce změny týkající se sKarty prosadit do konce června. Tedy přesně v termínu, který ji dává ÚOOÚ.

Touto skutečností dochází ke změně v oblasti výplaty sociálních dávek. Nadále je tedy možnost výplaty poukazovat složenkou, ale pouze těm klientům, kterým ještě sKarta předána nebyla. Nejenom, že musí ÚP ČR pozastavit vydávání sKaret, ale s touto novou skutečností musí okamžitě reagovat na vzniklé problémy ve vydávání průkazů pro osoby se zdravotním

⁸³ Dostupné z: <http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=15&loc=957>, [online]. [cit. 2013-02-20].

postižením. Dosud byly vydávány sKarty s platební funkcí i průkazem osoby se zdravotním postižením.

ÚP ČR předal do 1. února **218 880** sKaret, odmítlo je 1 213 klientů. Kartu převzalo i 14 985 postižených, z toho ji odmítlo 167. Zatím se přes sociální karty a jejich účty vyplatilo 515 741 dávek za více než 3,09 miliardy korun.⁸⁴

V této souvislosti se zveřejněným stanoviskem ÚOOÚ vyzvala NRZP otevřeným dopisem (viz příloha č. 10) ministryni práce a sociálních věcí k okamžitému zastavení vydávání sKaret. Uvádí, že každým vydáním sKarty MPSV **porušuje zákon**. Pokud nemá docházet k porušování zákona, je nezbytné, alespoň do doby nové legislativní úpravy, distribuci sKaret zastavit. NRZP vydává následující prohlášení: *„Domníváme se, že je odpovědností MPSV, aby zajistilo, že tyto údaje nebudou Českou spořitelnou a.s. využity ke komerčním účelům“*.⁸⁵

NRZP byla od prvopočátku nejhlásitějším kritikem sKaret. Ve svém dalším prohlášení k výplatě dávek přes sKartu v lednu 2013 uvádí:

*„Kdyby orgány státu, které jsme na tuto věc téměř rok upozorňovali, včas konaly, mohlo se předejít velkým škodám, které hrozí. NRZP nadále trvá na tom, že projekt sKarta je špatný projekt a požadujeme jeho úplné zastavení. Jsme přesvědčeni o tom, že sKarta nemůže sloužit ani jako identifikátor. K tomu má každý občan svůj občanský průkaz. Proto také budeme dělat další právní kroky, aby sKarta zanikla.“*⁸⁶

V důsledku změn, které se týkají výplaty nepojistných dávek, **dne 31. 1. 2013** schválil Senát návrh zákona, kterým se ruší všechna ustanovení zákonů, jenž se týkají sKarty (viz příloha č.10). Návrh zákona projednala během února 2013 Poslanecká sněmovna.⁸⁷

Dne 5. 2. 2013 předal předseda Senátu Milan Štěch k Ústavnímu soudu návrh skupiny senátorů na zrušení ustanovení zákonů, kde je uvedena sKarta.

K tomuto návrhu předseda senátu Milan Štěch uvedl:

⁸⁴ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/213834-51-senatoru-napadlo-skarty-u-ustavniho-soudu/>, [online]. [cit. 2013-03-02].

⁸⁵ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/954-informace-c-9-2013.html>, [online]. [cit. 2013-03-02].

⁸⁶ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/954-informace-c-9-2013.html>, [online]. [cit. 2013-03-02].

⁸⁷ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/957-informace-c-11-2013.html>, [online]. [cit. 2013-03-02].

„Drtivá většina senátorů měla k sKartám dlouhodobě velmi vážné výhrady. Čas nám dal za pravdu, že v dnešní zemi v současné době, vyjma pana Drábka, Šišky a současné paní ministryně Müllerové, není snad nikdo, kdo by byl přesvědčený, že to byl správný krok.“⁸⁸

Návrh směřuje proti ustanovením řady zákonů ze sociální oblasti. Jde vždy o paragrafy, které se týkají používání sKarty.

Přestože projekt stále v tomto období řešil antimonopolní úřad, kvůli zásahu do soukromí ho kritizoval také ombudsman (viz příloha č. 11) a ÚOOÚ již vyzval ministerstvo k nápravě, po provedené kontrole na MPSV.⁸⁹

Poslanecká sněmovna projednala **dne 12. 2. 2013** v prvním čtení Senátní návrh⁹⁰ zákona o změně zákonů související se zavedením Karty sociálních systémů (viz příloha č. 12). Smyslem předkládaného zákona bylo **omezit sKarty pouze na dávky hmotné nouze**. K tomuto návrhu vydává vláda ČR své stanovisko (viz příloha č. 13). Vláda posoudila návrh zákona, kterým se mění zákony související se zavedením karty sociálních systémů a vyslovila s tímto návrhem **nesouhlas**. Uvádí, že předložený návrh zákona představuje významný odklon od jednoho z hlavních principů schválených v rámci první fáze sociální reformy.

NRZP ve své Informaci č. 11-2013 uvádí, na základě informací klientů ÚP ČR, že pracovníci ÚP ČR nutí osoby, které žádají o sociální dávky nebo o průkaz s označením osoby se zdravotním postižením, k převzetí sKarty. Toto jednání je na základě vydaného rozhodnutí ÚOOÚ protizákonné.

Prohlášení NRZP vydané k současné situaci:

„Jsme přesvědčeni o tom, že sKarta je nadbytečná věc, i když nebude jako platební karta. Pravděpodobný scénář je takový, že na sKartě bude dobrovolně zachována možnost aktivovat platební funkci sKarty. Potom pravděpodobně bude opět snaha nutit lidi k tomu, aby si aktivovali tuto platební funkci. Je zcela zřejmé, že existuje vazba mezi Českou spořitelnou a některými pracovníky MPSV ČR a případně Úřadu práce ČR, která má nadále zajistit participaci České spořitelny na sociálních dávkách.“⁹¹

⁸⁸ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/213834-51-senatoru-napadlo-skarty-u-ustavniho-soudu/>, [online]. [cit. 2013-03-02].

⁸⁹ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/213834-51-senatoru-napadlo-skarty-u-ustavniho-soudu/>, [online]. [cit. 2013-03-02].

⁹⁰ Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/051schuz/51-5.html#610>, [cit. 2013-03-03].

⁹¹ Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/957-informace-c-11-2013.html>, [online]. [cit. 2013-03-02].

ÚP ČR pozastavil vydávání sKaret a tím vznikl problém pro osoby se zdravotním postižením ve věci vystavování průkazu osob se zdravotním postižením. Bylo nutné tedy najít alternativu pro vydání tohoto průkazu.

MPSV vydává **dne 8. 2. 2013** k tomuto své stanovisko, které je pro ÚP ČR výchozím pro vydávání průkazů. **Namísto plastové karty sociálních systémů je karta bez elektronického nosiče dat, která má pouze funkci průkazu osoby se zdravotním postižením po dobu do 31. prosince 2013 vydávána jako papírová karta, která je zatavena do průhledné laminační fólie.**

Zatavené papírové karty jsou dočasným řešením, tomu i odpovídá stanovení omezené doby, po kterou jsou vydávány namísto karty sociálních systémů ve standardní podobě. Vyhláška nestanoví výslovně dobu platnosti zatavených papírových průkazů, neboť se jedná o přechodné řešení do finálního rozhodnutí o využití sKaret (viz příloha č. 14).

Během ledna 2013 došlo k výrazným změnám ve vydávání sKaret a v oblasti vyplácení sociálních dávek. K tomu se **dne 8. 2. 2013** ministryně práce a sociálních věcí vyjádřila v rozhovoru pro deník *Právo*:

*„Usilujeme o to, aby veřejnost sKartu vnímala jako moderní nástroj, který ji **usnadňuje život a státu šetří peníze**, což jsou v konečném důsledku peníze lidí. Já se od svého nástupu do funkce snažím tento projekt přizpůsobit tak, aby byl pro občany lepší službou, a také vyhovět námitkám Úřadu pro ochranu osobních údajů, ombudsmana a dalších. Každý občan při převzetí sKarty dostane také informace o všech funkcích, které může využít, včetně způsobu používání jako průkazu TP, ZTP a ZTP/P.⁹²*

Přes všechny nové skutečnosti, které se týkají změn ve výplatách sociálních dávek a k pozastavení vydávání sKaret, MPSV ke **dni 12. 2. 2013** uvádí na svém internetovém portále následující informace:

*„V rámci Sociální reformy I. došlo v druhé polovině minulého roku 2012 k přechodu na zcela nový systém výplaty a administrace nepojistných sociálních dávek a dávek v oblasti státní politiky zaměstnanosti prostřednictvím Karty sociálních systémů neboli tzv. **sKarty**, s cílem zajistit co největší efektivnost a komfort pro klienta. sKarty jsou vydávány ve dvou variantách: základní a speciální, která složí zároveň jako průkaz TP, ZTP či ZTP/P pro osoby se zdravotním postižením. sKartou, nebo-li průkazem, se klienti prokazují úřadům práce. Slouží jako*

⁹² ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14562>

identifikační doklad těch, kteří pobírají sociální dávky. sKarty dnes používá již více než 201 tisíc lidí, stát jim přes ně poslal dvě miliardy korun. ⁹³

Na základě výsledků kontroly ÚOOÚ podává MPSV návrh na změnu Zákona (viz příloha č. 15). Přípravovanou změnou reaguje na výhrady ombudsmana a ÚOOÚ. V této nové úpravě nedochází k výrazným změnám výplaty sociálních dávek. I nadále je nutné mít výplatu dávky přes sKartu. K předávání a zpracování osobních údajů klienta musí dát klient souhlas. S novou úpravou nesouhlasí rada postižených, která žádá úplné zrušení sKaret. NRZP doporučuje sKarty od úřadů vůbec nepřebírat.⁹⁴

Podle výše uvedeného návrhu Zákon stanoví, že pokud bude osoba s postižením chtít sKartu používat jako platební, bude moci požádat ÚP ČR ještě o vydání základní karty, tedy s platební funkcí. *„Navrhuje se řešení založené na možnosti volby osoby se zdravotním postižením, aby v případě, kdy odmítne kumulaci funkcí (průkazka a placení), byly vydány karty dvě,“* uvádí ministerstvo v návrhu.⁹⁵

Osoby se zdravotním postižením, kteří budou chtít používat sKartu k placení či k výběru dávek z bankomatu, budou muset mít zřejmě tyto karty dvě – jednu jako osobní průkazku tělesně postiženého a druhou jako kartu k transakcím. Vyplývá to z návrhu tezí pro chystané změny zákonů.

K současnému vývoji situace sKarty je zveřejněn článek **dne 19. 3. 2013** v deníku *Mladá fronta DNES*. Autorka článku, Lenka Petrášová, reportérka deníku *MF DNES*, se zabývá celou kauzou vzniklou kolem projektu sKarta až po současnost, poukazuje převážně na politické vlivy v tomto projektu a současný stav. K tomu v úvodu svého článku uvádí:

*„Kdyby existovala soutěž o nejzbytečnější věc, kterou lidem stát vnutil, sKarta by zcela jistě útočila na čelné pozice. Projekt přitom původně měl smysl. Ten se však postupně zcela vytratil. Přesto tato zbytečná druhá „občanka“ dost dobře zaniknout nemůže.“*⁹⁶

V článku reportérka uvádí fakta k sKartám:

⁹³ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14562>

⁹⁴Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/957-informace-c-11-2013.html>, [online]. [cit. 2013-03-02].

⁹⁵ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/214991-jedna-skarta-nejaci-pro-ty-handicapovane-kteri-ji-chteji-pouzivat/>, [online]. [cit. 2013-03-30].

⁹⁶ PETRÁŠOVÁ, Lenka. sKarta na skartování. *MF DNES*. 2013, č. s. 10. ISSN 1210-1168.

- ✓ 260 tisíc již předaných sKaret.
- ✓ 100 tisíc čeká na předání.
- ✓ 900 tisíc příjemců dávek by mělo na sKartu nárok.
- ✓ Pouze 10% využívá platební funkci.
- ✓ Ostatní si nechávají přeposílat peníze na vlastní účty nebo si finance vybírají z bankomatu.
- ✓ Česká spořitelna investovala 300 mil. Kč do projektu sKarta.

Poslanecká sněmovna **dne 22. 3. 2013** vyzvala vládu, aby uložila MPSV pozastavit distribuci karet sociálních systému a to do doby nové legislativní úpravy.

*„Současná legislativní úprava, s povinností zřídit zvláštní účet u České spořitelny, je i podle analýzy MPSV zjevně protiústavní,“*⁹⁷ zní usnesení, na které kývla většina přítomných poslanců. Poslankyně ODS Lenka Kohoutová se přidala k výše uvedenému požadavku a uvedla: „...zastavení vydávání sKaret by možná bylo rozumné.“

Podle ní se musí vyjasnit, proč musí Skartu vydávat právě ČS a ne stát, a zda by celá věc s kartou nemohla být levnější.⁹⁸

Ministryně práce a sociálních věcí poslancům sdělila, že jednala s šéfem ČS a ten jí ujistil, že do doby, kdy vláda předloží a prosadí novou zákonnou úpravu týkající se sKarty, nebude ČS usilovat o žádnou kompenzaci kvůli omezení projektu sKaret.⁹⁹

„Všichni bychom se měli chovat podle přijatých zákonů. Podepsal to zástupce ministerstva práce a sociálních věcí, bylo to podepsáno legálně a 250 tisíc uživatelů sKaret žádný konkrétní problém nemá,“ řekla Müllerová. Většinu přítomných poslanců ale nepřesvědčila. Neprošla přitom dvě, ještě tvrdší, usnesení, že projekt sKaret je nesmyslný, což navrhla ČSSD, ani výzva k okamžitému a úplnému zrušení projektu.¹⁰⁰

Premiér Petr Nečas **dne 28. 3. 2013** po jednání s ministryně práce a sociálních věcí k následnému vydávání sKaret sdělil:

⁹⁷ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zastavte-dalsi-distribuci-skaret-vyzvala-snemovna-necasovu-vladu-109-/domaci.aspx?c=A130322_130631_domaci_kop, [online]. [cit. 2013-03-30].

⁹⁸ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zastavte-dalsi-distribuci-skaret-vyzvala-snemovna-necasovu-vladu-109-/domaci.aspx?c=A130322_130631_domaci_kop, [online]. [cit. 2013-03-30].

⁹⁹ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zastavte-dalsi-distribuci-skaret-vyzvala-snemovna-necasovu-vladu-109-/domaci.aspx?c=A130322_130631_domaci_kop, [online]. [cit. 2013-03-30].

¹⁰⁰ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zastavte-dalsi-distribuci-skaret-vyzvala-snemovna-necasovu-vladu-109-/domaci.aspx?c=A130322_130631_domaci_kop, [online]. [cit. 2013-03-30].

„To nejméně špatné řešení je odstoupení od tohoto projektu“ a doporučil jí, ať přinese na vládu návrh na zrušení sKaret.¹⁰¹

Ministryně práce a sociálních věcí se k tomu vyjádřila následovně:

„Přinesu nějaký návrh, který bude vláda projednávat,“ sdělila po setkání s premiérem Nečasem. Ačkoli premiér řekl, že sKarty končí, ministryně práce a sociálních věcí ani nenaznačila, že by se právě toto chystala navrhnout.¹⁰²

Premiér Petr Nečas v dalším prohlášení, které vydala ČS, sdělil:

*„Jsme solidní instituce. Respektujeme, že byla uzavřena řádná obchodní smlouva mezi ministerstvem práce a sociálních věcí a provozovatelem sKaret, a jsme si vědomi, že mu vznikly jisté náklady, a chceme vystupovat solidně. My věříme, že i protistrana bude vystupovat solidně.“*¹⁰³

Premiér Petr Nečas na rázném skoncování s sKartou trvá, jak sdělil **dne 28. 3. 2013**:

*„Pokud se definitivně rozhodneme odstoupit od sKarty, nemá smysl to protahovat.“*¹⁰⁴

Samotná idea karet byla podle něj dobrá a stát se k ní podle něj v budoucnu vrátí, ale **provedení, tak jak ho nastavila dohoda bývalého vedení ministerstva s ČS, sKarty zdiskreditovalo.**

Dne 10. 4. 2013 probíhalo jednání vlády ČR ve věci novely Zákona, kterým se mění zákony o zavedení karty sociálních systémů. Návrh nezískal podporu, **byl výraznou většinou odmítnut.** Novela zákona měla zavést povinnost lidí převzít si sKartu jako identifikátor. Platební funkce by byly dobrovolné. **O samotném zrušení sKaret však kabinet nehlasoval.**

„Paní ministryně Müllerová bude muset nalézt nějaké alternativní řešení, se kterým opět předstoupí před vládu. Projekt nepovažuji za opravitelný,“ uvedl po jednání vlády premiér Petr Nečas.¹⁰⁵

¹⁰¹Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/necas-s-ministryni-mullerovou-o-skartach-flt-domaci.aspx?c=A130328_064351_domaci_kop, [online]. [cit. 2013-03-30].

¹⁰²Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/necas-s-ministryni-mullerovou-o-skartach-flt-domaci.aspx?c=A130328_064351_domaci_kop, [online]. [cit. 2013-03-30].

¹⁰³Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/necas-s-ministryni-mullerovou-o-skartach-flt-domaci.aspx?c=A130328_064351_domaci_kop, [cit. 2013-03-30].

¹⁰⁴Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/necas-s-ministryni-mullerovou-o-skartach-flt-domaci.aspx?c=A130328_064351_domaci_kop, [online]. [cit. 2013-03-30].

¹⁰⁵ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/298631-navrh-ministryne-na-zachovani-skaret-na-vlade-neprosel.html>

System sKaret kritizovaly odbory, Národní rada zdravotně postižených ČR, Úřad pro ochranu osobních údajů a Veřejný ochránce práv. Česká spořitelna, a.s. má na sKarty smlouvu do roku 2024. Po několika měsíčních jednáních Česká spořitelna, a.s. sdělila, že pokud by karty sloužily jen jako průkaz, byl by pro ni projekt ztrátový a investice do něj neúměrné. sKarta by se jí vyplatila pouze v případě, kdyby s ní lidé platili i v obchodech. Do projektu zatím Česká spořitelna, a.s. vložila 300 milionů korun. V případě zastavení projektu by od státu mohla požadovat kompenzaci.

Závěr

Diplomová práce je zaměřena na sociální reformu Ministerstva práce a sociálních věcí, která byla zahájena v lednu 2012.

Zahájení sociální reformy vyvolalo mezi všemi zúčastněnými již v počátečním období velkou nejistotu a obavy. Došlo nejen k legislativním změnám, a to ve výši nároků příspěvků, k novému posuzování zdravotního stavu, k zániku starých a ke vzniku nových příspěvků pro osoby se zdravotním postižením. Stát sjednotil výplatu všech sociálních dávek pod jeden úřad. Tím se stal od 1. ledna 2012 Úřad práce ČR a výplata sociálních dávek má být dle zákona prováděna pouze bankovním převodem na účet klienta. Tímto krokem ministerstvo práce a sociálních věcí, tedy sjednocením dávkových agend v rámci sociální reformy, očekávalo, že dojde ke zvýšení komfortu klientů z hlediska územní dostupnosti, možnosti efektivnějšího řízení a administrace dávek, lepší kontrolovatelnosti využití prostředků státu. V neposlední řadě dojde k úsporám finančních prostředků při ukončení vyplácení dávek poštovními poukázkami. V analýze MPSV bylo uvedeno, že ročně stát ušetří vyplácením dávek pouze na bankovní účty minimálně 200 mil. Kč. Zda tento cíl Ministerstvo práce a sociálních věcí naplní, není k dnešnímu dni možné konstatovat.

Nový zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR stanovuje změny sociální reformy. Jednotným výplatním místem sociálních dávek je od 1. 1. 2012 Úřad práce ČR a má od 1. 7. 2012 postupně docházet k výplatě sociálních dávek pouze bezhotovostní platbou přes kartu sociálních systémů – tzv. sKartou. Jinou formu výplaty zákon neuvádí. Vzhledem k tomu, že tento zákon měl platit od 1. 1. 2012 a byl schválen vládou ČR v listopadu 2011, je možné říci, že opravdu nebylo mnoho času k přípravě tak velkých změn, jako je převod sociálních dávek a převedení všech agend z obcí rozšířenou působností na Úřadu práce ČR. Již tato skutečnost měla dopad na osoby se zdravotním postižením. Navýšení úkonů v administrativě a nefungování nových IT systémů se odrazilo počátkem roku 2012 na kvalitě vyplácení nárokovaných dávek, hromadění klientů na ÚP ČR, zpoždování výplat, duplicita vyplácených dávek, atd.

Další dopady sociální reformy jsou vymezeny v teoretické části při definování nových podmínek pro přiznávání dávek pro osoby se zdravotním postižením dle platné legislativy od 1. 1. 2012. Cílem diplomové práce bylo vymezení dopad sociální reformy na osoby se zdravotním postižením. Dopad reformy na osoby se zdravotním postižením má stránky negativní i pozitivní. Proto jsou vymezeny v tomto shrnutí u každého příspěvku zvlášť.

Změny měly **negativní dopad** zejména v následujících oblastech:

Došlo k **výraznému snížení státní sociální podpory u rodin s dítětem s postižením**, jelikož byl zrušen sociální příplatek. Jako kompenzace bylo zavedeno **zvýšení příspěvku na péči o 2000 Kč**. K přiznání nároku na zvýšení příspěvku je nutné dokládat příjmy rodiny. V přiznávání příspěvku na péči **došlo ke změně posuzování stupně závislosti**.

Do 31. 12. 2011 se hodnotila schopnost osoby zvládnout 18 úkonů péče o vlastní osobu a 18 úkonů soběstačnosti. Od ledna 2012 se hodnotí, zda žadatel je schopen zvládat k vzhledem ke zdravotnímu stavu 10 základních životních potřeb. Po více jak ročním zavedení nového posuzování, mohu z pohledu sociálního pracovníka konstatovat, **že dochází k velkému snížení počtu přiznání příspěvku na péči**.

U dětí byl **zrušen od 1. 1. 2012 možný souběh rodičovského příspěvku a příspěvku na péči**. Legislativní změnou k 1. 12. 2012 je opět možné vyplácet souběžně rodičovský příspěvek a příspěvek na péči. Touto změnou rodiny s dítětem, které má nárok na příspěvek na péči, přicházely o finanční příjmy po dobu 11 měsíců. Z tohoto důvodu opět nepovažují tuto změnu za pozitivní.

Další negativní dopad sociální reformy se projevil **v příspěvcích na zvláštní pomůcky**, a to **snížením množství pomůcek**, na které je možné příspěvek použít, **omezení množství úprav a nehrazení materiálu, nemožnost poskytnutí příspěvku na postižení zrakové a sluchové**. Za pozitivní dopad sociální reformy u tohoto příspěvku považují **nutnost posuzování zdravotního stavu** posudkovým lékařem OSSZ místo odborného lékaře. Nově byl začleněn do příspěvku na zvláštní pomůcky i příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Negativní dopad u tohoto příspěvku se projevil ve **zrušení příspěvku na opravu motorového vozidla, zpřísnění stupně postižení** u osob s mentálním postižených. Na druhou stranu vidím pozitivum v možnosti **přiznání příspěvku i osob s mentálním postižením starším 18 let**, příspěvek je možný poskytnout i **osobě umístěné v zařízení** a **odpadla povinnost nebýt majitelem původního automobilu**. Došlo i ke **zvýšení poskytnutí maximální výše příspěvku**, k tomu se ale **prodlužuje lhůta na 10 let**.

Poslední, uvedený v této práci, negativní dopad sociální reformy je velmi kontroverzní projekt tzv. sKarta - **karta sociálních systémů**. Po schválení příslušných zákonů dochází ke změnám ve výplatách sociálních dávek. Od července 2012 Úřad práce ČR předává sKarty všem klientům, kteří mají nárok na dávky sociální pomoci, mimo klienty hmotné nouze a těm klientům, kteří jsou v exekuci. Tímto se rozpoutala velká diskuse mezi MPSV a osobami se zdravotním postižením, které zastupuje Národní rada zdravotně postižených ČR. Právě vydáváním sKaret se dostávají na povrch velké problémy a neřešitelné situace jak pro osoby se zdravotním

postížením, jejich rodinné příslušníky, tak pro samotné pracovníky Úřadu práce ČR. Na největší nedostatky projektu, které budou mít velký negativní dopad na osoby se zdravotním postižením, po celou dobu upozorňovala Národní rada zdravotně postižených ČR. Od samého počátku uváděla, že karty považuje za diskriminující. Namítala, že stát, jejich vydáváním prostřednictvím komerčního subjektu (Česká spořitelna, a.s.) porušuje ochranu osobních údajů lidí se zdravotním postižením, nevhodnost výběru peněz pouze přes bankomat (osoby s mentálním či zrakovým postižením nejsou z důvodu snížené schopnosti takového výběru), nevhodné umístění bankomatů pro osoby s tělesným postižením a další negativní aspekty. Několikrát apelovali na veřejného ochránce práv, aby se vyjádřil k tomuto projektu. I sám ombudsman negativně reagoval ve svém prohlášení na vydávání sKaret přes komerční subjekt a uvedl, že ministerstvo práce a sociálních věcí porušuje platné zákony tohoto státu. Prvního náměstka ministerstva práce a sociálních věcí zatkla policie ve věci stíhání za poskytnutí úplatku při zadávání státních zakázek na IT systémy. Na tuto nastalou situaci reagoval v říjnu 2013 ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek a podal demisi. Při ukončení své činnosti na ministerstvu práce a sociálních věcí uvedl, že to co se mu podle jeho slov povedlo, byla změna systému sociálních dávek.

V dalším vývoji situace v projektu sKarta takového prohlášení pravděpodobně nebylo namístě. Po jmenování nové ministryně práce a sociálních věcí Ludmily Müllerové dochází k novým jednáním mezi Českou spořitelnou a MPSV. Těchto jednání se již účastní i premiér Petr Nečas. Po dohodě obou stran dochází v prosinci ke změnám v projektu sKarta. Tyto změny však nemají žádný vliv na současný stav ve vydávání sKaret a osobám se zdravotním postižením nepřináší žádné výhody. Změna nastala až v lednu 2013, kdy Úřad pro ochranu osobních údajů provedl kontrolu na Ministerstvu práce a sociálních věcí a konstatoval, že dochází k porušování zákona. Konstatoval, že **došlo k neoprávněnému předávání osobních údajů příjemců sociálních dávek soukromému subjektu, a to konkrétně České spořitelně a.s.** Ministerstvu práce a sociálních věcí doporučil, že buď projekt sKaret úplně zastaví, anebo připraví novou legislativu, která by přesně popsala způsob nakládání s osobními údaji. Po tomto rozhodnutí ministryně práce a sociálních věcí vydává prohlášení, že do konce měsíce června připraví návrhy na změnu legislativy, která se týká sKaret tak, aby vše, co s sKartou souvisí, bylo v souladu s platnými zákony. Premiér Petr Nečas se vyjádřil k nastalé situaci tak, že by byl nejlepší tento projekt zrušit. Do konce měsíce března probíhaly jednání mezi Českou spořitelnou, a.s. a ministerstvem práce a sociálních věcí. Těchto jednání se opět účastnil i premiér Petr Nečas. Stále trval na zrušení projektu i při předložení návrhu na změnu zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR. Tento návrh podaný ministryní práce a sociálních věcí v březnu 2013 Poslaneckou sněmovnou nebyl schválen.

Po analýze vývoje situace se zavedením výplaty kartou sociálních systémů, kterou ukončuji 10. 4. 2013, a která je vypracována s co největším zaměřením na pohled obou stran, tedy ministerstva práce a sociálních věcí a osob se zdravotním postižením, mohu konstatovat toto: **celý projekt sKaret je pozastaven z důvodu porušování ochrany osobních údajů.**

Diplomová práce shrnuje faktický a právní stav do dne 10. dubna 2013. V současné době není možné odhadnout další vývoj tohoto projektu. K jakým rozhodnutím a změnám dojde ve výplatách sociálních dávek přes sKartu, se dozvíme nejdříve v červnu 2013.

Seznam literatury:

1. KLIMENTOVÁ, Eva. *Sociální politika I.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 80 s. Studijní texty pro distanční studium (Univerzita Palackého. Filozofická fakulta). ISBN 80-244-0780-9.
2. KLIMENTOVÁ, Eva, ŽÁČEK, Štěpán. *Sociální politika II.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 64 s. Studijní texty pro distanční studium (Univerzita Palackého. Filozofická fakulta). ISBN 80-244-0788-4.
3. KNAUSOVÁ, Ivana. *Kapitoly z historie sociální politiky.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 57 s. ISBN 978-80-244-2865-9.
4. KNAUSOVÁ, Ivana. *Vybrané kapitoly ze sociální politiky.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 85 s. ISBN 80-244-1021-4.
5. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika.* 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010, 542 s. ISBN 978-807-3575-854.
6. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce.* Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
7. MICHALÍK, Jan. *Kvalita života osob pečujících o člena rodiny s těžkým zdravotním postižením.* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, ISBN 978-80-244-2957-1.
8. NOVOSAD, Libor. *Poradenství osob se zdravotním a sociálním znevýhodněním.* 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 272 s. ISBN 978-80-7367-509-7.
9. PETRÁŠEK, Josef. *Sociální politika.* Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, 120 s. ISBN 978-80-86723-41-9.
10. , Martin. . Vyd
) , sv. 19. ISBN 80-858-5070-2.
11. , Martin. , Iveta.
roce 1989. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, 329 p. ISBN 80-718-4622-8.
12. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.
13. TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky.* 1.vyd. Praha: Portál, 2010, 439 s. ISBN 978-807-3676-803.

Internetové zdroje:

1. ČESKO. Zákon č. 73/2011, o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ze dne 9. 2. 2011, [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73#cast1>,
2. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/2>
3. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13365>, Zpráva o činnosti ÚP ČR
4. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13365>, Zpráva o činnosti ÚP ČR
5. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13366/zprava_1_2012.pdf
6. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13366/zprava_1_2012.pdf.
7. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13366/zprava_1_2012.pdf
8. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13045>
9. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>
10. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/818-informace-c-46-2012-karty-socialnich-systemu.html>
11. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>

12. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/821-informace-c-48-2012.html>
13. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/823-informace-c-50-2012.html>
14. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/823-informace-c-50-2012.html>
15. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/824-informace-c-51-2012.html>
16. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/831-informace-c-55-2012.html>
17. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/845-informace-c-58-2012.html>
18. Veřejný ochránce práv. Ombudsman. *Ochránce upozorňuje na protiprávní aspekty tzv. karty sociálních systémů* [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/ochrance-upozornuje-na-protipravni-aspekty-tzv-karty-socialnich-systemu-skarty/>
19. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/845-informace-c-58-2012.html>
20. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-12-05]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/852-informace-c-62-2012.html>
21. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/852-informace-c-62-2012.html>
22. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z:
http://www.skontakt.cz/sportal/content/inet/sportal/cs/news_ie_1653.xml?archivePage=archiv_clanky&navid
23. Česká televize ČT 24. *Drábek odvolal náměstkyni Šišku, nahradil ho šéfem svého kabinetu* [online]. [cit. 2012-12-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/198089-drabek-odvolal-namestka-sisku-nahradil-ho-sefem-sveho-kabinetu/>
24. Česká televize ČT 24. *Drábek: Chod MPSV moje rezignace neohrozí* [online]. [cit. 2012-12-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/198221-drabek-chod-mpsv-moje-rezignace-neohrozi/>

25. Česká televize ČT 24. *Drábek jako ministr definitivně skončil*[online]. [cit. 2012-12-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201604-drabek-jako-ministr-definitivne-skoncil/>
26. Česká televize ČT 24. *Proklínaná kartička – od sKarty dávají všichni ruce pryč*[online]. [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201312-proklinana-karticka-od-skarty-davaji-vsichni-ruce-pryc/>
27. Česká televize ČT 24. *Müllerová: Lidem bez sKarty bude pozastavena výplata dávek*[online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/204214-mullerova-lidem-bez-skarty-bude-pozastavena-vyplata-davek/>
28. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/922-informace-c-91-2012.html>
29. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/922-informace-c-91-2012.html>
30. Česká televize ČT 24. *Nastávající šéfka MPSV Müllerová: Chci stabilizaci* [online]. [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/203375-nastavajici-sefka-mpsv-mullerova-chci-stabilizaci/>
31. Česká televize ČT 24. [online]. [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/zive-vysilani/videozaznam-413827-vedeni-ludmily-mullerove-do-cela-mpsv/>
32. Novinky.cz. *sKartamusí být povinná úplně otočila nová ministryně* [online]. [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/285237-skarta-musi-byt-povinna-uplne-otocila-nova-ministryne.html>
33. Česká televize ČT 24. *Müllerová: Lidem bez sKarty bude pozastavena výplata dávek*[online]. [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/204214-mullerova-lidem-bez-skarty-bude-pozastavena-vyplata-davek/>
34. Veřejný ochránce práv. Ombudsman. *Stanovisko ombudsmana k tvrzení nové ministryně práce a sociálních věcí o povinnosti využívat sKartu*[online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/stanovisko-ombudsmana-k-tvrzeni-nove-ministryne-prace-a-socialnich-veci-o-povinnosti-vyuzi/>
35. Novinky.cz. *Model povinných sKaret je mrtvý, řekl Nečas* [online]. [cit. 2013-01-18]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/285327-model-povinnych-skaret-je-mrtvy-rekl-necas.html>

36. Novinky.cz. [online]. [cit. 2013-01-22]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/domaci/293743-na-uradech-prace-panuje-chaos-frustrace-i-nasili.html>
37. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-01-22]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/928-informace-c-97-2012.html>
38. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/923-informace-c-92-2012.html>
39. Novinky.cz. *Šéf ČS k sKartám: Chceme přinést vysoký užitek a pohodlí příjemcům dávek*[online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/287139-sef-cs-k-skartam-chceme-prinest-vysoky-uzitek-a-pohodli-prijemcum-davek.html>
40. Česká televize ČT 24. *Z sKarty se stane průkazka, povinně jen pro dávky hmotné nouze* [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/206604-z-skarty-se-stane-prukazka-povinne-jen-pro-davky-hmotne-nouze/>
41. Česká televize ČT 24. *Senát shodil sKarty ze stolu, jsou nemravné a protiústavní*[online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/206402-senat-shodil-skarty-ze-stolu-jsou-nemravne-a-protiustavni/>
42. Česká televize ČT 24. *Müllerová: Platební funkce sKaret bude nejspíš dobrovolná*[online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/205874-mullerova-platebni-funkce-skaret-bude-nejspis-dobrovolna/>
43. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/cs/14087>
44. Úřad pro ochranu osobních údajů. *Tisková zpráva* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=15&loc=957>
- Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/954-informace-c-9-2013.html>
45. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/954-informace-c-9-2013.html>
46. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/957-informace-c-11-2013.htm>
47. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z:
<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/957-informace-c-11-2013.html>

48. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-01-02]. Dostupné z:
http://www.nrzp.cz/dokumenty/Vybrane_statisticke_udaje_OZP_2007.pdf
49. Národní rada zdravotně postižených ČR. [online]. [cit. 2013-01-02]. Dostupné z:
http://www.nrzp.cz/dokumenty/Vybrane_statisticke_udaje_OZP_2007.pdf
50. Česká televize ČT 24. *51 senátorů napadlo sKarty u Ústavního soudu*[online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/213834-51-senatoru-napadlo-skarty-u-ustavniho-soudu/>
51. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-03-12]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/cs/14562>
52. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-03-12]. Dostupné z:
<http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/3>
53. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-03-12]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/cs/11956>
54. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.skontakt.cz>
55. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-01-11]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/cs/11956>
56. ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, [cit. 2013-01-11]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/cs/3459>
57. Česká televize ČT 24. *Jedna sKarta nestačí – pro ty handicapované, kteří ji chtějí používat*[online]. [cit. 2013-03-30]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/214991-jedna-skarta-destaci-pro-ty-handicapovane-kteri-ji-chteji-pouzivat/>
58. iDnes.cz. *Zastavte další distribuci sKaret, vyzvala Sněmovna Nečasovu vládu*[online]. [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zastavte-dalsi-distribuci-skaret-vyzvala-snemovna-necasovu-vladu-109-/domaci.aspx?c=A130322_130631_domaci_kop
59. iDnes.cz. *Nečas už odepsal sKartu. Na odpis je ale spíš on, tvrdí Kalousek* [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/necas-s-ministryni-mullerovou-o-skartach-f1t-/domaci.aspx?c=A130328_064351_domaci_kop

60. iDnes.cz. [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/neruste-socialni-priplatek-postizeni-budou-muset-do-ustavu-varuje-krasa-114-domaci.aspx?c=A100916_155045_domaci_taj
61. Aktuálně.cz. *Sociální karta sKarta*. [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/finance/socialni-karta-skarta/>
62. Aktuálně.cz. *Startuje sociální reforma. Tady je přehled hlavních změn*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2011/12/06/socialni-reforma-prehled-zmen/>
63. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&v=US&ct=839>
64. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/051schuz/51-5.html#610>, [cit. 2013-03-03].
65. Sociální. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD>
66. Reforma. In: *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/reforma>
67. Novinky.cz. *Návrh ministryně na zachování sKaret na vládě neprošel*. [online]. [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/298631-navrh-ministryne-na-zachovani-skaret-na-vlade-neprosel.html>

Časopisy:

PETRÁŠOVÁ, Lenka. sKarta na skartování. *MF DNES*. 2013, s. 10. ISSN 1210-1168.

Bakalářská práce:

MÍLKOVÁ, A., VYKOUKALOVÁ, M. *Přechod absolventů škol se zdravotním postižením na trh práce*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav speciálněpedagogických studií.

Seznam grafů:

Graf č. 1 - Počet všech příjemců dávek přes sKartu

Graf č. 2 - Podíl příjemců typů dávek a jejich kombinací

Graf č. 3 - Výplata dávek poštovní poukázkou v Kč

Graf č. 4 - Struktura výplaty dávek

Použité zákony a vyhlášky:

- **Zákon č. 329/2011 Sb.**, o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením
- **Zákon č. 73/2011 Sb.**, o Úřadu práce České republiky
- **Zákon č. 435/2004 Sb.**, o zaměstnanosti
- **Zákon č. 366/2011 Sb.**, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- **Zákon č. 108/2006 Sb.**, o sociálních službách
- **Zákon č. 111/2006 Sb.**, o pomoci v hmotné nouzi
- **Zákon č. 117/1995 Sb.**, o státní sociální podpoře
- **Zákon č. 100/1988 Sb.**, o sociálním zabezpečení.
- **vyhláška č. 388/2011 Sb.**, o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.
- **vyhláška č. 182/1991 Sb.**, ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení
- **vyhláška č. 424/2011 Sb.**, o vzoru, náležitostech a provedení karty sociálních systémů, vzoru, náležitostech a provedení potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty sociálních systémů a vzoru standardizovaného záznamu sociálního pracovníka
- **Vyhláška č. 505/2006**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Seznam příloh na datovém nosiči CD:

1. Smlouva – Česká spořitelna a.s. a MPSV, Podmínky České spořitelny
2. Návrh na předběžné opatření k zastavení vydávání karet sociálních systémů
3. Usnesení soudu o zamítnutí návrhu na předběžné opatření
4. Návrh na změnu zákona o zavedení karet sociálních systémů
5. Oznámení ÚOHS o zahájení správního řízení
6. Trestní oznámení na J. Drábka a V. Šišku
7. Rozhodnutí ÚHOS – zamítnutí
8. Prohlášení ministryně k závěrům kontroly UOOS
9. Otevření dopis NRZP adresovaný ministryni MPSV
10. Návrh zákona na zrušení zavedení systému sKarty
11. Stanovisko veřejného ochránce k právní úpravě karty sociálních systémů
12. Senátní návrh na změnu zákona o Úřadech práce
13. Stanovisko vlády k návrhu zákona
14. Stanovisko MPSV k vydávání průkazů
15. Návrh na změnu zákona č. 73/2011 Sb. o Úřadu práce ČR

Použité zkratky:

ČP - Česká pošta, s. p.

ČS – Česká spořitelna, a.s.

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie

GŘ ÚP – Generální ředitelství úřadu práce

JIS PSV - jednotný informační systém práce a sociálních věcí

KoP ÚP – Kontaktní pracoviště úřadu práce

KDU-ČSL – Křesťansko-demokratická strana

ODS – Občanská demokratická strana

OSSZ – Okresní správa sociálního zabezpečení

MKN/ICD . Mezinárodní klasifikace nemocí

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NRZP ČR – Národní rada zdravotně postižených ČR

sKarta – karta sociálních systémů

OZP – osoba se zdravotním postižením

ÚP ČR – Úřad práce České republiky

ÚOOÚ – Úřad pro ochranu osobních údajů

ÚHOS – Úřad pro hospodářskou soutěž

TP - tělesně postižený

ZTP – zvláště tělesně postižený

ZTP/P - zvláště tělesně postižený s potřebou průvodce

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Andrea Mílková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	DOPAD SOCIÁLNÍ REFORMY NA OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM
Název v angličtině:	THE IMPACT OF SOCIAL REFORM ON PERSONS WITH HEALTH IMPAIRMENTS
Anotace práce:	Diplomová práce je orientována na sociální reformu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, která byla zahájena v lednu 2012. Cílem práce bylo analyzovat dopady sociální reformy na osoby se zdravotním postižením. Teoretická část se věnuje vymezení základních pojmů, tematice osob se zdravotním postižením v ČR, konkrétně psychologické problematice těchto osob a faktorům ovlivňujícím jejich život, dále se zmiňujeme o vývoji sociální politiky ve světě a v ČR. V neposlední řadě vymezuje již uvedenou sociální reformu 2012 a změny s ní související v oblasti nepojistných sociálních dávek. Praktická část se zaměřuje na projekt ve změně vyplácení sociálních dávek – tzv. sKartu. Cílem praktické části bylo analyzovat proces vzniku a zavedení sociální karty do praxe, jeho smysl a dopady na osoby se zdravotním postižením.
Klíčová slova:	sociální, reforma, osoba se zdravotním postižením.

Anotace v angličtině:	My thesis focuses on the social reform, enforced by the Ministry of Labour and Social Affairs in the Czech Republic, which commenced in January 2012. The objective of my thesis was to analyse the impact of social reform on persons with health impairment. The theoretical part focuses on definition of basic terminology, issues of persons with health impairment in the Czech Republic, and specifically psychological issues of these persons, and factors impacting their lives. Furthermore, it deals with development of social policy around the world and in the Czech Republic. Finally, it also defines the social reform 2012, and changes related to it in the area of non-insurance social benefits. The practical part focuses on the project, which changes payments of social benefits – the so called “sCard”. The practical part aims to analyse the process of establishing the social card and its actual implementation into practical life, as well as its purpose and impact on persons with health impairment.
Klíčová slova v angličtině:	Social reform, a person with a health impairment
Přílohy na CD:	15
Rozsah práce:	99 stran
Jazyk práce:	Český jazyk